

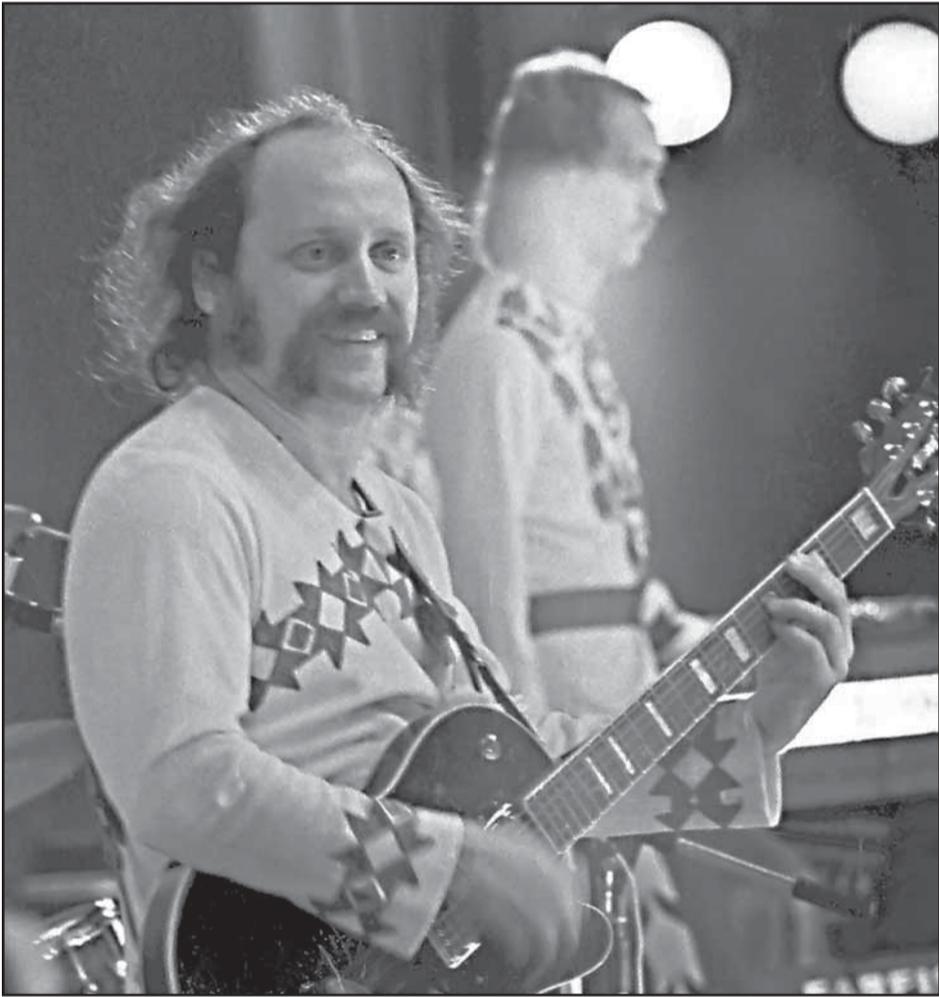

ЛІТАРАТУРА

і МАСТАЦТВА

19 студзеня 2007 г.
№3 (4394)

І сэрцам, і думамі...

Кажуць, 12 студзеня да яго заўсёды спяшаліся госці: павіншаваць з днём нараджэння, выказаць удзячнасць і любоў. Сябры і прыхільнікі таленту Уладзіміра Мулявіна не забыліся на гэты дзень і сёлета. Яны сабраліся ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі — у доме, дзе лунае дух легендарнага Артыста; дзе ў мемарыяльным музеі захоўваецца часцінка яго неабдымнага творчага свету. І дзе ёсць родная сцена, якая заставалася для яго самай адказнай, нягледзячы на тое, што пупцявіны мулявінскіх “Песняроў” пралягалі праз многія прэстыжныя пляцоўкі свету. На гэтай сцэне і адбылася вечарына-канцэрт “Пяю і слухаю...” (аўтар праекта Святлана Мулявіна-Пенкіна, арганізатары — Міністэрства культуры Беларусі, Беларуска дзяржаўная філармонія, Музей У. Г. Мулявіна).

Вялікая праграма працягвалася тры з паловай гадзіны без антракта, уражвала імёнамі ўдзельнікаў і жанравай разнастайнасцю. І — нагадвала шчырую сябрыну, згуртаваную нябачнай прысутнасцю асобы Уладзіміра Мулявіна. Раз-пораз яго незабыўнае аблічча з’яўлялася на відэаэкране: ажывалі фрагменты вядомых праграм — “залаты запас” беларускай культуры мінулага стагоддзя. А госці, што прыйшлі адзначыць чарговую дату з дня нараджэння куміра некалькіх слухачскіх пакаленняў, звярталіся да яго — з удзячнымі словамі памяці ды сімвалічнымі творчымі дарункамі. Тут былі прадстаўлены і папулярны эстрадны напрамак, і народны беларускі танец, і песенны фальклор, і сучасны раманс, і акадэмічная музыка. “Для мяне Валодзя Мулявін не памёр. Я і раней звярала з ім свае творчыя

здумы і пачынанні. Працягваю рабіць гэта і цяпер, — гаварыла Валянціна Гаявая, мастацкі кіраўнік знакамітых “Харошак”. — Для многіх людзей, якія займаюцца мастацтвам і думаюць пра тое, каму і навошта гэта трэба, ён — прыклад. Узор таго, як трэба ставіцца да мастацтва і душы народа, асабліва калі гэты чалавек прадстаўляе свой народ. Калі мы разам з Мулявіным працавалі над рок-операй, дзе беларускі мужык пражывае чагыры паравіны года, дык марылі з часам стварыць сцэнічную праграму, у якой “Песняры” будуць спяваць, а “Харошкі” — танцаваць. І вось цяпер я раблю праграму пад умоўнай назвай “Паравіны года”. Я прысвячаю яе Валодзю. І, працуючы, у думках раюся з ім...”
Публіка ўбачыла фрагмент новай праграмы: светлае “Гуканне вясны”, з

першымі грывотамі ды пошумам дажджу, арганічна падхопленым авацый залы, прынесла ў атмасферу вечара ачышчальную сілу і аптымізм.
У той вечар спявала вакальная група “Чысты голас”. Вялянчэліст Алег Алоўнікаў, які разам з Мулявіным граў у армейскім ансамблі, выступіў сола і ў дуэце з мастацкім кіраўніком філармоніі п’яністам Юрыем Гільдзюком. Узрушыў публіку камерны аркестр Рэспубліканскага каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі: юныя музыканты пад кіраўніцтвам выдатнага маэстра і педагога Уладзіміра Перліна (ён сябраваў з Мулявіным яшчэ з часоў сумеснай службы ў войску) прадставілі некалькі рознахарактарных нумароў са свайго багатага рэпертуару. І з асаблівай, пранікнёнай шчыmlіваасцю ўспрымаўся любімы твор лідэра “Песняроў” — парэфраз на тэму рок-операы Э. Л. Уэбера “Ісус Хрыстос — суперзорка”.
А колькі прагучала кранальных сяброўскіх успамінаў у выступленнях кампазітара Ігара Лучанка, які называе Мулявіна сапраўдным сааўтарам сваіх лепшых песень; акцёра Уладзіміра Гасцюхіна, які доўгі час лічыў сьліннага “песняра” карэнным свядомым беларусам, пакуль не даведаўся, што той... змяляк-свердлаўчанін. Якімі невымоўнымі пачуццямі поўніліся музычныя рэмінісцэнцыі аўтара сьліннай Купалава-мулявінскай “Малітвы” — кампазітара і колішняга “песняра” Алега Моўчана; папулярных эстрадных дуэтаў Нэлі Ба-

гуслаўскай ды Ізмаіла Капланава, Ядвігі Паплаўскай ды Аляксандра Ціхановіча; легендарнага гітарыста Уладзіміра Ткачэнка ды яго калегі Віктара Малчанавы; цяперашніх “Песняроў” з мастацкім кіраўніком Вячаславам Шарапавым; ансамбля “Бяседа” на чале з Леанідам Захлеўным.
А колькі было сюрпрызаў ад колішняга саліста-“песняра” Анатоля Кашапаравы, уладальніка Гран-пры “Славянскага базару ў Віцебску” Пятра Ялфімава, зорчак здзіцячага “Еўрабачання” Ксеніі Сітнік ды Андрэя Кунца!
Святлана Мулявіна-Пенкіна, падзякаваўшы ўсім, хто зрабіў такі выбітны падарунак да дня нараджэння Уладзіміра Георгіевіча, прэзентавала ўдзельнікам канцэрта “Нерастыражыванае” — першы дыск з новай серыі “Уладзімір Мулявін. Голас душы”, распачатай пры падтрымцы кампаніі “WIGMA”. І заўважыла, што гэты чалавек, які ішоў па жыцці годна і адказна, кланяўся толькі двойчы: у царкве і на сцэне — за любоў людскую.
“Я буду маліцца і сэрцам і думамі...” — загучала яго апошняя песня, і зала ўзнялася ў шчырым парыванні. Людзі, многія са слязьмі на вачах, стоячы слухалі споведзь двух беларускіх песняроў, чые сэрцы і думы зліліся ў творчым сумоўі, у адзінай малітве за родны народ Беларусі...

С. БЕРАСЦЕНЬ
Фота К. Дробава

Сумоёе гігантаў

Для заслужанага калектыву Нацыянальнага канцэртнага аркестра Беларусі на чале з народным артыстам краіны Міхалам Фінбергам новы год пачаўся знамянальнай падзеяй. 12 студзеня гэты творчы калектыв-гігант даў канцэрт у Жодзіне, дзе сцэнічнай пляцоўкай і вялікай залай стаў цэх вытворчага аб'яднання "БелАЗ". Упершыню такая акцыя прайшла летась. У алпаведнасці з двухбаковай дамовай, падпісанай калектывамі-лідэрамі тэрмінам на пяць гадоў, белазаўцы прымаюць музыкантаў Нацыянальнага канцэртнага непазрэдна ў сценах свайго прадпрыемства (падчас абедзеннага перапынку) двойчы на год. "Ініцыятыву аркестра шчыра падтрымаў генеральны дырэктар ВА "БелАЗ" Герой Беларусі Павел Марыёў. І мы з прыемнасцю "ідзём у народ", да працаўнікоў самага магутнага беларускага прадпрыемства, ганараванага летась прэміяй Савета Міністраў за якасць", — з удзячнасцю зазначае маэстра Міхал Фінберг.

С. ВЕТКА

У госці да майстроў

Беларусь заўсёды славилася сваёй адметнасцю, самабытнасцю і непаўторнасцю, у свеце яна — як своеасаблівы запаведнік традыцыйнай мастацкай культуры. Цягам стагоддзяў тут развіваліся кавальства, ганчарства, ювелірнае, абутковае рамёства, дрэваапрацоўка, ткацтва ды прадзенне.

Як падтрымлівае майстроў дзяржава, хто сёння авалодвае сакрэтамі старажытнага рамства, хто зацікаўлены ў вырабе эксклюзіўных шэдэўраў і хто іх спажывае — размова пра гэта пойдзе на чарговым "круглым сталю" "ЛіМа", які арганізуецца на базе ДУ "Мінскі абласны цэнтр народнай творчасці". Акрамя чыноўнікаў, этнографіаў, краязнаўцаў і інш. зацікаўленых людзей, што збяруцца на грунтоўную гаворку, запрашаем да размовы і чытачкі газеты. Пытанні, прапановы і заяўкі на ўдзел у "круглым сталю" прымаюцца па тэлефоне: 284-66-71.

Ірына ТУЛУПАВА

Матэматыкі сабраліся ў Мінску

Другая міжнародная канферэнцыя "Алгебраічная геаметрыя і арыфметыка" прайшла ў Мінску. У адной з залаў Беларускага аграрна-тэхнічнага ўніверсітэта сабраліся студэнты, аспіранты і выкладчыкі, што цікавяцца гэтым напрамкам сучаснай матэматычнай навукі, які зараз імкліва развіваецца на Захадзе. Адзін з арганізатараў канферэнцыі Аляксандр Усніч лічыць, што "ў беларускай моладзі ёсць вялікі патэнцыял у алгебраічнай геаметрыі, але яно трэба раскрыць".

Алгебраічная геаметрыя займае цэнтральнае месца ў сучаснай навуды, яе прыныцы ўжываюцца амаль ва ўсіх іншых раздзелах матэматыкі, і нават у тэорыі струнаў, якая адносіцца да тэарэтычнай фізікі. Моцныя школы алгебраічнай геаметрыі існуюць зараз у ЗША, Японіі, Францыі і Расіі. Адзін з стваральнікаў гэтага напрамку, Оскар Зарышкі, — выхадзец з Беларусі. Ён нарадзіўся ў Кобрыне, навучаўся ў Італіі, а потым жыў і працаваў у ЗША, але неаднаразова наведваў Радзіму.

Мікалай АНІШЧАНКА

У САЮЗЕ ПІСЬМЕННІКАЎ БЕЛАРУСІ

Секцыі: пачалі з дзіцячай...

Выконваючы рашэнні нядаўняга пісьменніцкага з'езда, кіраўніцтва Саюза пісьменнікаў Беларусі вырашыла неадкладна актывізаваць работу па прапагандзе сучаснага мастацкага слова. А гэта немагчыма зрабіць, калі ў СПБ мэтанакіравана не запрацуюць секцыі па асноўных літаратурных накірунках. Балазе, станоўчы вопыт работы такіх секцый назапашаны яшчэ з савецкіх часоў.

Першай запрацавала секцыя дзіцячай літаратуры, пасяджэнне бюро

якой адбылося 10 студзеня. І гэта невыпадкова, бо менавіта з дзіцячай літаратуры пачынаецца станаўленне юнага чалавека, грамадзяніна. Што будучы чытаць падлеткі? — пытанне зусім не рытарычнае. Бо яшчэ на памяці нашага пакалення часы, калі дзяржаўнае выдавецтва "Юнацтва" выдавала па некалькі сотняў добра-якасных дзіцячых кніжак штогод. Зараз "Юнацтва" няма і колькасць дзіцячых кніжак, створаных і выдадзеных айчыннымі пісьменнікамі, зменшылася ў дзесяткі разоў.

Аб усім гэтым на першым пасяджэнні бюро секцыі дзіцячай літаратуры з болей гаварылі пісь-

меннікі Валянцін Лукша, Уладзімір Ліпскі, Алесь Савіцкі, Уладзімір Мазго, Маргарыта Яфімава, Ніна Галіноўская, Людміла Забалоткая, першы сакратар Саюза пісьменнікаў Беларусі паэт Анатоль Аўруцін.

Аб мэтах, якія Саюз пісьменнікаў ставіць перад секцыяй дзіцячай літаратуры, падрабязна расказаў старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалай Чаргінец.

У планах секцыі — правядзенне шматлікіх фестываляў і святаў дзіцячай кнігі, святкаванне юбілейў народных песняроў Янкі Купалы і Якуба Коласа, рэспубліканскае свята, прысвечанае 50-годдзю дзіцячага часопіса "Вясёлка". Дарэчы, галоўны рэдактар "Вясёлкі", лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь Уладзімір Ліпскі з абурэннем расказаў аб тым, што аднайменнае кафэ для дзяцей у Мінскім парку імя Горкага, якое некалі адкрывалі ўсім светам, сёння апынулася ў прыватных руках і пра дзіцяці там думаюць мала.

На пасяджэнні было абрана бюро секцыі дзіцячай літаратуры, якое ўзначаліў вядомы пісьменнік, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь Валянцін Лукша. Яго намеснікамі сталі Уладзімір Ліпскі і Алесь Савіцкі, сакратаром — Уладзімір Мазго.

...не адстаюць і паэты

Сваё ўстаноўчае пасяджэнне прывяло бюро секцыі паэзіі Саюза пісьменнікаў Беларусі. Аб стане сучаснага паэтычнага слова, здабытках і праліках творчых працэсу заклапоцана разважалі Уладзімір Карызна, Віктар Шніп, Андрэй Скарыйкін, Міхась Пазнякоў, Змітрок Марозаў, першы сакратар Саюза пісьменнікаў Беларусі паэт Анатоль Аўруцін.

Старшыня Саюза пісьменнікаў Мікалай Чаргінец акрэсліў накірункі, па якіх, на думку кіраўніцтва СПБ, павінна вестца плённая паэтычная праца, адказаў на шматлікія пытанні.

Старшынёй секцыі паэзіі аднаго-лосна абраны вядомы паэт, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі Уладзімір Карызна, намеснікам старшыні стаў Андрэй Скарыйкін, адказным сакратаром — Янка Лайкоў.

У самы бліжэйшы час секцыя вызначыць лепшыя паэтычныя кніжкі года, якія будучы дапушчаны ў фінальны этап вялікага літаратурнага конкурсу, урачыста падвядзенне вынікаў якога запланавана на пачатку лютага.

В. ТРАВІН

Фота К. Дробава

Калядная кінаказка

13-га і 14-га студзеня ў кінатэатры "Перамога" прайшоў кінапаказ, які нават дырэктар кінатэатра Святлана Саўчык назвала "незвычайным". Здаецца б, па завяршэнні зімовых канікул дзятве паказалі сучасную шведскую казку. Але ж дубліравана яна была цалкам на беларускай мове.

58-хвілінная стужка "Маленькая калядная казка" (Liten julsağa), знятая ў Швецыі ў 1999-м, распавядае гісторыю згубленай улюбёнай цацкі маленькай дзяўчынкі, яе падарожжа па ўсёй краіне і цудоўнага вяртання ў рукі гаспадыні на Кушцю.

Фільм дубліравалі на студыі "Белвідзафільм" сябры творчай ініцыятывы "Беларускі Гальфстрым". Рэжысёрам праекта выступіў Сяргей Патаранскі. Падтрымку маладым энтузіястам аказала Аддзяленне маскоўскага Пасольства Швецыі ў Мінску.

— Мы разам з хлопцамі з "Гальфстрыма" былі ў Гомелі ў

лістападзе, глядзелі фільм "Нож у сэрца", які яны агучвалі дагэтуль, — даводзіць кіраўнік Аддзялення Пасольства Швецыі ў Мінску Стэфан Эрыксан. — Раптам яны запыталіся, ці не маглі б мы даць ім нейкі шведскі калядны фільм, каб агучыць яго па-беларуску...

Сп. Эрыксан кажа, што неўзабаве ўгадаў пра "Маленькую калядную казку" — сямейную стужку, якая карысталася вялікай папулярнасцю ў Швецыі некалькі год таму. Усё, пераклад і агучванне, зрабілі ў рэкордны тэрмін: меней, чым за месяц. У выніку — прэм'ера на Калядным кінафестывалі ў Гомелі, і вось зараз — паказ у Мінску.

Нельга сказаць, каб фільм сабраў аншлаг, але пачатак для беларускамоўнага дзіцячага кіно ў сталіцы зусім нелагі: больш за палову месцаў у зале суботнім днём запоўнілі.

Галоўныя ролі ў стужцы агучвалі прафесіяналы — актрыса тэатра імя

Горкага Яўгенія Жуковіч, актёр Маладзёжнага тэатра Юрый Баранаў. Актёрам пачуваўся і сам кіраўнік шведскага прадстаўніцтва: голасам Стэфана Эрыксана размаўляе ў фільме гаспадар антыкварнай крамы.

Зараз творчая група выдзе перамовы з тэлеканалам "Лад" — аб тым, каб пасля паказу на вялікім экране "Маленькую калядную казку" ўбачылі на экране блакітным.

Але гэта — не адзіны культурны праект шведскага прадстаўніцтва ў Беларусі. Па словах Стэфана Эрыксана, прысутнасць шведскай культуры ў нашай краіне будзе павялічвацца. Толькі на 2007-мы год запланаваны ўдзел прадстаўнікоў Швецыі ў мінскім кніжным кірмашы, выданне анталогіі сучасных беларускіх пісьменнікаў на шведскай мове, а шведскіх — на беларускай. Асаблівы ўхіл у гэтым годзе будзе зроблены на музычнае мастацтва.

Падрабязней аб шведскіх праектах у Беларусі чытайце ў гутарцы карэспандэнта "ЛіМа" з кіраўніком прадстаўніцтва Швецыі Стэфанам Эрыксанам у адным з бліжэйшых нумароў.

Мікалай АНІШЧАНКА

Пачуццё «Еўрабачання»

Набліжаецца да лагічнай развязкі конкурс песні "ЕўраФэст". Па выніках снежаньскага гала-канцэрта вылучыліся тры фіналісты — Дзіяна Гурыцкая, праект "The PROJECT" і Дзмітрый Калдун. Апошні ўвайшоў у тройку згодна з вынікамі глядацкага галасавання...

Пасля прыняцця ўсіх заявак журы праслухала выступленні 56 выканаўцаў, і вылучыла 15 паўфіналістаў. Цікава, што сярод іх толькі гурт "Свякі" выканаў песню на беларускай мове з пасылам да народных спеваў. Але нешта падобнае ўжо тры гады таму прадманстравалі дует "Аляксандра і Канстанцін". Тады вынік аказаўся несудышальным...

Дзіяна Гурыцкая неаднаразова з'яўлялася на экранях расійскіх тэлеканалаў, а таму не вылучыць гэта зорнае імя было проста немагчыма. Тым больш кіраўнік Нацыянальнага тэлевізійнага музычнага праекта "ЕўраФэст" Аляксандр Ціхановіч ухваляў прысутнасць на конкурсе прафесійных артыстаў, якія ўжо сябе зарэкамендавалі.

"Салодкага хлопчыка" Калдуна некаторыя параўноўваюць з расійскім Біланам, які заняў 2-е месца на "Еўрабачанні-2006". Асноўная мэтавая аўдыторыя абодвух Дзім — юныя дзяўчаты. Падчас "ЕўраФэсту" Калдун неаднаразова мяняў

песні. На пачатку студзеня некаторыя інтэрнет-сайты, якія адсочваюць падзеі "ЕўраФэсту", паведамілі пра адбыццё Дзімы ў Грэцыю разам з Філіпам Кіркоравым, каб запісаць песню для фіналу нацыянальнага адборачнага конкурсу. Якую — пабачым на фінальным канцэрте.

А вось пра хлопцаў з "The PROJECT" чытаць мала што ведаюць. Іх праект стартаваў на пачатку 2006 года. Генератарамі ідэі сталі гукарэжысёр Генадзь Сыракаш і аранжыроўшчык Баграт Вартанян, вядомыя па супрацоўніцтве з Вольгай Барабаншчыкавай, "N.R.M.", "Atlantica" і многімі іншымі. Вакалісты — Яўген Чальшаў (саліст ВІА "ХАРЛІ") і Frederic (арганізатар вечарынак і саліст экс-гурта "Encore").

На сцэне Палаца Рэспублікі падчас паўфінальнага канцэрта хлопцы зрабілі акцэнт на шоу. Надзвычай вялікая балалайка, скрыпач, два гламурныя спевакі, адзін з якіх смуглявы рэпер, песнясатыра на зорак шоу-бізнесу — усё

гэта не магло не вылучыць хлопцаў з 15 паўфіналістаў. Да фіналу яны збіраюцца дапрацаваць не столькі песні, колькі відовішча. Мяркуюцца паказаць публіцы цыган з мядзведзем і баяніста, каб "падкрэсліць славянскую натуру і надаць адчуванне свята". Але не трэба забывацца пра тое, што па правілах конкурсу на сцэне адначасова могуць знаходзіцца не больш за 6 чалавек.

Нагадаем, што асноўныя спаборніцтвы "Еўрабачання-2007" пройдуць у Хельсінкі ў сярэдзіне мая. Здаецца, выйграе той, у каго найбольш будзе развіта так званае "пачуццё Еўрабачання". Менавіта яно дапамагае знайсці тую самую арыгінальную і непдабную песню, якой будзе пляскаць уся Еўропа!

Імя пераможца "ЕўраФэсту" стане вядома 22 студзеня на фінальным канцэрте, які пройдзе ў мінскім Палацы спорту.

Уладзімір ШУТАВЕЕЎ

У г. п. Краснаполле на Магілёўшчыне прайшло свята паэзіі А. Пысіна. У Краснапольскім раённым Доме культуры адбылася прэзентацыя зборніка "Вянок Аляксею Пысіну". Глядзельную залу запоўнілі жыхары раённага цэнтру, пераважна моладзь. Прысутнічалі і група школьнікаў з Палужскай сярэдняй школы, у якой вучыўся Аляша Пысін, а цяпер яна носіць яго імя.

Вянок паэту

Паэзія Аляксея Пысіна ўзвысілася да ўзроўню творчасці Янкі Купалы, Аркадзі Куляшова, Пімена Панчанкі, а ў паказе ваіны яна дасягнула планкі, якую ўзнялі Васіль Быкаў, Аляксандр Твардоўскі, Канстанцін Сіманаў. Зборнік "Вянок Аляксею Пысіну" стаў помнікам паэту ў слове.

На вечарыне паэтка Галіна Яўсеева падзялілася ўспамінамі пра літаратурныя сустрэчы з Аляксеем Васільевічам. Пра тое, як паэт стаў на крыло маладых літаратараў, цікава раскавала паэтка Тамара Жэбіна. Пра справы літаратурнага музея А. Пысіна ў Палужы гаварыла кіраўнік музея Лідзія Пшанічнікава.

Калектывы мастацкай самадзейнасці раённага Дома культуры і Цэнтральнай раённай бібліятэкі (дырэктар Надзея Басянюкова) парадавалі прысутных цікавай і змястоўнай літаратурна-музычнай кампазіцыяй пра жыццёвы і творчы шлях нацыянальнага паэта. Арганізатары свята ўрачыста ўручылі запрашаным гасцям памятны падарунак — зборнік "Вянок Аляксею Пысіну".

Віктар АРЦЕМ'ЕЎ

У Коласавым доме

У сярэдзіне снежня 2006 года ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа адбылася літаратурная вечарына, прысвечаная 85-годдзю з дня нараджэння вядомага беларускага літаратурназнаўца, крытыка, пісьменніка Сцяпана Александровіча. Вечарыну адкрыла дырэктар музея Якуба Коласа З. Камароўская, якая раскавала пра значэнне асобы С. Александровіча для беларускай літаратуры. Пасля адкрыцця вечарыны перад слухачамі выступілі вучоныя, якія ведалі С. Александровіча і працавалі з ім: член-карэспандэнт НАН Беларусі С. Лаўшук, прафесар А. Мальдзіс, доктар філалагічных навук Г. Кісялёў, дацэнт філалагічнага факультэта БДУ В. Казлова, кандыдат філалагічных навук В. Чамярыцкі, пісьменніца М. Яфімава, а таксама дачка Александровіча Ірына і муфціі усіх татар Беларусі Б. Шабановіч.

Канстанцін БАРБАРЧЫК

АБСЯГІ

Тэатр забаўляе, павучае, выхоўвае...

Маладзечна. Пад такой назвай у Мінскім абласным драматычным тэатры адбыўся “круглы стол”, у якім бралі ўдзел педагогі, работнікі сферы культуры, журналісты. Рэжысёр тэатра Юрый Вута паведаміў пра планы ўстановы, падкрэсліўшы, што зберажэнне і развіццё лепшых узораў нашай культуры — мэта кожнага творчага калектыву. А Мінскі аблдрамтэатр пры сучасных умовах павінен адначасова забаўляць, павучаць ды выхоўваць.

У гэтым плане дапамогуць новыя працоўкі, прыкладам, увядзенне своеасаблівай школы-семінара па вывучэнні тэатральнага майстэрства. Магчымыя новыя спектаклі: “Нава-селле” паводле Івана Мележа, рэжысёрам-пастаноўшчыкам якога будзе народная артыстка Беларусі Марыя Захарэвіч; прэм’ерная пастаноўка па славетных “Хроніках Нарніі”...

Натхненне і майстэрства

Маладзечна. У філіяле № 7 цэнтральнай раённай бібліятэкі ладзілася выстаўка члена Беларускага саюза майстроў народнай творчасці Волгі Казловай. Было прадстаўлена больш як 20 работ. Аказваецца, карціну можна яшчэ і звязаць. Гэта сурвэткі, ручнікі, пано, на якіх выяўляюцца абрысы роднай прыроды, птушкі, кветкі... Работы так і называюцца: “Светлы вобраз Радзімы”, “Залатое поле”, “Жніво”, “Бабіна лета”...

Тацяна БЯГУН

«3 крыніц спрадвечных»

Талачын. Так называўся раённы фестываль фальклорнага мастацтва, які прайшоў у мясцовым Доме культуры. У мерапрыемстве, якое ператварылася ў сапраўднае свята песні і танца, бралі ўдзел больш як 10 калектываў і шмат асобных выканаўцаў.

Прыемна адзначыць, што поспех тут мелі не толькі добра вядомыя ў раёне самадзейнікі, але і новыя, дасюль мала каму знаёмыя. Сярод такіх дэбютантаў — фальклорны калектыв “Трасцянка” з Трасцянскага сельскага клуба. Вясковыя півунні, якіх згуртавала вакол сябе вопытны культработнік Надзея Чырыкава, дужа хораша, прачула выконваюць беларускія народныя песні. А ўдзельнікі фальклорнага калектыву “Жывіца” Варанцэвіцкага сельскага клуба разгарнулі на сцэне сапраўдны вясковы кірмаш з дасціпнымі жартамі, кпінамі, народнымі песнямі ды танцамі.

Адметна паказаў фрагмент з народнага свята “А мы Масленку чакалі” фальклорны калектыв з вёскі Серкавіцы.

Як заўсёды, падчас сваіх выступленняў высокае майстэрства прадэманстравалі народныя фальклорныя калектывы “Вяселухі” з Коханаўскага Дома культуры.

Алесь МАЗУР

Усе фарбы жыцця

Гальшаны. Вядомы маладзечанскі мастак Анатоль Акулік прадставіў сваю персанальную выстаўку ў карціннай галерэі філіяла нацыянальнага мастацкага музея ў Гальшанах (“Архітэктурны комплекс XVI — XVIII стст.”).

А. Акулік экспанавалі 20 сваіх лепшых работ, сярод якіх “Вавілонскі праект”, “Водар дзясцінства”, “Астравы”, “Закон жыцця”, “Лёсы людскія”... Усе творы мастака характарызуюцца авангардным падыходам сукуна з класічнай манерай пісьма. У сваіх карцінах А. Акулік стварыў асаблівую віртуальную рэальнасць, дзе жорсткія дарослыя свет уплывае на дзіцячыя ўспрымання. Яго работы падобныя адначасова да фантастычных апавяданняў і добрых каларных снюў.

Аляксандра ЭГЕРТ

Кніга пачынаецца з вокладкі

На філфаку Белдзяржуніверсітэта адбылася сустрэча студэнтаў і выкладчыкаў з пісьменнікам Анатолем Казловым. Сустрэчу правялі Тацяна Шамякіна і Лада Алейнік.

Кніга пачынаецца з вокладкі, і першае пытанне саспела, напэўна, у той момант, калі Лада Віктараўна Алейнік прадстаўляла аўдыторыю Анатоля Казлова, трымаючы ў руках ягоную новую кнігу “Юргон”. На вокладцы назва кнігі выразна падзялялася на светлаколеравае “юр” і малазаўважнае з апошніх шэрагаў вялікай лексічнай залы “гон”. Анатоль Казлоў засведчыў, што такі падзел цалкам свядомы, а слова — аўтарскі наватвор, якім пачынаецца чалавек, якога па жыцці гоніць юр.

Выступленні пісьменнікаў на філфаку заўсёды суправаджаюцца спробай студэнтаў (часам бязлітаснай) патэарэтызаваць, укласці творчасць гасця ў вядомыя эстэтычныя кірункі. Анатоль Сяргеевіч тактоўна не адмаўляўся ад прыпісанага яму магчнага рэалізму, зрэшты, адзначыўшы, як часам

розніцца тое, што хацеў сказаць аўтар, ад таго, што ўбачылі ягоныя чытачы і крытыкі.

У той дзень студэнтаў фактычна пусцілі з глядзельнай залы за літаратурную заслонку ў літаратурныя грымёрныя: мяжа стагоддзяў вымагае ад пісьменнікаў аўтабіяграфічнай прозы, металітаратуры, аўдыторыя ж мяжы стагоддзяў патрабуе адкрытасці. Анатоль Казлоў распавёў пра значнасць школы перакладу (асабліва рускамоўнага) для беларускай літаратуры, якая дасягла замежнага чытача праз пасрэдніцтва суседскай мовы, пра рэальнае і нерэальнае ў жыцці рэдактара літаратурнай газеты, пра любімых пісьменнікаў — папярэднікаў і сучаснікаў, пра свае дачыненні з уласнымі героямі. Мяркую, Анатоль Сяргеевіч быў здзіўлены пытаннімі студэнтаў пра магчымасць працаўладкавання ў “ЛіМ”. Па праўдзе кажучы,

амаль палова аўдыторыі прыйшла на сустрэчу з пісьменнікам пасля афіцыйнай размовы пра размеркаванне, таму кампліменты і пытанні пра творчасць гасця чаргаваліся з пытаннімі пра лімаўскія заробкі і ганарары.

А. Казлоў, пазіцыянуючы сябе найперш рэдактарам газеты, сваёй натуральнасцю і шчырасцю (а ў пераважна дзівочай аўдыторыі былі і пытанні прыватнага характару) нібыта адмаўляўся ад ролі настаўніка, якую так любяць іграць нашы пісьменнікі і якая, магчыма, ужо не вельмі актуальная ў сучасным свеце.

Але філалагічная аўдыторыя сваімі пытаннімі недаверліва выпрабавала пісьменніка. Анатоль Сяргеевіч у адказах на філасафічныя пытанні мусіў, напрыклад, шчыра прызнавацца, што не хоча здавацца настолькі ідэальным, каб абяцаць, што на выратавальны каўчэг у час патопу ён возьме кнігу. Зрэшты, не ўпэўнены, ці пайшоў бы сам на той каўчэг.

На відавочна дзівочай рукою выведзенае пытанне пра шчасце і ягоныя ўмовы (ці варта змагаць-

ца за яго? ці трэба было проста нарадзіцца пад шчаслівай зоркай?) прагучаў мужчынскі адказ пра творчасць, працу і канкурэнцыю.

Анатоль Казлоў не сказаў, што пісьменнікі-сучаснікі ашчадныя на ўхвалу калегам, але, пэўна, меў гэта на ўвазе, калі распавёў, як некалі Янка Брыль, прачытаўшы першую кнігу маладога аўтара “Міражы ценяў”, адшукаў нумар яго тэлефона (Анатоль Сяргеевіч жыві ў аспіранцкім інтэрнаце) і прапанаваў сустрэцца, каб паразмаўляць пра справы творчыя і ўрэшце рэкамендаваць маладзейшага калегу да ўступлення ў СП.

Сучасны пісьменнік можа не быць літаратуразнаўцам, але мусіць адказаць на пытанні па тэорыі літаратуры, не абавязаны быць мудрацом, але павінен разумець існасць жыцця, і вымушаны павяжаць цікаўнасць прафесійных чытачоў, якія заўтра стануць школьнымі настаўнікамі, выкладчыкамі ВНУ ці супрацоўнікамі выдавецкіх устаноў...

Аксана БЯЗЛЕПКІНА

«Беларускае мастацтва» Антона Луцкевіча

Знаны даследчык Анатоль Сідарэвіч падрыхтаваў і выдаў па-свойму унікальны том Антона Луцкевіча “Выбраныя творы: праблемы культуры, літаратуры і мастацтва” (Мінск, “Кнігазбор”, 2006 год).

Напрыканцы 2006 года ў Баранавічах выйшаў у свет адмыслова выдрукаваны трэці зборнік сяброў творчага згуртавання “Святліца”, якое адзначае сваё 10-годдзе. Шматгадовы ідэйны кіраўнік згуртавання і нястомны яго завадатар Алесь Бакач на гэты раз выступае як шараговы аўтар.

Паперадзе рэха

Яго вершы — гэта трывожны званок у наша магчымае будучае, хоць ён і перапрашае ў чытачоў: *Я думаў вершаў змрочных не пісаць, ды весяліцца зноў не выгадае: сыдзі наўзбоч — імчыць пад рускі мат ліхая ззяра.*

Апроч А.Бакача, з вершамі і прозай заявіліся на старонках юбілейнага выдання без малага тры дзесяткі чалавек. Адрозна трэба адзначыць, што, за рэдкім выняткам, у “Святліцы-2006” няма слабых і прахалдных твораў. Яно і не дзіва, бо рэдактарам зборніка з’яўляецца таленавіты і даволі вядомы паэт Іван Лагвіновіч. У яго пакрычастая і неадназначная жыццёвая біяграфія. Народжаны на Ганцаўшчыне, але звугліўшы маладосць у шахтах Данбаса, ён вярнуўся на Беларусь, купіўшы сабе кватэру ў Баранавічах. Вярнуўся не толькі да Радзімы, але і да беларушчыны. Менавіта роднай мацярынскай мовай дыхнуў ён напоўніцу, і загаварыў хрыпаватым, трывожна-ўзнёслым голасам паэзіі. Добра што, у адрозненне ад некаторых “мэтраў” і “членаў саюза”, Іван Піліпавіч не заганаўся, не “ўзнёсся вышэй александрыйскага слупа”, а тусуецца і выступае ў друку разам з сябрамі і калегамі па згуртаванні. Нездарма ж на сябе такую характарыстыку напісаў:

Са мной не спазнаўшы ішасця на сцежках зямной юдолі, пезас мой, някідкай масці, падаўся да лепшай долі. Прайду мне пастарыца нядзязячную справу кінуць, заняцца грашовай працай, набыць, асядлаць машыну. Аднак я, дзівак і неслух, ішодня за сталом пісьмовым сядлаю старое крэсла, гаротную пешчу мову.

Разам з І. Лагвіновічам высокі КПД (каафіцыент паэтычнага дзеяння) у “Святліцы” трымаюць Ілона Сцяцко, Аляксей Белы, Алесь Корнеў, Валадзей Болка, Руслан Равяка... Змушае звяртаць увагу на сябе своеасаблівым стылем і формай вершаў Анатоль Трафімчык. Зашычмела і запомнілася “Каханне” Алены Белай:

Трымценне жасурука, Далоні у далоні.

Гарачая рука На трапяткім улонні

Калочая ічка Ля схаладнелай скроні...

На жаль, так — усё праходзіць, застаючыся з намі (даў Бог, не забылі і адбышоўша Венанцы Бутрыма)... Безумоўна ж, застануцца ў чытацкай памяці і лепшыя творы баранавіцкіх літаратараў.

Леанід ГАЛУБОВІЧ

Ваш сябар — «Вясёлка»

З 1957 года (хутка паўвека!) на Беларусі выдаецца часопіс для дзяцей “Вясёлка”. За гэты час ён стаў любімым выданнем беларускай дзяцімы, пра што яскрава сведчаць стабільны тыраж і шматлікія лісты ад юных чытачоў, бацькоў і настаўнікаў.

У красавіку “Вясёлка” сустрэне свой залаты юбілей. У розныя гады часопіс ўзначальвалі такія мэтры роднай літаратуры як Васіль Вітка, Еўдакія Лось, Анатоль Грачанікаў. З 1978 года галоўным рэдактарам “Вясёлкі” з’яўляецца лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь, літаратурных прэміяў імя Янкі Маўра і Васіля Віткі, Міжнароднай прэміяў імя Альберта Швейцэра, пісьменнік Уладзімір Ліпскі.

У “Вясёлцы” працавалі вядомыя пісьменнікі Сяргей Грахоўскі, Алесь Пальчэўскі, Артур

Вольскі, Казімір Камейша, Павел Марціновіч, Алесь Камароўскі, а зараз туг шчыруюць Мікола Маляўка, Мікола Чарняўскі, Уладзімір Мазго.

Супрацоўнікі “Вясёлкі” — частыя і жаданыя гасці ў дзіцячых садках, школах, інтэрнатах, бібліятэках Беларусі. Нядаўна Уладзімір Ліпскі і Уладзімір Мазго былі ўдзельнікамі свята “Вясёлкі” ў гімназіі імя Купрэвіча ў Смалевічах. А Мікола Маляўка і Мікола Чарняўскі сустракаліся з чытачамі ў бібліятэцы № 6 горада Мінска.

Часопіс пастаянна адкрывае юныя таленты, праводзіць літаратурныя конкурсы, далучае дзяцей да скарбаў матчынай мовы і роднай літаратуры, спрыяе ў працы настаўнікам пачатковых класаў і выхавальнікам дзіцячых садкоў.

А ў 2007 годзе “Вясёлка” далучыцца да яшчэ аднаго юбілею: з першага па дванадцаты нумар тут будзе друкавацца дакументальная апавесць Уладзіміра Ліпскага “Янкаў вянок”, прысвечаная 125-годдзю з дня нараджэння паэта-генія нашай Беларусі Янкі Купалы. Пра асаблівую цікавасць да гэтага твора гавораць ужо самі назвы раздзелаў: “Купалава дрэва” (пра радавод паэта), “Сямейны герб”, “Багуміла і Дамінік” (пра башкоў Купалы), “Калыска ў Вязынцы” (гісторыя калыскай класіка) і г. д. Таму ў выйгрышы застануцца пастаянныя чытачы “Вясёлкі”, якія змогуць даведацца пра малавядомыя старонкі з жыцця Янкі Купалы.

Васіль ВЯСЁЛКІН

Кастусь ЛАДУЦКА

Пра беларускія сядзібы і ген Агінскага

Як і было запланавана, за мінулы год здзейснена 16 праектаў агульным коштам 155 тыс. долараў. Варта нагадаць: штогадовы ўзнос Беларусі складае 58 тыс. долараў ЗША.

Як адзначыў старшыня Нацыянальнай камісіі па справах ЮНЕСКА Уладзімір Шчасны, лічбы па сённяшніх мерках могуць падацца не вельмі ўнушальнымі, але па лініі ЮНЕСКА шмат чаго зроблена ў традыцыйных накірунках дзейнасці — навуцы, культуры, адукацыі, камунікацыі.

Так праект “Электронная бібліятэка — школьніку” дапамог стварыць праграму-сінтэзатар беларускай мовы “Чытальнік”, які можа агучваць любыя электронныя тэксты для людзей з парушэннямі зроку. Сінтэзатар увойдзе ў склад дыска з тэкстамі твораў беларускай літаратуры, а таксама можа выкарыстоўвацца для работы ў Інтэрнеце. Дарэчы, большасць дзяржаў на постсавецкай прасторы такой праграмы пакуль не мае. ЮНЕСКА адыграла каталізаторскую ролю ў стварэнні экалагічнай сеткі на Палессі і трансгранічнага біясфернага запаведніка.

Дзякуючы абвясчэнню Сусветнага дня філасофіі больш шчыльнай стала каардынацыя вучоных-філосафаў у межах краіны, актывізаваліся іх міжнародныя кантакты. Мяркуюцца, што ў 2008 годзе Сусветны дзень філасофіі можа быць адзначаны ў Беларусі — чацвёртай краіне свету пасля Чылі, Марока і Турцыі, якія з’яўляюцца ініцыятарамі прыняцця Сусветнай стратэгіі ў галіне філасофіі. Дзякуючы ЮНЕСКА (і ў значнай ступені заахадом Нацыянальнай камісіі па справах ЮНЕСКА) у краіне створаны Нацыянальны камітэт па біяэтыцы. У выніку правядзення Міжнароднай канферэнцыі “Праграма ЮНЕСКА “Памяць свету””: дзейнасць бібліятэк,

Напрыканцы года Нацыянальная камісія па справах ЮНЕСКА падвела вынікі работы за 2006 год і акрэсліла некаторыя перспектывы на 2007—2009 гг. За ходам пасяджэння камісіі назіраў карэспандэнт “ЛіМа”.

архіваў, музеяў па захаванні і выкарыстанні дакументальнай спадчыны” актывізаваўся праца на нацыянальным і міжнародных узроўнях па захаванні дакументальнай і культурнай спадчыны шляхам выкарыстання найноўшых інфармацыйных тэхналогій.

Як вынік Міжнароднай канферэнцыі “Сядзібы Беларусі”, наладжана праца па аднаўленні аб’ектаў культурнай спадчыны. Напрыклад, у ліпені — жніўні мінулага года Беларускай асацыяцыяй клубаў ЮНЕСКА быў праведзены міжнародны студэнцкі лагер у вёсцы Залессе Смаргонскага раёна, дзе моладзь дапамагала аднаўляць былую сядзібу М. Агінскага. Дарэчы, у мінулым годзе прайшла прэзентацыя кнігі “Ген Агінскага”, якая напісана Іва Залускім (прапрапраўнукам гэтага славутага кампазітара і палітычнага дзеяча), а таксама кампакт-дыскаў з творами прадстаўнікоў знакамітай дынастыі.

Напрыканцы жніўня адбылася цырымонія адкрыцця памятнага знака ў пункце “Чэ-куцк” (непадалёк ад в. Моталь Іванаўскага раёна), які з’яўляецца адным з 31 пункта Геадэзічнай дугі Струвэ, унесенай у Спіс сусветнай культурнай спадчыны ЮНЕСКА.

Завяршаны праект “Музыка Беларусі ХХ стагоддзя”. Беларускі дзяржаўны музей гісторыі музычнай і тэатральнай культуры сумесна з супрацоўнікамі Беларускай акадэміі музыкі і Белтэлерадыёкампаніі ажыццявілі выпуск 7 кампакт-дыскаў з запісамі 100 твораў разнастайных формаў і жанраў 50 кампазітараў.

У 2007 годзе працягнуцца праца па стварэнні Нацыянальнага біяэтычнага камітэта і пашырэння даследаванняў у галіне біяэтыкі. Асноўная ўвага ў галіне навуцы — праблемы ўзаемадзеяння чалавека і прыроды. Яна шчыльна звязана з праблемай ліквідацыі аварыі на ЧАЭС, якая зноў знайшла адлюстраванне ў праграме і бюджэце ЮНЕСКА.

Нацыянальная камісія мяркуе зрабіць свой унёсак у святкаванні 125-гадовага юбілею класікаў беларускай літаратуры Янкі Купалы і Якуба Коласа. Таксама ў 2007-м запланавана стварыць друкаваную і электронную версію каталога “Ювельніца пластыка старажытнага Бярэся XI—XIV стагоддзяў: майстэрства і сімволіка”, выпусціць кампакт-дыск “1000 твораў выяўленчага мастацтва Беларусі ХХ ст.”, працягнуць перавод на лічбавыя носбіты архіваў знакамітых беларускіх дынастыяў і інш. Да таго ж ЮНЕСКА прыме ўдзел у святкаванні 200-годдзя Напалеона Орды, 200-годдзя В.Дуніна-Марцінкевіча, фестывалі монаспектакляў “Я” і “Музыка сядзіб Беларусі” ў Заслаў’і.

Падчас пасяджэння Нацыянальнай камісіі па справах ЮНЕСКА былі абмеркаваны і праекты, якія прапанаваны на 2008—2009 гг. Сярод іх найбольш цікавымі падаюцца аптымізацыя работы ў Інтэрнеце для людзей з парушэннямі зроку, аблічбоўка бібліятэкі Храптовічаў, удзел у правядзенні міжнароднага фестывалю традыцыйнай культуры “Берагіня”...

Уладзімір ШУГАВЕЕЎ

Дом, які пабудуе «RIKO»

Славенская кампанія “RIKO” карыстаецца заслужанай павагай на сусветным рынку станка- і машынабудавання. У Беларусі яе прадстаўніцтва — “Riko d.o.o.” — з’явілася каля шасці год таму і ўжо паспела ажыццявіць шэраг сумесных праектаў з РУП “МАЗ” і “МТЗ”.

На прэс-канферэнцыі апрача далейшага супрацоўніцтва ў сферы эканомікі і прамысловасці абмяркоўваліся перспектывы развіцця культурных стасункаў. Канкрэтны прапановаў з беларускага боку пакуль не паступала, паведаміў генеральны дырэктар фірмы “RIKO” спадар Янез Шкрабец. Аднак кампанія, славуца не толькі вытворчай, але і мецэнацкай дзейнасцю, не выключае верагоднасці працягнуць яе і на Беларусі.

Напрыклад, “RIKO” належыць багатая калекцыя карцін і скульптур, якую можна пабачыць у парыжскай кватэры-галерэі. Тут даволі часта адбываюцца сустрэчы з мастакамі, у тым ліку і славенскімі. Дарэчы, ім фірма аказвае спонсарскую дапамогу. Па словах Янеза Шкрабеца, у нашай краіне нямаюць выдатных твораў. Таму падобны міні-музей быў бы дарэчы.

Таксама кампанія мае намер падключыцца да беларускага будаўнічага буму. У свой час яна распачала вытворчасць зборных драўляных катэджаў, якія зараз карыстаюцца вялікай папулярнасцю ў Еўропе. Попыт абумоўлены, з аднаго боку, недахопам працоўнай сілы, а з другога — прымальным коштам матэрыялаў: ад 400 да 1500 еўра за квадратны метр. У хуткім часе славенскія дамы з’явяцца і ў нас.

— “RIKO” шукае новыя падыходы да супрацоўніцтва з беларускімі партнёрамі, — адзначыў надзвычайны і паўнамоцны Пасол Рэспублікі Сербія ў Рэспубліцы Беларусь Срэчко Джукіч. — Гэткія ж мэты ставіць перад сабой і Сербія. Тавараварот паміж нашымі краінамі сёлетня дасягнуў 50 млн. до-

лараў. Пэўны рост у параўнанні з мінулым годам, зразумела, ёсць, але не такі значны, як хацелася б.

Сёння існуе 8 сумесных беларуска-сербскіх прадпрыемстваў. Але патэнцыял айчыннага рынку разлічаны на большае.

Важна зрабіць яго максімальна адкрытым. У гэтым сутнасць далейшага развіцця таварна-грашовых адносін, дадаў Срэчко Джукіч.

Святлана САЎКО

Музей — за чатыры гады

“Найважнейшыя сацыяльна-культурныя аб’екты будуць уведзены ў эксплуатацыю своечасова,” — заявіў падчас нядаўняй прэс-канферэнцыі міністр архітэктуры і будаўніцтва Рэспублікі Беларусь Аляксандр Селязнёў.

У снежні 2006 года многія мінчане і госці сталіцы змаглі наведаць новы корпус Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь. Спачатку было запланавана здаць увесь музейны комплекс праз пяць год, але, па словах спадара Селязнёва, яно скарацілі да чатырох.

Таксама згодна з графікам выдлушча работы па аднаўленні Нацыянальнага акадэмічнага тэатра оперы і балета. На сёння іх каштарысны кошт — каля 96 млрд. беларускіх рублёў. Міністр зазначыў, што і грошай, і рабочай сілы на аб’екце хапае. Плануемы тэрмін яго здачы — 2009 год.

Да таго ж нядаўна распачаўся мантаж арак даху над глядацкай залай Летняга амфітэатра — галоўнай сцэнічнай пляцоўкі “Славянскага базару ў Віцебску”. Зараз працягваюцца работы па ўзвядзенні комплексу “Мінск—Арэна”, які павінен адчыніць свае дзверы ў 2009 годзе. Сярод іншых значных архітэктурных аб’ектаў, якія атрымае Беларусь у бліжэйшыя часы, — лядовы палац у Бабруйску, трубапракатны цэх на металургічным заводзе, папяровая фабрыка ў Шклове і інш.

Анатоль ВАСІЛЬЧАНКА

Культура, як нішто іншае, трывала замацоўвае братэрскія сувязі паміж народамі. Дапамагаюць у гэтым сумесныя акцыі, фестывалі, конкурсы... Пра культурнае супрацоўніцтва Расіі і Беларусі, а таксама пра асаблівасці прысуджэння прэміі Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва раскажае сустаршыня Экспертнага савета пры Пастаянным камітэце Саюзнай дзяржавы, першы намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Уладзімір Рылатка.

Беларусь і Расія: культурнае супрацоўніцтва

— Уладзімір Пятровіч, у чым, на ваш погляд, асаблівая важнасць згаданай прэміі?

— Рашэнне аб заснаванні падобных прэміяў, прынятае Вышэйшым Дзяржаўным Саветам Саюза Беларусі і Расіі ў 1999 годзе прадугледжвае, што яна прысуджаецца раз у два гады не толькі за значныя творчыя поспехі, але і за грамадскую дзейнасць, значны ўклад ва ўмацаванні нашага Саюза.

— Раскажыце, калі ласка, аб вылучэнні на атрыманне прэміі і аб рабоце Экспертнай рады...

— Раней манапольнае права на гэта мелі творчыя саюзы. Зараз у палажэнні аб прэміі зафіксавана, што кожная арганізацыя сферы культуры можа стаць суб’ектам вылучэння. Звычайна называецца не больш як пяць чалавек з кожнага боку.

Затым кандыдатуры выносяцца на абмеркаванні Экспертнай рады. У яе складзе — знакамітыя дзеячы літаратуры і мастацтва, а сустаршынстваюць намеснікі міністраў культуры нашых краін. Работа праходзіць у некалькі этапаў. На пачатковым разглядаюцца падыходы да выбару кандыдатаў, арганізацыя рэкламнай кампаніі, работа з СМІ.

Акрамя гэтага, Экспертная рада правярае правільнасць афармлення ўсёй дакументацыі: характарыстык, анатацый і інш...

Бясспрэчна, усе кандыдаты таленавітыя, але часам мы не можам дапусціць іх да ўдзелу ў конкурсе з-за неадпаведнасці аднаму з крытэрыяў: неабходны значны грамадскі ўклад у справу яднання народаў Расіі і Беларусі.

Заклучная частка работы Экспертнай рады — тайнае галасаванне. Яно можа доўжыцца гадзінамі. У кандыдатаў могуць быць роўнымі дасягненні, а па правілах для таго, каб апынуцца ў ліку трох намінантаў, кожны з кандыдатаў павінен набраць не менш за 11 станоўчых галасоў членаў рады.

Канчатковае рашэнне прымае Вышэйшы Дзяржаўны Савет Саюза Беларусі і Расіі на чале з яго старшынёй — Прэзідэнтам РБ Аляксандрам Лукашэнкам.

— Як вядома, ад Беларусі прапанаваны Міхал Фінберг і Уладзімір Гасцюхін...

— Так. Гэтых людзей добра ведаюць на ўсёй постсавецкай прасторы. Міхал Якаўлевіч часта выязджае на гастролі са сваім аркестрам за межы Беларусі, многія памятаюць яго па рабоце ў праграме “Угадай мелодыю” (тэлеканал ГРТ). А Уладзімір Гасцюхін заваяваў народную любоў пасля ролі Пятровіча ў серыяле “Дальнобойшчыкі”.

Гільдыя актэраў кіно Саюза кінематаграфістаў Расійскай Федэрацыі, якая аб’ядноўвае 1 700 чалавек, вылучыла на атрыманне прэміі Уладзіслава Галкіна за яго бліскучыя ролі ў вядомых кінафільмах “Этот негодный Сидоров” рэжысёра Горлава (1983), “В августе 44-го” Пташукі (1999), “Гости” Зголіча (2001). Многім запомнілася яго роля Сашкі ў серыяле “Дальнобойшчыкі”. Таксама ў ліку кандыдатур — народны артыст Расіі Сяргей Арцыбашаў.

— Хто яшчэ мог прэтэндаваць на атрыманне прэміі?

— Прэтэндэнтаў хапае ва ўсіх жанрах. Я не выключаю магчымасці з’яўлення новых кандыдатаў. А таксама паўторнага вылучэння. На пасяджэнні нашага савета ў гэтым годзе яшчэ называліся архітэктар Сталін Федчанка і скульптар Генадзь Буралкін з іх сумеснай працай — узвядзеным у Гродна ме-

марыяльным комплексам у гонар самаадданных пагранічнікаў Беларускай пагранічнай акругі.

— Як адбываецца ўручэнне прэміі?

— У 2006-м годзе яно было прымеркавана да 10-годдзя Саюзнай дзяржавы і прайшло падчас Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”.

На пачатку 90-х, калі былі рэспублікі СССР набылі незалежнасць і сталі аддзяцца, менавіта гэты фестываль змог аб’яднаць народы на адной сцэне! У яго — асаблівая місія!

— “Славянскі базар у Віцебску”, напэўна, можна назваць флагманам развіцця расійска-беларускіх узаемаадносін у сферы культуры. А ў цэлым, якім яно было ў мінулым годзе?

— Дастаткова плённым! У бюджэце Саюзнай дзяржавы закладзена фінансаванне разнастайных акцый. Напрыклад, правядзенне “Фестывалю фестывалаў”. У 2007-м ён будзе прысвечаны дзіцячай тэатральнай творчасці і пройдзе ў Маскве пры фінансаванні з бюджэту Саюзнай дзяржавы.

Акрамя гэтага шмат чаго робіцца пры падтрымцы Федэральнага агенцтва па культуры і кінематаграфіі РФ... Існуе праграма ўзаемадзеяння ў сферы кіно.

Мы вядзем перамовы з дырэктарам тэлерадыёкампаніі Саюзнай дзяржавы Ігарам Угольнікавым. Зараз у стадыі абмеркавання сумесныя праекты, сярод якіх — стварэнне фільма пра Брэсцкую крэпасць на аснове самых апошніх даследаванняў у гісторыі яе абароны.

Ёсць яшчэ адна важная форма супрацоўніцтва — арганізацыя майстар-класаў для адораных дзяцей, а таксама фестываль “Моладзь за Саюзную дзяржаву”, які прайшоў летам у Анапе.

— Ці дастаткова сродкаў на такую колькасць праектаў? Якія праблемы ўзнікаюць на шляху пабудовы трывалых культурных сувязяў?

— Вядома ж, творчых ідэй заўсёды больш чым сродкаў для іх ажыццяўлення. На сённяшні дзень Саюзная дзяржава не ў стане падтрымаць многія сумесныя праекты, якія фінансуюцца з іншых крыніц. Напрыклад, пераклад лепшых літаратурных твораў сучаснікаў. І беларускамоўным аўтарам у гэтым плане складаней. Не хапае сёння і спецыялізаваных сумесных выданняў па літаратуры і мастацтве Саюзнай дзяржавы.

Трэба разумець, што Саюзная дзяржава — гэта не толькі паралель Масква—Мінск, але і аддаленыя рэгіёны, да якіх нам цяжка дацягнуцца з-за адсутнасці пэўных сродкаў.

Гутарыў Сяргей ДУБОВІК
Фота аўтара

Некамерцыйны лёс

беларускай кнігі

Лыжка дзёгцю

Паводле таго ж апытання, папулярнымі, як і ў апошнія гады, застаюцца жаночыя любоўныя раманы і дэтэктывы (Данцова ды Усцінава — больш за ўсіх). Такім чынам, у структуры найбольш запатрабаваных кніг асноўнае месца займаюць літаратурна-мастацкія творы — іх чытаюць 62 працэнты рэспандэнтаў, выданыя для вольнага часу неабходны 31 працэнту апытаных, вучэбную літаратуру шукаюць 27 працэнтаў (пераважна моладзь), даведачную — 18 працэнтаў.

...І зусім нечаканы сацыялагічны пастскрыптам:

Больш трэці ўсіх купленых кніг прыходзіцца на рэспандэнтаў з самым высокім узроўнем матэрыяльнага становішча: тых, хто ні ў чым сабе не адмаўляе, і ў каго кніга стаіць у адным шэрагу з набыццём кватэры, машыны. Практычна не набываюць кнігі прадстаўнікі старэйшых узростаў груп і людзі з пачатковай або няпоўнай сярэдняй адукацыяй.

Астатчны боль

— Алена Савельеўна, вынікі апытання, можа, у нечым і нечаканыя, але па большасці — прадказальныя, іх можна было прадбачыць...

— Так, і з улікам рэальнага становішча мы будавалі працу ўсіх структур кніжнай сферы. Асноўныя накірункі дзейнасці кнігавыдаўцоў і кнігараспаўсюджвальнікаў у 2006 годзе былі вызначаны на калегіі Міністэрства інфармацыі. У адносінах да дзяржаўных выдавецтваў — гэта выпуск сацыяльна значнай літаратуры вельмі высокага мастацкага ўзроўню. Пры гэтым усе запланаваныя да выпуску кнігі павінны быць запатрабаваны чытачамі. Кнігараспаўсюджвальнікам неабходна і далей клапаціцца пра пашырэнне сваёй кнігагандлёвай сеткі і ўмацаванне яе матэрыяльнай базы, а таксама забяспечваць ва ўсіх кнігагандлёвых прадпрыемствах прыкрытэт сацыяльна значнай літаратуры.

Усе гэтыя накірункі з дэталёвай іх расшыфроўкай увайшлі ў распрацаваную міністэрствам праграму развіцця галіны на 2006 — 2010 гады.

Адной з асноўных задач на 2006 год, якія былі пастаўлены перад дзяржаўнымі выдавецтвамі, было паліпшэнне іх фінансавана-эканамічнага становішча. Гэтая задача, на жаль, не да канца выканана. Маюць месца і такія праблемы, як наяўнасць астаткаў раней выдадзенай літаратуры, несвоечасовы ўзаемаарозлікі, запазычаныя паліграфічнымі прадпрыемствамі і аўтарам. Што да якаснага выпуску сацыяльна значнай літаратуры, то, сапраўды, гэта пытанне — на асаблівым кантролі. Мастацкая якасць выданняў павысілася, пра што сведчаць нашы ўзнагароды на выставах і конкурсах. Удумліва паліпшэлі і да фарміравання планаў выпуску такой літаратуры. Кожнае сацыяльна значнае выданне разглядаецца на створаных у міністэрстве Мастацкім савета і Камісіі па якасці, пасля гэтага толькі вызначаецца памер дзяржаўнай субсідыі, што выдзяляецца на выпуск кнігі з мэтай змяншэння яе кошту.

— Але асноўны боль — астаткі такой літаратуры ў выдавецтвах...

— Па-першае, якраз сацыяльна значная літаратура разыходзіцца часцей за ўсё нядрэнна. А такія кнігі, як фундаментальныя энцыклапедыі, або творы малалых і таму яшчэ не вельмі вядомых беларускіх паэтаў і празаікаў, рэалізуюцца год—два, але гэта — норма, пацверджаная сусветнай практыкай. Падобная літаратура павінна быць у кніжным гандлі пастаянна, тым больш што перавыдаваць кожны год яе немагчыма.

«Як часта вы чытаеце кнігі?» — такім быў адзін з пунктаў сацыялагічнага апытання, якое правёў Цэнтр сацыялагічных і палітычных даследаванняў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта па заказе Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Тых, хто чытае штодзённа, раз на тыдзень альбо два-тры разы на месяц — 60 працэнтаў. Астатнія чытаюць у тры месяцы раз, раз на паўгода і радзей. Калі ўлічыць, што выбарка сацыялагічна зроблена правільна (а яны рэдка памыляюцца) і характарызуе становішча па Беларусі, дык «не чытаюць увогуле» — 15 працэнтаў жыхароў краіны.

Практычна не купляюць новых кніг 60 працэнтаў апытаных. А тыя, хто адважваецца на «інтэлектуальныя выдаткі», часцей за ўсё набываюць кнігі ў крамах (70,5 працэнта) і павільёнах-кіёсках (21,2 працэнта).

— Значыць, гэты сегмент рынку па распаўсюджванню кніг мы пакуль што не ўпусцілі. І трэба яго ўсімі сіламі падтрымліваць! —азначае, даючы каментарыі да статыстыкі, Алена ПАЎЛАВА, начальнік упраўлення выдавецкай дзейнасці і кніжнага гандлю Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, з якой мы гутарым пра набалелае: як зрабіць беларускую кнігу папулярнай на Радзіме і за яе межамі.

Сёння маркетынгамым службам надаецца вялікая ўвага, бо ў многім планаванне выпуску кнігі і рэалізацыя «тавару» залежыць ад іх. Таму менавіта ў аддзелах рэалізацыі павінны працаваць высокакласныя спецыялісты-маркетологі, якія здольны пралічыць тыражы ды ведаць дакладна, што прададуць новую кнігу. І тыя выдавецтвы, якія першымі гэта зразумелі, цяпер пачуваюць сябе больш стабільна.

Погляд у чытальныя залы

— У кнігі — два асноўныя спажывы. Гэта — пакупнік у магазіне і чытач у бібліятэцы. Наколькі вядома, зараз ухіль робіцца якраз на супрацоўніцтва выдавецтваў з бібліятэкамі?

— Так, 30 працэнтаў з тых, хто адказваў на пытанні сацыялагаў, бяруць кнігі ў бібліятэцы. Значыць, яны запатрабаваны! Аднак, апошнімі гадамі адбылося нейкае непаразуменне паміж бібліятэкамі і выдавецтвамі. Шмат гадоў Міністэрства інфармацыі рабіла ўсё магчымае, каб сацыяльна значная кніга трапіла да чытачоў бібліятэк. За першыя з 1996 па 2004 год за кошт бюджэтных сродкаў, што выдзяляліся на падтрымку нацыянальнага кнігавыдання, мы не толькі выпускалі кнігі, але і пастаўлялі тыражы ў публічныя і школьныя бібліятэкі. За гэты час фонды школьных бібліятэк папоўніліся 335 назвамі агульнага тыражом 7,5 мільёнаў экзэмпляраў. Гэта перавыданні твораў беларускіх, рускіх і замежных пісьменнікаў, якія вывучаюцца па школьнай праграме. Аналагічная сітуацыя і ў публічных бібліятэках, куды бясплатна накіравана амаль 800 тысяч экзэмпляраў энцыклапедыі, збораў твораў класікаў беларускай літаратуры, даведачнай і дзіцячай літаратуры. Але бібліятэкі досыць хутка прывыклі да такога становішча. І за выдзелены ім сродкі — а гэта немалыя грошы — яны набывалі іншую літаратуру, часцей за ўсё з Расіі. Складлася парадаксальная сітуацыя, калі бюджэтнымі сродкамі падтрымліваўся расійскі, а не беларускі — у першую чаргу дзяржаўны — выдавец.

— Апошнім часам сітуацыя змянілася?

— Карэнным чынам. Пачынаючы з 2006 года бібліятэкі, няхай напачатку як бы прымушова, але ўсё ж «павярнуліся тварам» да кніг дзяржаўных выдавецтваў, значна павялічылі аб'ёмы закупаў сацыяльна значнай літаратуры, за што мы ім вельмі ўдзячны. За 9 месяцаў абласныя, гарадскія і раённыя публічныя бібліятэкі напяркамкі ў выдавецтвах і кнігаганд-

лёвых прадпрыемствах без гандлёвай нацэнкі набылі больш за 85 тысяч экзэмпляраў літаратуры, у асноўным кніг 2006 года выпуску, на суму 608 мільёнаў рублёў. Гэта значыць, у бібліятэкі пайшлі беларускамоўныя выданні, усе зборы твораў, энцыклапедыі.

Пры планаванні выпуску літаратуры на наступны год мы ўлічваем і заяўкі бібліятэк на найбольш запатрабаваныя кнігі. Але і тут свае «падводныя камяні»: запыт ідзе ў асноўным на перавыданні літаратурных твораў, якія спытваюць школьнікі па праграме. Калі зыходзіць толькі з гэтага, штогод трэба выпускаць творы І.Шамякіна, У.Караткевіча, З.Бядулі і інш. А як жа быць з адкрыццём новых імёнаў, выданнем новых серыяў? Таму мы плануем выпуск сацыяльна значнай літаратуры, зыходзячы не толькі з пажаданняў бібліятэк і кніжнага гандлю, але ўлічваем і прапановы выдавецтваў, якія працуюць на абнаўленне і ўзагагачэнне нацыянальнай літаратуры.

— Запыты бібліятэк і кнігарань адрозніваюцца кардынальна?

— Неабавязкова. Гандаль, таксама як і бібліятэкі, больш упэўнена дае заказы на кнігі, якія добра вядомы чытачу, былі ўжо ў продажы, і ёсць гарантыя, што кніга хутчэй раздыдзецца! Напрыклад, заўсёды запатрабаваныя будучы творы нашых класікаў або фотаальбомы, прысвечаныя гарадам і краявідам Беларусі. Такія як «Мінск», «Пад небама Беларусі» і інш.

А вось, напрыклад, творы малалых беларускіх аўтараў гандаль заказвае вельмі асцярожна. Тым не менш, нягледзячы на невялікі тыражы гэтых кніг, мы будзем падтрымліваць іх і далей. Такія ўжо вядомыя серыі, як «Дэбют», «Проза ХХ (XXI) стагоддзя» і «Паэзія ХХ (XXI) стагоддзя», «Беларусь літаратурная», «Жыццё знакамітых людзей Беларусі», а таксама новыя серыі — «Беларусь музычная», «Беларусь мастацкая» — будуць падтрыманы дзяржавай.

20 працэнтаў свежага паветра

— Як разумею, мы з вамі ўжо гаворым пра планы на 2007-ы год...

— Заявак ад выдавецтваў шмат. Але пры фарміраванні планаў мы ўлічваем перш за ўсё сацыяльную значнасць выдання, якасць зместу і яго запатрабаванасць — заказы бібліятэк і кніжнага гандлю. Пры гэтым глядзім і на наяўнасць астаткаў кніг асобных аўтараў, выдзеленыя ў мінулыя гады. Па магчымасці будуць улічаны заяўкі кнігагандлю на перавыданне некаторых прэзентацыйных альбомаў, а таксама заяўкі бібліятэк,

трацілі прыкладна 20 працэнтаў ад выдаткаванай ім на закуп кніг сумы. А для нас гэта — як глыток свежага паветра!

Таму на 2007-ы год асноўнымі напрамкамі дзейнасці выдавецтваў будзе ўзмацненне маркетынговых службаў, больш цесная і плённая работа з бібліятэкамі.

Пашырэнне кантактаў

— Якія-небудзь новыя захады па папулярызацыі беларускамоўнай літаратуры прадугледжваюцца?

— Канечне, задзейнічаем усе магчымыя спосабы. Плануецца правядзенне шматлікіх прэзентацый і прэс-канферэнцаў. Што тычыцца супрацоўніцтва з бібліятэкамі — распрацоўваецца план правядзення пастаянна дзеючых сумесных з выдаўцамі выязных семінараў. Актывізуецца папулярызацыя кніг па тэлебачанні і радыё, у газетах, праз Інтэрнет.

Між іншым, мы паглядзелі па тых жа статыстычных дадзеных, Інтэрнэтам у сваёй большасці карыстаецца моладзь, і вельмі многія чэрпаюць інфармацыю пра кнігі менавіта адтуль. Таму гэта — найперспектыўнейшы напрамак. У міністэрства ёсць свой сайт, на якім мы размяшчаем інфармацыю, але ж і кожнае выдавецтва павінна дбаць пра сваю літаратуру.

Дарэчы, выпуск СД-кніг — таксама адзін з перспектыўных накірункаў дзейнасці выдаўцоў, які будзе развівацца надалей. І першыя такія кнігі ўжо ўбачылі свет.

Няма пытанняў па прапагандзе выдадзеных кніг да «Мастацкай літаратуры». І гэта дало свае вынікі. Зноў жа сацыялагічныя даследаванні паказалі, што шматлікіх расійскіх выдавецтваў людзі не ведаюць, а «Мастацкая літаратура» ды «Вышэйшая школа» на слыху.

— Ды і запатрабуецца, пэўна, пашырэнне кнігагандлёвай сеткі?

— Але з улікам таго, што гандаль кнігамі — не самы прыбытковы, можна сказаць, што гэта будзе цяжка. Цяжка нарошчваць тое, што было страчана. У 90-я гады ў выніку не заўсёды прадуманай палітыкі прыватызаванай частка кніжных магазінаў пайшла ў небыццё. Такія кнігарні, як «Тэхнічная кніга» або «Дружба» на праспекце Незалежнасці, поўнаасцю згубілі свой профіль. Балюча, бо гэтыя прадпрыемствы былі высокарэнтабельныя, знаходзіліся ў самых прэстыжных і забяспечаных інтэнсіўнымі патакамі пакупнікоў месцах. І такіх прыкладаў — процыма. Некаторыя кнігарні захавалі свой профіль, але сталі прыватнымі. Такім чынам дзяржаўная кнігагандлёвая сетка скарацілася на 50 працэнтаў. На жаль, кнігарні поўнаасцю адсутнічаюць у многіх новых мікрараёнах — Сухарава, Лошыца, Шабаны і г.д. Самыя выдатныя месцы для кніжных магазінаў — каля прыпынкаў грамадскага транспарту, каля універсітэтаў (там мэтавая аўдыторыя) — часцей за ўсё трапляюць у камерцыйныя структуры...

У той жа час з мэтай рэалізацыі задач кніжнага гандлю аб'ёмы таваразварту трэба нарошчваць. Таму і неабходна пашырэнне кнігагандлёвай сеткі. Дзякуючы намаганням кнігараспаўсюджвальнікаў — а адкрыццём новых гандлёвых кропак ажыццяўляецца за кошт уласных сродкаў — у пасёлку Смывавічы ў 2006 годзе адкрыты новы магазін, створаны міні-магазін па гандлі электроннымі кнігамі ў сталіцы на базе бібліятэчнага калектара. Уведзены ў дзеянне два новыя кніжныя кіёскі ў Брэсцкай вобласці, распачата будаўніцтва магазіна ў Гродне, толькі што адкрыты магазін у пасёлку Бярозаўка Гродзенскай вобласці. Павялічваецца таксама гандлёвая плошча ў дзеючых гандлёвых кропках за кошт падсобных памяшканняў.

Рэалізацыя гэтай задачы, як і многіх іншых, пра якія мы размаўлялі зараз, будзе працягнута ў 2007 годзе.

Ірына ТУЛУПАВА

Сольныя галасы ў «Гомане»

Грамадскі рэзананс, выкліканы выхадам першага выпуску літаратурна-мастацкага альманаха «Гоман», у пэўнай ступені... аздачыў. Шчыра кажучы, нават не думалася, што выданне атрымае такі шырокі розгалас ды ўздыме гэтакія хвалі эмоцый! Думаецца, наўрад ці трэба кагосьці пераконваць у запатрабаванасці выдання – тут сама за сябе гаворыць колькасць аўтараў, чые творы ўвабраў другі выпуск альманаха: больш за дзве з паловай сотні чалавек (!) атрымалі магчымасць «з цэлым народам гутарку весці»...

Другі выпуск альманаха распачынаецца рубрыкай, прысвечанай трагічным падзеям у нашай айчынай гісторыі, — «Шла вайна народная...» Аўтары розных узростаў і рознага жыццёвага досведу ўзнаўляюць і ўслаўляюць гераічнае мінулае ў паэзіі і ў прозе. Сярод узорнаў творчасці тут верш 18-гадовага мінчаніна Алеся Баранюскага «Невядомаму салдату», верш ветэрана Вялікай Айчыннай вайны з Украіны Івана Ларына «С Победой!», «рассказ бывшего фронтовика» Пятра Хаміча з Бреста «Его кровь пролилась в Курске» і шмат іншых. У рубрыцы «Гасціўня» прадстаўлена творчасць двух «старэйшых і знакамітых паэтаў, якім выпала ў маладыя гады змагацца з «карычневай чумой» мінулага стагоддзя — фашызмам. Абодва яны равеснікі, адзначылі сёлета па 85 гадоў» — Міколы Аўрамчыка і Пятра Прыходзькі. (Вершы Пятра Прыходзькі, надрукаваныя ў «Гомане», сталіся адной з апошніх прыжыццёвых публікацый паэта. 30 лістапада 2006 г. творцы не стала).

У гэтым выпуску, як і ў мінулым, колькасна пераўзыходзіць усе іншыя віды літаратурна-мастацкай творчасці менавіта паэзія. Проста губляецца, апынаючыся ў бурлівым віры разнастайнай тэматыкі ды праблематыкі, пад шквалам ашаламляльных пачуццяў. Не менш уражвае інфармацыя, якой дзеляцца пра сябе аўтары: колькі неардынарных асобаў, характараў, так бы мовіць, творчых індывідуальнасцяў! Вось, напрыклад, як адмыслова расказаў пра сябе Леанід Юнчык, «чэрнаробочы журналістыкі»: «Порой хто-то называе мяня акулой пера, газетным зубром. Как-никак три своих документальных книги издал, во многих коллективных сборниках печатался, тысячи статей написал. Но лично я считаю себя таким газетным червем, который несмотря на все пертурбации и удары судьбы, делает своё дело». У «Дарожнай паэме» аўтар увавобіў спецыфічную гісторыю каханна, дзе лірычны герой пазна зразумеў сваю памылку: «Ты прости меня, родная, // Ты прости, прости, прости, // Что отрезал, сам не зная, // Я к любви твоей пути»; у вершы «Женщина с мобильником на шее» Леанід Юнчык падзяляўся з чытацкай грамадой сваімі непасрэднымі назіраннямі:

*Женщина с мобильником на шее —
Это очень добрый знак,
Он напастит все развеет,
Упорядочит бардак.*

Шчыра кажучы, вельмі няпроста ахарактарызаваць пачуцці, выкліканыя паэзіяй Леаніда Юнчыка... Абмяжуюся сардэчным пажаданнем аўтару новых поспехаў у журналістыцы.

А вось Людміла Шкуцько, «потомок дворянского рода», «Кабан-Стрелец» па гараскопе і «экстрасенс» паводле светаадчування, звяртаецца да чытачоў амаль з магічнай «замавай» (насамрэч падаецца, што трапіла ў фокус «экстрасенсорнага выпраменьвання», калі чытаеш верш з сакральнай назвай «Голос»):

*Но больше не хочу я быть немой,
Жить не могу я тварью
бессловесной!..
Вступите в души
тихий голос мой
С бесхитростной,
но выстраданной песней.*

Твораў, прысвечаных праблемам мастацтва і мастацтва, рознага кшталту дэкларацый-зваротаў (па пытаннях творчасці) да калег па цэў і да патэн-

цыяльных чытачоў у «Гомане» нямала. Так, Серафіма Бестава выступіла з вершам «Чытачу» («А ты пачытай, а ты не суроч, // А ты пажадай мне удалы!»). Надзея Парчук у вершы «Пачынаючычым паэтам» заклікае: «Не саромцеся звацца паэтам, // Калі Богам прызваныя вы». Некаторыя думкі і парадзі, што ўрэчаўляюцца ў творах, трохі бянтэжашь... Калі хтосьці не ведае, як пішуцца вершы, што ў гэтай справе галоўнае, то пачэрпнуць пэўную інфармацыю мажліва ў вершы Аляксандра Дамброўскага «Как пишутся стихи?»:

*Но, главное, к столу придти,
сперва,
Потом — к себе и смыслу,
и Стране,
К вражде и дружбе,
к миру и войне,
К предательству и верности,
к тому,
За что в ответе, к Богу самому...
Отбросить всё, что мелкое
в судьбе,
Устав, уснуть...
Приснится стих тебе.*

Вядома, «абсалютная аб'ектыўнасць» у асэнцы мастацкага твора — рэч немагчымая, — тут заўжды адыгрываюць ролю шматлікіх фактараў: індывідуальны густ, асабісты мастацкі прыярытэты (сярод якіх і тэматыка, і вобразная эстэтыка, і рытміка-інтанацыйны «тэмперамент»). Калі гаворка ідзе пра «аматёрскую» творчасць, справа яшчэ больш ускладняецца... Нямала ў выданні графаманскіх узораў, дзе наві-

давоку банальшчына або нават абсалютная бездапаможнасць. Але «гаўраваць» творчасць аўтараў-дэбютантаў пэўнымі эпітэтам, па-мойму, нека... не гуманна. Апроч таго, у «Гомане» шмат вершаў, якія ўвогуле змушаюць адчуваць спецыфічны маральны дыскамфорт. Напрыклад, змест аднаго твора сведчыць, што аўтар — чалавек харошы, душэўны: любіць маці, зямлю, радзіму, старшыню калгаса Гаўрылу... Толькі вось верш яго нагадвае нязграбна змайстраваную канструкцыю, якая на вачах развальваецца, а майстар чым папала падпірае яе з усіх бакоў:

*Я сильно врос корнями в землю,
Которую без устали люблю.
Родной она же стала для меня,
С тех пор, на свет как появился я.
.....
Чётко матери наказ выполняю,
Всё живое люблю и обожаю.*

Спачуванне выклікаюць строфы, акалечаныя рыфмамі... Можа аўтару было б мэтазгодна паспрабаваць сябе ў прозе?

Але не ўсё так сумна... У альманаху цэлы шэраг узораў, якія без перабольшвання мажліва назваць сапраўднай паэзіяй. Гэта творы, дзе

няма пазёрства, штучнага пафасу, маралізатарства і дэмагогіі, дзе вобразная эстэтыка — натуральная, радок разняволены і гнучкі, а голас аўтара — непадробна шчыры... Маю на ўвазе вершы Кацярыны Паповой «Верасніца» і «Родная мова», Віктара Лагуна «Наша доля» і «Пяць яблынь», Галіны Нупрэйчык «Пралескі» і «У буднях працоўных жыла, як жылося...», вершы Ганны Міклашэвіч, Леаніда Багдановіча, Міколы Тонкавіча, Фелікса Шкірманкова...

Кранае паэзія школьніцы Насці Дыро. «Біяграфічная даведка», якой суправаджаецца публікацыя, утрымлівае ўсяго некалькі фраз: «Перайшла ў 10-ы клас гімназіі. Вершы пішу ўжо даўно, але акрамя «раёнкі» нідзе не друкавалася. Дасыла ў ваш альманах вершы, якія мне больш за ўсё падабаюцца і хачу, каб вы іх апанілі і надрукавалі». Лірычныя творы юнай паэтэсы («Асенняя вячэра», «Пралескі», «Ёсць у мяне адна зорка») прасякнуты цеплынёй і пяшчотай, дакладным адчуваннем прыгажосці навакольнага свету. У вершах навідавоку арыгінальнасць вобразнага мыслення аўтара, чуйнасць да слова...

Уражвае паэзія Юрася Нератка: творы надзвычай экзальтаваныя, нават афектыўныя. (Міжволі падумалася: ці не азнаямленне з першым выпускам альманаха натхніла аўтара на верш «Злосць?»).

Нямала ў «Гомане» адметных узораў прозы. Сярод іх «автобіяграфічны роман» Уладзіміра Варшаніна «Плата за жыццё», апавесці Аляксея Кузняцова «Гастар-

байтеры» і Фелікса Шкірманкова «Капчоны», дэтэктыўная апавесць Васіля Шырко «Брыльянтавая шкатулка», апавяданне Міхася Южыка «Гайня». Кожны з названых твораў мае, безумоўна, свае ўласныя вартаці, але ім усім аднолькава ўласціва сэнсавая змястоўнасць, неардынарны сюжэт, аб'ёмнасць як унутраная, так і вонкавая. Відаць, менавіта па прычыне гэтай самай «аб'ёмнасці» фінальным радком усіх пералічаных твораў з'яўляецца фраза: «заканчэнне (або працяг) у наступным выпуску». Шкада. Такі «дыскрэтыны прыныцп» друкавання не спрыяе выяўленню канцэпцыі твора і не садзейнічае «ўтрыманню» чытацкай увагі.

Па-свойму адметнымі мажліва назваць і некаторыя іншыя спробы прыклад, апавесць Юліі Барычэўскай «За акном проплывали облака...» Тут найперш інтрыуюць звесткі, якімі дзеліцца пра сябе аўтарка. Сярод «хобі» 19-гадовай студэнткі нязмушана спалучаюцца «пісательская і журналістыкая дзейнасць, танцы і фотомодэлінг». Апроч таго, пісьменніца лічыць сябе «скромнай, домашняй дэвушкой, хотя окружа-

ющие иного мнения». Любімае выслоўе аўтаркі: «Настоящая женщина — аристократка в душе, светская львица в обществе, развратница в постели и прекрасная хозяйка в своём доме». Галоўная гераіня апавесці Юліі Барычэўскай — разняволеная сучасная дзяўчына, якая яўна не пакутуе ад сціпласці — прыбыла ў Амерыку «на заробкі». Фактычна адразу ў яе завязваецца раман з мясцовым багачам... Каб даведацца, як будучы разгортвацца «адносіны» (звычайна ў такіх сюжэтах шмат раскошы: дызайнерскіх убораў, шыкоўных інтэр'ераў, каштоўных падарункаў і г. д.), аматарам падобных гісторый прыйдзецца чакаць і трэцяга, і чацвёртага «Гомана». Бо ізноў — «продолжение следует»...

А вось Вольгу Кандрашэву на стварэнне апавядання «Любовный марафон», якое прысвячаецца «немецкому композитору-музыканту Дитеру Болену», натхніла творчасць папулярнага ў канцы 80-х — пачатку 90-х гадоў музычнага дуэта Modern Talking. Па сутнасці, «апавяданне» — не што іншае, як «пераспеў» (ці папур?) усялякіх артыкулаў пра гэтую групу, што шчодрэ друкавалі (ды і сёння друкуюць) і дарагія глянцавыя часопісы, і танныя «жоўтыя» газеты. А тое, што героі завуцца не Дзітэр і Томас, а Петэр і Йохан справы ніяк не мяняе.

Натуральна, малыя жанры прозы — апавяданні, навелы, рознага кшталту мініяцюры (фантазіі, сны, дзённікавыя запісы) — прадстаўлены ў выданні асабліва грунтоўна. З цікавасцю чытаюцца апавяданні Марыі Ляшук «Малиновый звон» і «К теплу и свету», Наталіі Саветнай «Удар» і «Боль», дзе ўвасоблены рэалістычныя жыццёвыя гісторыі. У чымсьці тыповая, але па-свойму філасафічная гісторыя жаночага лёсу персаніфікуецца ў апавяданні Святланы Кражавай «Мост» (шмат хто з прадстаўніц жаночай чытацкай аўдыторыі ідэнтыфікуе з вобразам галоўнай гераіні асабіста сябе).

Заўважальны факт: заўжды любоўныя гісторыі былі пераважна «жаночай парафіяй». Апошнім часам мужчыны ўсё ахвотней звяртаюцца да інтымна-спавядальных сюжэтаў, прычым у большасці з песімістычна-гаротнымі развіткамі. (Адваротны бок жаночай эмансціпацыі?) У «Гомане», ва ўсімкі выпадку, на такія сюжэты дэфіцыту няма. Сумна завяршаецца меладраматычная навела Анатоля Мазгова «Игра в любовь»: «Прощальный поцелуй и клятвенное обещание писать друг другу. Ты машешь мне рукой, смахивая предательские слёзы, а я смотрю из окна на твою одинокую фигурку в элегантном летнем костюме в белый горошек. Как он тебе идёт! Увы, но эта облегающая ткань принадлежит только тебе, и теперь кто-то другой будет любоваться твоей изящной походкой».

Фінал апавядання Сяргея Юркова «Завтра» — зусім трагічны: «Завтра будет двенадцатая годовщина со дня смерти той, которую я до сих пор люблю и не могу забыть. Я понимаю — жена и дочка ни в чём не виноваты, но ничего не могу с собой поделаться. <...> Скоро я приду, дорогая. Теперь уже точно приду. Не этот раз у меня получится. Те деньги, которые я утаивал от жены, — я им нашёл применение. Завтра за мной будут наблюдать в... прицел снайперской винтовки».

Больш аптымістычнымі сталіся апавяданні Эмілера Трубача «Першае каханне», «короткія рассказы» Валерыя Казакевіча «Странное знакомство» і «Встреча», іншыя.

Даволі сцігла прадстаўлена ў «Гомане» драматургія — усяго два твора: гістарычнай драмай Аляксандра Арцікіна «Артаксата» і манап'есай Алы Саскавец «Аазіс».

Шмат у альманаху і іншых рубрык: «Публіцыстыка», «Крытыка і літаратуразнаўства», «Літаратурныя аб'яднанні Беларусі», «Для дзетак неўгамонных», «Гоман са смехам», «Нашы песні»...

Перагортваеш апошнюю старонку саліднага фаліянта і разумееш, што патлумачыць агульны ўражання немагчыма... Тут усё: «і жыццё, і слёзы, і любовь...» Адно можна ўпэўнена сцвярджаць: розныя і чыстыя «сольныя» галасы ў «Гомане» чуюцца, гучаць, не фальшывячы, вылучаюцца ў агульным шуме натоўпу. І гэта — галоўнае.

Лада АЛЕЙНИК

КНИЖНАЯ ПАЛІЦА

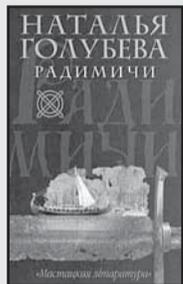

Гортанные песни

Юлія ШАБУНЯ выдала ў выдавецтве «Беллітфонд» зборнік вершаў «Гортанные песни». *Осень играет в странненькие прятки. Жили как жили. Для всех —*

мы в порядке. Что-то искали. Что-то нашли. Где-то свернули. К кому-то пришли. Долго боролись, стучали в стекло. Пальцы ломали, жгли о тепло. Плакали тихо. Смеялись погромче. Плыли к чертям и орали на кормчих. Падали больно. Вставали рыками. Вырвало словом. Назвали стихами.

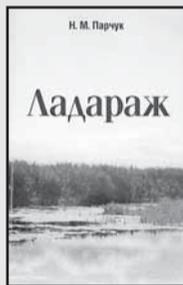
І гэтак далей. «Когда бы я могла не писать — я бы не писала», — піша ў прадмове аўтар. Значыць, не можа...

«Мастацкая літаратура»

У выдавецтве «Мастацкая літаратура» выйшла кніжка прозы Наталіі ГОЛУБЕВАЙ «Радимичи». Аднаіменная «апавесць кандыдата гістарычных навук распавядае пра жыццё, любоў і вайсковыя походы нашых далёкіх продкаў — радзімічаў».

Кніжка для тых, хто неабякавы да гісторыі сваёй Айчыны — Беларусі.

Н. М. Парчук

Ладараж

У ААТ «Брэсцкая друкарня» пачынуў свет трэці зборнік вершаў Надзеі ПАРЧУК «Ладараж» (так называлася вёска на Піншчыне, дзе нарадзілася паэтка). Няпросты лёс выпрабуе гэтую мужную жанчыну на злом.

Таму зразумелы яе паварот да духоўнага жыцця — да Паэзіі. Спавадальная шчырасць нярэдка з'яўляецца залогам творчых удач.

*Як не людзям, дык сабе
Стала я паэткай, —
смаккрытычна кажа Надзея Парчук. І разам з ёй вершы у лепшае.*

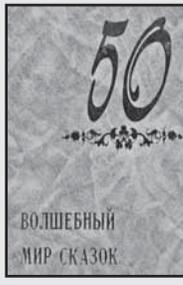

Записки

Записки

У выдавецтве «Про Хрысто» выйшла кніжка народнага паэта Беларусі Ніла ГІЛЕВІЧА «Записки. 3 дзённікаў розных гадоў» (сшытак першы, 1954 — 1983). У кніжку ўвайшлі адабраныя аўтарам запісы, якія

найперш тычацца яго грамадзянскай пазіцыі. Аднак, думаецца, што цалкам выдрукаваны дзённік выяўляў бы больш шырока і больш аб'ектыўна як грамадскае жыццё таго часу, так і творчую постаць самога аўтара. Будзем чакаць выхаду другога сшытка запісаў.

50 Волшебный мир сказок

У Рэчыцы выйшаў шыкоўны ілюстраваны фаліянт «Волшебный мир сказок глазами детей», прыурочаны да 40-годдзя «Беларусьнафты» і 50-годдзя Рэчыцкай школы-інтэрната для дзяцей-сірот. Гэтая цудоўная кніжка — вынік сярэбруства казачніка Анатоля КАРАЛЕНКІ з вучнямі згаданай школы. Іх каляровыя малюночкі па матывах казак А. Караленкі і складаюць візуальны змест неардынарнага па афармленні альбома.

Аднойчы да мяне, як да выдаўца, прыйшоў малады чалавек з аб'ёмным рукапісам вершаў. "Паглядзіце, — сказаў ён, застаючыся ля дзвярэй. — Мне б хацелася гэта надрукаваць." Ужо з першых старонак было ясна: сапраўдных вершаў няма. Уразіла іншае: амаль усе яны былі прысвечаны маці. Адно гэта выклікала прыхільнасць да сціплага наведвальніка: звычайна ў такім узросце маладыя людзі адыходзяць ад бацькоў. Тут жа ўсё было інакш. У няўмелых радках сын абагаўляў маці, прызнаваўся ёй у вялікай любові, прасіў даравання за ўчынкi, якія яе засмуцілі.

Всю облапал тебя и разведдал,
И углубить фарватер не прочь,
До тебя во всех телок изведдал,
И к тебе, видишь, тоже охочь.

Ну чым, дарагія чытачы, не парнаграфія? А граматычныя памылкі яе нават упрыгожваюць.

Лірычная герайна Вабіча, відаць, не ведае, як зачараваць мужчыну, і вось з усёй далікатнасцю, на якую здольны, паэт закранае гэты тонкі прадмет:

Ей не надо быть вовсе плечистой,
По стандарту, и в талии тоже,
Быть у целе,
а ў думках заўжды прамяністай,
(А по-русски —
душевной и чистой),
Чтоб хотелось всегда невтерпех.

Але менавіта гэта апошняе прымушае дзіўчыню Алесья Вабіча быць скарыне асцярожнай, што паэт і канстатуе:

Девчонки поддержали,
стали петь...
Эх, только б от любви
не залететь!..

Не хочацца цытаваць далей. Баюся, і гэтыя перлы разыдуцца на цытаты сярод аматараў пісаць і чытаць надпісы на сценах грамадскіх прыбіральняў. Тым больш, што ў лексіконе аўтара сустракаюцца блізкія (па паху) словы: "Цяпер па срэцы не даюць, // І слова беларускае мацнее". (А зрэшты, за такое маглі б!)

Што я ведаў пра Алесья Вабіча да таго, як узяў у рукі яго "Пралескі"? Што гэта далёка не першая яго кніга, што ён прафесар, доктар гістарычных навук, акадэмік Міжнароднай акадэміі інфармацыйных тэхналогій. Усяго дасягнуў сам, сваім розумам, сваімі рукамі. Адным словам, добры чалавек. Пра такіх адзін паэт пісаў:

Человек не плохой по сущности,
Не чужим по жизни пасуцился,
С ним, конечно, нам по пути.
Что же он виноват, по-вашему,
Если что-то, пусть очень важное,
Не успело к нему придти?
Если попросту в бурях времени
На стихи не хватало времени?

Не ўсё тут, канечне, падыходзіць Алесю Вабічу. Першыя тры радкі — дакладна пра яго. А вось далей — не зусім. Часу на вершы ў Алесья Вабіча хапае. Прычым пісьменніцкая работа ў яго не хобі, а як бы другая прафесія. Алесь Вабіч нават член Саюза пісьменнікаў Беларусі. А вось "что-то, пусть очень важное", ва ўсякім разе ў разуменні паэзіі, "не успело к нему придти". Нягледзячы на ўзрост і навуковыя заслугі. Гэта разуменне, адчуванне сэрцам і нават скурай, што ў паэзіі няма месца пошласці. Несумяшчальны паняцці. Вульгарнасць, нізкапробнасць, непрыстойнасць — хіба толькі гэтыя якасці ўласцівыя пошласці? Яна ж яшчэ і завуляваная, як 25-ы кадр у камерцыйным кіно, рэклама агрэсіўнасці. Мне гэта непатрэбна, але мне навязваюць — прама ці падсвядома — і вось мне гэта ўжо хочацца набыць. Больш за тое, агрэсіўнасць перадаецца, узбуджае, абуджае нізкія інстынкты. Пошласць ліпкая, як фарба: дакранешся — і засталіся плямы. Пошласць смярдзіць. Яна забівае рэцэптары, якімі ўспрымаеш прыгажосць. Пошласць жыцця — ва ўсіх яе правах — бяссільная толькі перад паэзіяй; канечне ж, і перад паэзіяй жыцця, і перад паэзіяй чалавечых адносінаў. Але калі яна ўсё ж пранікае ў паэзію, апошняя імгненна памірае як ад смяротнай атруты. Ці варта здзіўляцца, калі "Пралескі" Алесья Вабіча не ўздыдуць у сэрцах чытачоў. Хочацца спадзявацца, што не ўздыдуць. А наступным яго кнігам, без "полусфер и тазобедренной красоты", дай Бог удачы. Ды і добра было, калі б хоць адзін з вучоных мужоў абвергнуў урэшце словы Максіма Танка, які неяк паўжартам-паўсур'ёзна сказаў: "Пісаць пачынаю ўсё горш і я і горш, // Пара выбіраць акадэмікам".

Юрый САПАЖКОЎ

РАБІЦЬ ЖЫЦЦЁ ВАРТЫМ УСПАМІНАЎ

"У храме дзён" — кніга вершаў пад такім назовам выйшла нядаўна ў выдавецтве "Логвінаў". Адметнасць выдання ў тым, што гэта плён працы трох аўтараў. Але і назваць яго звыкла "калектыўны зборнік" неяк не выпадае, бо паміж аўтарамі кнігі існуе нашмат больш цесная павязь, чым проста паміж творчымі людзьмі — гэта бацька, маці і сын.

У прадмове да зборніка паэт Мікола Шабовіч піша: "Не так шмат можна адиукаць у Беларусі творчых дынастый..." Сапраўды, у большасці выпадкаў прырода калі і не адпачывае на дзеячых пісьменнікаў, то, ва ўсялякім разе, скіроўвае іх дзейнасць у іншае, часам нават процілеглае рэчышча.

Сям'я Кутасаў з Вілейшчыны ў далёзным выпадку з'яўляецца прыкладам паэтычнай дынастыі. І самі Мікола ды Галіна і іх сын Генрых — інтэлігенты, людзі так ці інакш звязаныя з культуры і мастацтвам. Бацька доўгі час быў дырэктарам школы, узначальваў прафсаюзы камітэт калгаса, цяпер працуе бібліятэкарам. Дарэчы, за плячыма ў Міколы Кутаса і ўласны вершаваны зборнік. Маці — Галіна Кутас — працавала настаўніцай, была старшынёй сельскага савета. Акрамя таго, яна з'яўляецца стваральнікам калектыву аўтарскай песні "Імпэт". А іх сын Генрых Кутас пачаў пісаць вершы яшчэ ў дзяцінстве, быў нават пераможцам рэспубліканскай алімпіяды па беларускай мове і літаратуры. Нягледзячы на тое, што адукацыю ён пазней атрымаў эканамічнаму, ды і праца ў яго, як некалі і ў маці — старшыня сельскага савета, паэтычнае слова ён вычувае тонка, пра што і сведчаць ягоныя вершы, змешчаныя ў зборніку.

Кожны з трох аўтараў прэзентуе чытачу сваю як бы "кнігу ў кнізе". Першая мае назву "Галзінік на ратушы". У ёй прадстаўлены вершы, песенныя тэксты і літаратурныя пародыі Кутаса-старэйшага. "Пішу я вершы. Мо грашу?" — задае ён сабе такое пытанне і крыху ніжэй адказвае на яго: "Я буду вершам на паперы // Узгадаць, як жыццё любіў". Найбольш каштоўнымі ў паэтычных адносінах тут падаюцца, як ні дзіўна, менавіта песенныя тэксты, бо, напрыклад, жартоўныя чатырохрадкоўі, якія займаюць ладную частку зборніка, больш нагадваюць застольныя прыпеўкі, а не сур'ёзныя паэтычныя творы, сапраўды вартыя чытацкай увагі:

Доктар на мяне крычаў,
Каб гарэлку піць канчаў.
Я парабі не забыўся —
На віно пераклочыўся.

Для кантрасту прывяду радкі з песеннага тэксту "Нясвіжскае танга":

Споведзь душы

Дарэмна ў вырай клічуць журавы,
За ўсё мілей мне родныя дарогі...

Гэтыя радкі з верша Клаўдзія Дубовіч на першы погляд здаюцца трывялікімі для беларускай паэзіі, дзе ўжо даўно непераўздызеным узорам прызнання ў любові да роднай зямлі прагучала Коласава "Мой родны кут, як ты мне мілы...". Але каштоўнасць працываганых радкоў малавадомай паэткі з Вілейшчыны — у шчырасці. І гэткую ж, я лічу вялікую, каштоўнасць мае паэтычны зборнік "Пад шэпат хвалы Віліі", выданыя Вілейскім раённым літаратурным аб'яднаннем "Натхненне".

Настаўніцкай беларускай мовы і літаратуры Людміла Адамовіч і Уладзімір Томкавіч, дзюржэбнік сацыяльнай службы з прыгожым і рамантычным тужлівым спалучэннем імя і прозвішча — Надзея Далёкая, настаўнік інфармацыйных тэхналогій Міхал Жарнасек, выдатнік асветы, настаўніца вышэйшай катэгорыі Зінаіда Крупская, згаданая раней Клаўдзія Дубовіч, якая займаецца журналістыкай, і некаторыя іншыя. Жывучы "з лёсам у баскондай спрэчцы" (Н. Далёкая), за сваімі штудзённымі, часам далёка не паэтычнымі клопатамі, яны паспяваюць заўважыць, напрыклад, як "Апошні ліст трымціць у садзе, // Упрочкі лета адышло", паэтычным радком перадаць як "Душа прымае сум зямны" (М. Жарнасек).

І хай недасканала за мастацкага боку, часам наіўна, але сапраўды шчыра і, што немалаважна — па-беларуску, яны прызнаюцца ў каханні, захапляюцца роднымі краёвамі, пакутуюць ад незваротнай страты, сумуюць і смяюцца. Пішуць не так, як трэба, а як патрабуе душа...

Ці можна не славіць вернасць
Нашай сумеснай іміш?
Ці трэба смяяцца з вершаў?
Вершы — споведзь душы.

(Л. Адамовіч)

Наталія ЯКАВЕНКА

Асцярожна: ПОШЛАСЦЬ

Гэта быў чалавечы дакумент, поўны чысціні і святла. Дзіўная справа, вершы не здзіўлялі ні думкамі, ні вобразамі. Строга кажучы, яны былі трывялікімі. Толькі зрэдку, нібы іскрынкi ў попель, пад ветрам пачуцца ўспыхвалі цікавыя метафары. Але тым не менш гэтыя вершы хвалявалі. Праз, здавалася б, звычайныя словы вырываўся замкнёнае ў іх пачуццё пшчоты, новае, як першы снег. Я раптам зразумеў, што сказаць "Я люблю цябе", гэта больш, чым сказаць, як я люблю. Ледзь не дзіцячым бездапамятнасць вершаў выяўляла унікальнасць асобы іх аўтара, яго высокую духоўнасць. Парадакальна, але непэзія тут была ў блізкай роднасці з сапраўднай паэзіяй. "Маме, канечне, падабаюцца вашы вершы?" — спытаў я хлопца перад тым, як перайці да іх асцярожнага разбору. "Яе няма. Яна памёрла. Гэта, — ён кінуў на рукапіс, — у памяць аб ёй." Мне ўжо не хацелася рабіць яму аніякіх заўваг па будучай кнізе. У тым, што яе трэба будаваць, у мяне не было сумневу. Нецана для сябе я прапанаваў напісаць да яе прадмову.

Чаму мне захачелася распавесці пра гэтае здарэнне? Сёння сярод мноства вершаваных кніг, што выплохнуліся з нашых выдавецтваў, вялікая рэдкасць знайсці адну-дзве, якія б сталіся для цябе адкрыццём. У асноўным гэта "паэтычная" макулатура, гэта значыць, вершы, напісаныя няблага з пункта гледжання тэхнікі вершаскладання і тэматыкі — Радзіма, прырода, каханне і г.д. Але пачуцці ў іх нагадваюць прыгожых рыбакаў, замарожаных у акварыуме, як у адным з апавяданняў амерыканскай пісьменніцы Сент-Клер. Графманства стала прыкметай нашага часу. Яно было заўсёды, але сёння, калі за грошы можна выдаць усё, што заўгодна, пішучага народу прыбыло. Знакамітае "землю пошпеш, пошпеш стихи" ўжо не ўспрымаецца як жарт. Зрэшты нічога кепскага ў гэтым няма. Усё лепей, чым лайдачыць, забіваць час за бутэлькай ці да цёмнага ўваччу глядзень у блакітны экран. Але чаму гэтая невынішчальная прага засведчыць свае раптоўныя пачуцці да суседкі Мані, сваё шчырае здзіўленне, што Зямля круціцца, а Волга ўпадае ў Каспійскае мора, звернуты да мяне, няшчаснага, яшчэ са школы добра абазнаннага ва ўсім гэтым, чытача? Чаму настойлівае жаданне такой "літаратуры" авалодаць маёй увагай літаральна хапае мяне за крысо пінжакі, калі я праходжу ля прылаўкаў кнігарні, і крычыць: "Пастой, не праходзь міма!" Графман, які нахнёна гоніць радок — гэта цудоўна. Графман, які друкуецца, гэта жахліва. З цягам часу ён набывае нейкі вопыт у версіфікацыі і з чыстым сумленнем падае заяву ў Саюз пісьменнікаў. Яго рэкамендуюць часцей за ўсё людзі, якія самі прайшлі гэты ж нялёгі шлях да версіфікацыі. І ў хуткім часе — чырвоныя корачкі ў кішні. Надыходзіць заповітны перыяд сцвярджэння сябе, свайго імя ў тоўстых часопісах, дзяржаўных выданнях. Ужо не за свой кошт. Кілаграмы вершаў і апавяданняў завальваюць рэдакцыі і выдавецтвы.

Пішацца ўсё звычайным кеглем, але словы "Член Саюза пісьменнікаў", як правіла, выдзяляюцца тлустым шрыфтам. А пачынаюцца тыя звароты часам вельмі сур'ёзна: "У адпаведнасці з Законом Рэспублікі Беларусь "Аб зваротах грамадзян" прашу разгледзець мае вершы і адказаць ва ўстаноўлены тэрмін..."

Ці можна аднесці да графманаў таго хлопца, што вырашыў надрукаваць кнігу сваіх няўмелых вершаў, прысвечаных Маці? Пытанне рытарычнае. Бо гэта кніга — учынак! Малітва аб дарагім чалавеку, выкупленне віны перад ім. Яна прахыта, выпакутавана. Якая дыстанцыя паміж ім і самаўлюбёным графманам!

Кніга заўсёды расказа пра аўтара больш, чым ён сам пра сябе. Вершы — рэнтген, які прасвечвае твае патаемныя думкі, пачуцці, мары. Гісторыя тваёй хваробы выстаўлена на ўсеагульны агляд. Люстэрка, у якое страшна глядзець самому. Твой суд і прысуд. Баішся — не пішы! Альбо пішы і не друкуй. Ні за якія грошы (нават бясплатна).

Да гэтых альбо падобных думак мяне маглі падштурхнуць шмат якія вершаваныя кніжкі сучаснай беларускай літаратуры, узятыя наўздагад з паліцы. Але і сярод іх выдзяляецца зборнік Алесья Вабіча (псеўданім Мікалая Васільевіча Кузняцова), выданыя нядаўна ў "Беллітфондзе". Называецца ён "Пралескі".

Кніга заўсёды расказа пра аўтара больш, чым ён сам пра сябе. Вершы — рэнтген, які прасвечвае твае патаемныя думкі, пачуцці, мары. Гісторыя тваёй хваробы выстаўлена на ўсеагульны агляд. Люстэрка, у якое страшна глядзець самому. Твой суд і прысуд. Баішся — не пішы! Альбо пішы і не друкуй. Ні за якія грошы (нават бясплатна). Алесь Вабіч нічога не баіцца. І друкуе. Напрыклад, аб тым, што для сяброў яму нічога не шкада:

Бярыце жонку ў сваю зраю,
Мне не шкада, вы ж — сябрукі,
Я даўно яе ўжо не ўжываю,
Адаю вам гемарой і кумлякі.

Недасведчаным у цяжкасцях жыцця паэт дае безумоўна карысныя парады:

На краток жадно не бросайся —
А дурушк ктo будзет любіць?
Ведь иначе, как ни опасайся,
Будешь на Прилуцкую ходіть.

Тут бы прывесці дакладны адрас венералагічнага дыспансера ды, відаць, не ўклаўся ў рыфму.

Адаўшы належнае мужчынам, аўтар пераходзіць да жанок. Яны ў яго неверагодна прыгожыя ("Глаза, две бедные поганки // В обрамлении осок", "Глянь только раз на полусферы, // Что идут так тазобедренной красе"), але вельмі нявопытныя ў справах сардэчных. Таму паэт лічыць сваім абавязкам папярэдзіць наіўных дзіўчат аб магчымай небяспецы:

Навум ГАЛЬПЯРОВІЧ

Шлях, дайгі, ці кароткі,
Ды — на гэтай зямлі!..
Мае дайнія продкі
Тут стагоддзі жылі.
Печкі клалі і сцены...
Кніжак мудрых святло
Неслі людзям пісьменным,
А не звады і зло.
Не шукалі выгоды,
Не былі з барышом.
І плацілі народу
За спагаду цяплом.
Разам з ім ваявалі
На апошняй мяжы.
І мяне ўздавалі
Каб яму я служыў.

Асенні ліст, што падае ў траву,
І туманы над ціхім мокрым полем...
Я думаю, ці правільна жыву,
Ці зведаў і адхланне, і патолою?
Хто дасць адказ? Самотны горкі дым
Ад вогнішча, што паляць на узлеску?
Ці успамін пра першую пралеску,
Пра тое, што і я быў маладым?..
Ды маладосць не скончыцца, пакуль
Ёсць ты і я, і гэты светлы вечар,
І валасы, што падаюць на плечы.
І гэты наш адзіны родны кут.
Асенні ліст... Хай будуць халады,
Ды дай нам Бог надзею сагрэцца,
Якая абароніць нашы сэрцы
Ад злых марозаў і ліхой бяды.

Зноў трывожыць маўклівае
думак вязьмо
І сінееца неба асеннім расстаннем...
Напішы мне пісьмо,
напішы мне пісьмо,
Каб прынесла яно цішыню і адхланне.
Напішы мне пра зорак узрушаны рой,
І пра клён залаты,
і пра ціхую неруш.
Напішы мне, як пясціцца
светлай зарой
Новы дзень.
Як у радасць расчыняцца дзверы.
Напішы, як хвалюецца сэрца само,
Як святкуе душа,
як спялеюць пачуцці.
Напішы мне пісьмо,
напішы мне пісьмо,
Каб душа разгарнулася,
шчасце адчуўшы.

Я не ведаю, колькі яшчэ
Дзён яскравых мой лёс мне падорыць,
Толькі радасцю зноў апячэ
Тваё ціхае: "Усё будзе добра!".

Нібы твар мой абмые вадой
І захочацца жыць доўга-доўга,
Калі будзе змагацца з бядой
Гэта цёплае: "Усё будзе добра!"

Будзе лісце над светам кружляць,
Як спагада, як светлая доля.
І так хочацца дзень свой пачаць
Светлым словам: "Усё будзе добра!"

Гэтай восені зноў
за акном пакланюся,
І хай сонца мой прыме
нясмелы паклон.
Толькі з гэтай зямлёю,
з маёй Беларуссю,
Падзялю і каханне,
і апошні мой скон.
Гэтай сінню нябёсаў
і жоўтай лістотай
Я напоўню ўсе думкі і словы свае,
Каб паверыць у шчасце
сярод адзіноты
І ў цяпло, бо яго мне цяпер не стае.
Сэрца сцішыцца зноў
у чаканні марозаў,
Сівізны і маркоты, халодных завей.
Толькі выблісне неба
і высыхнуць слёзы,
І праменьчык успыхне святла
і надзей.

Калі павеюць халады,
Хай кволіцца ў душы надзея,
Што лёс уратаваць сумее
Нас ад бяды і ад нуды.

Хай за спіной правінаў воз,
Ды ўсё ж за цемрай прыйдзе ранне,
Бо ён заўжды спагадны, лёс,
Бо ён нам — неба дараванне.

Міхась МАМОНЬКА

ГАЛІНА

Стылым
Халодным раннем
Пішу
Сум адзіноты,
Боль,
Што прыжыўся
Навечна
У маім пакоі,
У ім
Яшчэ чуецца
Дыханне тваё,
Пах
Нашых
Цёплых дзён.
Галіна,
Як усё склалася
Недарэчна.
Наша шчасце
Згубілася
Сярод
Чужых імёнаў.

БАЦЬКАВА ГАРА

Прыйшоў
І нічога
Ані
Не магу зразумець:
Усё змянілася!
Са слязою
Абняў сасонку,
Што ў небе шуміць.
А яна ж была
Маленькай,
Я ж яе мог
Пераступіць.
Скажы, сасонка,
А дзе ж мае гады?

Навум ГАЛЬПЯРОВІЧ

Міхась МАМОНЬКА

Кацярына ЦВЯТКОВА

Я ж душою
Ніколі не расставаўся
З гарою,
Скажы! Скажы! Скажы! —
На восьмым дзесятку
Вярнуўся Міхаська!
Вярнуўся жыць.
Ніхто нічога
Не кажа.
Гара
Маўчыць.

ПАД ВЯРБОЮ

Месяц расплэў
Дзвявочыя косы,
І іх чорныя цені
Апалі,
Плывуць па вадзе.
Чорныя цені
Плывуць, не сплываюць,
Дзвявочую долю
Калышуць, люляюць.
Пад гэтай вярбою
Быў Янка са мною.
Любоў і надзея
Вянок нам пляла,
Надзея, надзея,
Надзея была.
Цяпер толькі вецер
Скуголіць у голлі:
— Не вернецца Янка
Ніколі, ніколі.
А чорныя цені
Плывуць, не сплываюць,
Дзвявочую долю
Калышуць, люляюць.

Кацярына ЦВЯТКОВА

НЕПАГАДЗЬ...

Дождж па шыбах стукае абцасам,
Кроплі нібы просяць паратунку.
Непагадзь...
А мы з табою разам,
Цешымся асеннім пацалункам.
Месяц у калюзе патанае,
Хутка зоркі
з хмарамі сальюцца...
Непагадзь...
Каго яна кранае?..
Твае вочы для мяне смяюцца.
Непагадзь...
Мяне яна ратуе,
Як анёл у залатых карунках.
Наш з табою лёс яна нітуе,
Цешыць нас асеннім пацалункам.

Ты, мабыць, з чароўнай казкі,
Альбо з нябёсаў прыйшоў,
І з Божай вялікай ласкі
Мяне на зямлі знайшоў.
Ты, мабыць, анёл цнатлівы
З нябёсаў пад нумарам сем.
Мяне ты зрабіў шчаслівай,
Адкрыўшы пачуцці ўсе.
Мяне навучыў каханню
На коўдры пляшчотнай нябёс,
Кавалачак грэшнага раю
З сабой на зямлю прынёс.
Спакуснік, мой злодзей ласкавы,
Застанься, са мной, не марудзь.
Будзь марай, будзь сном, будзь явай,
Будзь сумам, адно толькі будзь.

ДАЗВОЛЬ...

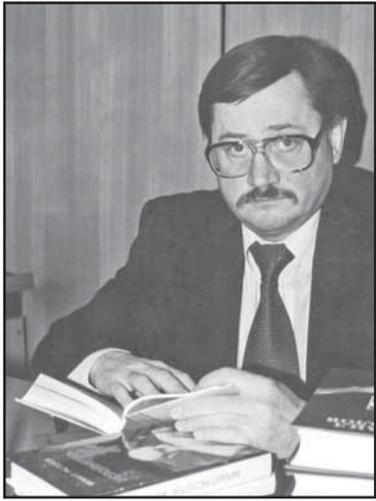
Дазволь мне з табою застацца,
Дазволь мне цябе кахаць.
У сэрцы тваім адзывацца
І сэрца сваё аддаць.
Дазволь мне табе прысніцца,
Каб быць і ўначы ўдваіх.
Дазволь мне на ўсё забыцца
Ва ўтульных абдымках тваіх.
Дазволь быць тваёю марай,
У думках тваіх бываць.
Дазволь са слязьмі на твары
Бязмежна цябе кахаць.

Я аднойчы адсмяюся назаўсёды
І слязой апошняй разаб'юся.
Гэтых непатрэбных дахаў зводы
Нада мною хіляцца у скрусе.
Ап'янела, разгубілася, прапала...
Ну за што мне гэта шчасце, Божа?
Мне паветра ў гэтым свеце мала,
А на тым яго і быць не можа.

Павейкі аж баяць ад асалоды
І сэрца зараз вырвецца на волю.
Не трэба мне ніякае свабоды,
Мне шчасце —
быць палоненай табою.
Яшчэ уздых —
і вусны блізка-блізка.
Ад іх найрад ці можна адарвацца,
І рук тваіх пляшчотная калыска
Заве заснуць і больш
не прачынацца.
А мне і шчасця большага
не трэба,
Адно б тваім дыханнем
сагравацца,
Адно б заўсёды, між зямлёй
і небам,
Тваёй адзінай марай
заставацца.

Пакладзіце мяне ў зямлю,
Дзе халодныя воды булькочуць,
Дзе пачуць я ўжо не змагу,
Як самотнае лісце шапача.
Забярыце маю тугу,
Не магу я з ёй жыць, не ўмею.
Я ў кайданых сябе задушу,
Стыгне кроў, зараз сэрца знямею.
Не магу на зямлі, не магу.
Нехта скажа: "Згубіла розум!"
Затрымаю сваю тугу,
Пацалункам спаліўшы марозным.
Не трымайце мяне дарма.
Маё сэрца, напэўна, ўзарвецца.
Я між вас засталася адна...
Як не смерць, то як гэта завецца?

Алесь КАЖАДУБ

Свята паветраплавання

Апавяданне

На сустрэчу мэра горада Каўтунова з выбаршчыкамі Мікола трапіў выпадкова. Прыехаў на радзіму праводаць брата і сустрэў на вуліцы Сяргея Палікарпава, былога аднакласніка.

— Ты як?
— Ды так.
— У Маскве, нябось, ікру лыжкай трэскаеш?

— Гэта вы тут разжэрліся, — паляпаў па раздобрэлай спіне сябра Мікола.

— Цэнтральную плошчу вунь выбрукавалі.

А што, не горш, чым на Краснай плошчы атрымалася, — зарагатаў Сяргей. — Жышце наладжаецца!

— Ды ўжо ж, — згадзіўся Мікола. — Здаецца, ты ў вялікія начальнікі выбіўся?

Памочнік галавы адміністрацыі горада, — не стаў аднеквацца Сяргей. — Зараз перадвыбарны штаб узначальваю.

— Няўжо грошы дзеліш?

Ну-у... — азірнуўся па баках Палікарпаў. — Сёння ў дзве гадзіны сустрэча з выбаршчыкамі. Не хочаш прыйсці? Пасля мітынгу фурштэт. З шэфам пазнаёмлю.

— А дзе будзе мітынг?

На нашым поплаве. Памятаеш, як мы на ім другую школу ў футбол раздзяўбілі? Ты тады гол забіў.

Два галы, — кіўнуў Мікола. — Няўжо дасюль там вароты стаяць? Якія вароты! — засмяяўся Мікола.

— Цяперашнюю моладзь за мячыкам ужо бегаць не прымусяш. Я загадаў устанавіць на поплаве трыбуну, тры гандлёвыя кропкі. Па адной бутэльцы піва бясплатна.

Моцна! — аданіў размах старога сябра Мікола. — На бясплатнае піва народ абавязкова збярэцца.

Прыходзь, — штурхануў яго плечуком Сяргей. — На трыбуне пастаім, людзям рукой памахаем. Нябось, у Маскве на маўзалеі не надта пускаюць?

— Куды нам, — крэкнуў Мікола. — Я гляджу, вы тут уладу моцна трымаеце.

— Стараемся. Дзеля чаго мы яе будавалі, гэтую вертыкаль?

Яны засмяляліся.

Сяргей у школе перабіваўся з троек на чацвёркі, і цяпер бачыць яго гаспадаром жыцця Міколу было дзіўна. Але што з таго, што сам ён у школе быў лепшым матэматыкам? Ні дачы, ні джыпа, ні тумбачкі, у якой грошы ляжаць. Не тыя законы вывучаў ён у школе, зусім не тыя.

Не будуй, — падмігнуў яму Палікарпаў. — Пасля мітынгу каньчыку вып'ем, з дзясчататамі з піар-групы патусемся. Памятаеш, як мы з табой Машку дзялілі?

— Як не памятаць... Яна, здаецца, паехала з горада?

— Паехала, вырнулася, зноў паехала. Тры мужыкі, адзін багацейшы за другога, а пры сустрэчы заплакала. Цябе ўспамянала.

— Машка? Яна і плакаць не ўмее. Пазнаць яе яшчэ можна?

— Выглядае лепш, чым раней, — уздыгнуў Сяргей. — І не плакала, канечне, смяялася, але пра цябе пыталася. «Дзе наш вушасты?», — кажа.

Сэрца ў Міколы падскочыла. Усё правільна, адна Маша называлася яго вушастым.

І ён швэда вырашыў пайсці на сустрэчу мэра з выбаршчыкамі. Дзе яшчэ можна пабачыцца з землякамі? Машы ён там, вядома, не знойдзе, але ж... Вунь моладзь падрасла, пупкі на ўсеагульны пагляд выстаўляюць. Піар-група...

На поплаве сабралася сотні тры чалавек, па мерках іхняга гарадка нямала. Хлопцы з дзясчататамі таўкліся каля ларкоў з бясплатным півам. Пенсіянеры, большай часткаю бабулькі, стаялі крыху водаль, нешта горача абмяркоўваючы. Некалькі нарадаў падкрэслена ветлівых міліцыянераў нудзіліся каля аўтобуса з надпісам «ОМОН». Імправізаваную трыбуну паўколам абкружалі спартыўныя хлопцы ў цывільным.

— Мікола! — пачуў ён. — Давай сюды!

Сяргей махаў яму рукою з-за ачаплення. Ахоўнікі расступіліся, прапускаючы Міколу да трыбуны. Тут было нашмат вальней.

— Госць з Масквы, — падвёў яго да прадстаўніка мужчыны ў гарнітуры з гальштукам Сяргея. — Так

Над поплавам павольна ляцеў дэльтаплан. Пілот, які ў сваіх вялізных акуларах быў падобны на мурашку, размашыстымі рухамі выкідаў з кабіны нейкія лісткі. Яны апускаліся ў рукі людзям, якія сабраліся на поплаве. Адзін з лістоў апусціўся акурат пад ногі вайскоўцу, і той адскочыў ад яго, як ад гадзюкі.

Па мігусні, што ўсчалася на трыбуне, Мікола зразумеў: здарылася катастрофа.

Ён узяў у рукі лісток і накіраваўся да Сяргея, які стаяў навывышжку перад галавой адміністрацыі.

— Хто дазволіў? — тыскаў у неба пальцам Каўтуноў. — Я пытаюся, адкуль тут узяўся гэты прайдзвісет? Хто яму даў права лятаць на самалёце?

— Віктар Іванавіч, гэта дэльтаплан, — разводзіў рукамі Сяргей. — Тут мы нічога не можам зрабіць...

— Чаму не можам? — адпіхнуў яго плячом убок палкоўнік. — Трэба падымаць авіяцыю!

— Якую авіяцыю? — паглядзеў на яго, схліўшы набок галаву, Каўтуноў.

— Верталёт.

— Мой верталёт? Але ж гэта не баявая машына, я на ім па раёне лятаю...

— А няхай ён яго вінтом. Злёгку.

— Вінтом? — гмыкнуў галава.

— А што, някеспская думка. Падмай Канстанціна.

Палкоўнік пачаў заўзята націскаць кнопкі самага тэлефона.

Дэльтаплан працягваў кружыцца над поплавам.

Мікола прабег вачыма лістоўку. «Карумпіраваная ўлада... Зладзейская прыхватызцыя... Далоў алігархаў... Народ скажа сваё цвёрдае слова...» Звычайны набор перадвыбарных штампаў, што яны гэтак перапалохаў?

— Хто гэта? — спытаў ён Сяргея, які сачыў вачыма за дэльтапланам.

— Фунцікаў.

— Які яшчэ Фунцікаў? — разявіў рот Мікола. — Наш?..

— Наш, — кіўнуў той. — Мясцовая апазіцыя. Дзе ён дэльтаплан знайшоў?

— Пачакай... — ніяк не мог ачوماцца Мікола. — Віцька? Ён жа інжынер на заводзе...

— Быў інжынер. А цяпер лідэр права-радыкальнай партыі і наш вораг. Але што ён да такога дадумаецца, не чакаў.

Віцька Фунцікаў вучыўся з імі ў паралельным класе. Хлопец ён быў з галавой, на раённай алімпіядзе па фізіцы заняў першае месца. Праўда, з абласной алімпіяды прыехаў ні з чым. Скончыў політэхнічны інстытут, працаваў на абаронным заводзе. Жаніўся, двое дзяцей. У школе, між іншым, яму таксама падбалася Маша.

— І што, — спытаў Мікола, — ходзіць у чорнай кашулі са свастыкаю?

— Ды не, у звычайным гарнітуры, — дастаў з кішэні мабільнік Сяргея. — Але з аховаю. Недаацнілі гада... Але!

Ён адварнуўся і пачаў напаўголасу гаварыць па тэлефоне. Мікола звярнуў увагу, што па мабільніках гаварылі амаль кожны з тых, хто стаяў на трыбуне.

— Вы бачыце, у якіх умовах даводзіцца працаваць? — схпіў яго за рукаў пінжака Марк. — Не, вы бачыце? У Маскве хіба магчыма такое? А тут хто хоча, той і лётае. Проста Тэхас нейкі!

Мікола паглядзеў уніз. Ачапленне змяшчалася з натоўпам. Адна жвавая бабуля падымалася ўжо на трыбуну. Яна выхапіла з рук Марка мегафон і паднесла яго да рота.

— Таварышы! — адчаканіла яна. — Нас захацелі ўцягнуць у брудную афэру, але яна правалілася! Улада ў гарадзе павінна належаць сумленным людзям, а не прайдохам на кшталт Каўтунова!

Мегафон у яе руках працаваў

бездакорна. Словы разляталіся над поплавам ва ўсім іхнім непрыкрытым выглядзе. Марк паспрабаваў адабраць мегафон у бабулі, але гэта было няпроста.

— Бардак! — сказаў на вуха Міколу Сяргей. — У нас за што ні возьмешся, усё заканчваецца поўным бардаком. Вунь верталёт ляціць, зараз пачнецца...

— Няўжо паветраны бой? — не паверыў Мікола. — А раптам ён яго папраўдзе саб'е? Крымінальная справа...

— Невядома, хто каго саб'е, — усміхнуўся былы школьны сябра. — У гэтага і кулямёт можа аказацца. Вось дзе ён дэльтаплан узяў?

— Госпадзі Ісусе Хрысце, сыне Божы, уратуй і памілуй нас грэшных... — пачуў Мікола мармытанне

бацшошкі. — Рускія ж людзі пайшлі адзін на аднаго... Госпадзі, настаў нас на розум, не дапусці крыві...

— Бі гада! — закрывала ў мегафон бабка.

І ўсе, хто знаходзіўся на поплаве, у адзіным парыве закінулі ўгору галавы.

Паветраны бой пачаўся.

Верталёт побач з дэльтапланам здаваўся закаваным у браню рыцарам, які ганяўся па полі за галаштаным пехацінцам. Ён няўмольна пёр на яго ўсёй сваёй шматтоннай тушаю, хоць і асцерагаўся закрунаць яго вінтом. У гэтым выпадку кепска б сталася абодвум. Віражы лятальных апаратаў былі падобныя на гульні ў кошкі-мышкі, і ўсе разумелі, чым яна скончыцца. Дэльтаплан некалькі разоў порскнуў управа і ўлева і пачаў уцякаць за раку.

— Камуністы не здаюцца! — крычала ў мегафон старая.

— Дабівай яго, прыскай да зямлі! — не адставаў палкоўнік. — Ахова, здыміце з трыбуны гэтую вар'ятку!

Двое малойцаў узлезлі на трыбуну, схпілі бабулю пад рукі і пацягнулі да лесвіцы.

— Ганьба крывасмокам! — адбівалася яна ад іх мегафонам. — Раптуіце, забіваюць!..

На лесвіцы адзін з ахоўнікаў спатыкнуўся і ледзь не загрымеў долу. Бабуля вырвалася і кінулася да Каўтунова, стараючыся схвацаць за яго спінаю. Народ улолюкаў, свістаў, дзяўчаты вішчалі, палкоўнік мацокаўся. Мікола раптам зразумеў, што ўтрымліваць уладу не такія простая рэч. На гістарычны ход падзей можа паўплываць любая акалічнасць, не кажучы ўжо пра бабулю з мегафонам.

І ў гэты момант у паветры наступіла развязка.

Дэльтаплан, які імкліва губляў вышыню, даў нырца і з трэскам упаў у кусты. Верталёт з пераможным ровам зрабіў над ім круг і паляцеў да трыбуны, на якой пачалося ўжо шумнае святкаванне. Бабулю ахоўнікі сцягнулі-ткі з трыбуны, адабралі ў яе мегафон і перадалі старую пад нагляд абураным сяброўкам.

Галава адміністрацыі Каўтуноў заклаў рукі за спіну, выстаўіў чэрава і кіўком галавы паклікаў да сябе палкоўніка.

— Дазвоўце далажыць — адчаканіў той, падносячы руку да галаўнога ўбору.

— Не трэба, — адмахнуўся Каўтуноў; — і так бачыў. Раскажу асабіста губернатару і твайму камандаванню. Дзякуй за паспяховую аперацыю.

Палкоўнік шчоўкнуў абцасамі.

— Канстанціну матэрыяльнае заахвочванне, — працягваў галава. — Дзесьць тысяч хопіць?

— Пяць, — сказаў з-за спіны начальства Сяргей.

— Добра, сем, — усміхнуўся Каўтуноў. — Герой іхні жывы? А то, можа, адразу на мемарыяльны комплекс? Там месца яшчэ ёсць.

Людзі наўкол зарагаталі.

— Вунь кульгае, — кіўнуў палкоўнік. — Жывучы.

Мікола ўбачыў пілота, які выбраўся з кустоў і цяпер гразіў ім кулаком.

«Цікава, на што ён разлічваў, распачынаючы вайну з уладаю? — падумаў ён. — З зямлёй змяшаюць. Хаця, калі б маглі, даўно змяшалі б. А ён на дэльтаплане лётае. У наступны раз на знішчальніку ці на бамбардзіроўшчыку трэба ляцець. Тады гэтыя са сваім адміністратыўным рэсурсам «Сатаною» ўлупяць...»

Ягонья разважанні перарваў гук рухавіка верталёта. Дакладней, змяненне гэтага гуку. Верталёт, што вісеў амаль над самай трыбунаю, раптам заскрыгатаў, затросся, нахіліўся і пачаў імкліва падаць, паварочваючыся вакол сваёй восі.

На трыбуне ахнулі. Людзі на поплаве з віскам пачалі разбягацца. Верталёт з грукатам упаў на зямлю, і ад яго адваліліся спачатку лопасці вінта, потым хвост. Агну, на шчасце, не было відаць.

— Тваю маць, — у мёртвай цішыні прамовіў Каўтуноў. — Як жа я на ім лётаў?

— А ў каго мы яго бралі, Віктар Іванавіч? — цяпер ужо Сяргей адпіхнуў палкоўніка. — Спісаны ў войску, паўгода запасныя часткі шукалі. Ды і тыя бэу. Я вам гаварыў, а вы не слухалі. У любы момант мог разваліцца.

— Добра, — закратаў галава, — разбяраўся. Што з пілотам?

— Вылязае з машыны, — асіплым голасам прагунявіў палкоўнік. — Нічога страшнага...

— Нікога не задавіў?

— Зараз даведаемся, — зноў перахпаіў ініцыятыву Сяргей. — Мурашкін, збегай да верталёта і далажы.

— Ну і хто перамог? — спытаў Мікола Марка, які стаяў побач з ім.

— Дзе?.. — злыгнутуў той сліну. — На выбарах?..

— У паветраным баі, — паляпаў яго па плячы Мікола. — Але вынікі гэтага бою могуць адбіцца і на выбарах. Чуеце?

— Ура! — даносілася з поплаву. — Так вам і трэба! Далоў мафію!

— Заканчайце мітынг, — аддаў загад галава. — Машыны няхай пададуць да трыбуны. Што за зброд вы сюды сагналі?

— Звычайны, — пачаў апраўдвацца Марк. — Вучні каледжа, пенсіянеры... А каго яшчэ можна выпягнуць з хаты ў нядзелю? Галоўнае, абыхлося без ахвяр...

— Гэта праўда, — падтрымаў яго Мікола. — Асабіста я лічу за лепшае ездзіць на цягніку, чым лятаць на самалёце. Фурштэт, значыць, адмяняецца?

— Чаму? — пакрыўдзіўся Марк. — Зараз усе, хто запрошаны, едуць за горад у рэзідэнцыю. Вы запрошаны?

— Вядома, — кіўнуў Мікола. — Які бэме фурштэт?

Ён памахаў Сяргею рукою і пачаў спускацца з трыбуны. Ахоўнікі ўжо адцягнулі натоўп на належную адлегласць.

«Нават піва не дапамагло, — падумаў Мікола. — Не любіць у нас народ уладу, хоць царскую, хоць савецкую, не кажучы ўжо пра дэмакратычную. Але і без улады нельга. На верталётах толькі не трэба лятаць...»

Ён выйшаў з ачаплення і раптам наткнуўся на Машу. Яна была такая ж, як і раней: высокая, станістая, на тонкай шыі россып маленькіх радзімак, якія абяцалі ёй вялікае шчасце. Ва ўсякім выпадку, так гаварылі дзяўчаты з іх класа.

— Прывітанне, — усміхнулася Маша.

— Прывітанне, — праглынуў камяк у горле Мікола.

— Куды ідзеш?

— Купецкага сына шукаць.

— Фунцікава?

— Яго.

— Ну і дзе ты яго знойдзеш?

— У кустах, дзе ж яшчэ. Ты са мной?

— Канечне.

Маша ўзяла Міколу пад руку, і яны пайшлі па поплаве, які быў усыпаны ўлёткамі-лістоўкамі аж да ракі.

Ад трыбуны адна за другой ад'язджалі машыны са спецыяналамі.

Свята паветраплавання скончылася.

Арт-пацеркі

ХІХ Міжнародны фестываль класічнай музыкі “Студзеньскія музычныя вечары” прайшоў 9—12 студзеня ў Брэсце. Каля 300 удзельнікаў з 10 краін, у тым ліку Венгрыі, Кітая, Іспаніі, Польшчы, Харватыі, Галандыі, Расіі... Арганізацыя і падрыхтоўка фестывалю, грунтоўнасць якога здатная ўразіць і сталічную публіку, без малага дваццаць гадоў трымаецца на энтузіязме, энергіі, дасведчанасці яго дырэктара — старшыні Брэсцкага абласнога музычнага таварыства Ліліі Батыравай. Поруч з іншаземнымі гасцямі заўсёды годна выглядаюць і нашы выканаўцы. Сёлета ў ліку ўдзельнікаў “Студзеньскіх музычных вечароў” былі сімфанічны аркестр Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі “Маладая Беларусь”, узорна-паказальны аркестр пагранічных войскаў, камерны аркестр Брэсцкай абласной філармоніі, народныя артысты краіны, прафесар фартэпіяна Ігар Алоўнікаў, брэсцкі стэпендыяты спецыяльнага фонду Прэзідэнта Беларусі па падтрымцы таленавітай моладзі. Фестывальную праграму ўпрыгожыла выступленне зоркі сусветнай опернай сцэны, салісткі Вялікага тэатра Расіі народнай артысткі СССР Маквалы Касрашвілі.

Яна ўражвала прыгажосцю. Шчырым бескампрамісным характарам. Выбухавай і ў той жа час дабратворнай энергіяй. Душэўнай адкрытасцю. Рэдкім пачуццём гумару. Высокім прафесіяналізмам. І — маладосцю, амаль непадуладнай часу... Яна магла б святкаваць сваё 70-годдзе. Але пяць гадоў таму з гэткай жа неверагоднай

імкліваасцю, раптоўна, завяршылася, абарвалася яе зямное жыццё. Народная артыстка Беларусі, зорка драматычнай сцэны, Лілія Давідовіч засталася жывой — у гісторыі Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, тэлебачання, радыё, кіно; у памяці блізкіх, калег, студэнтаў; ва ўражаннях шмалікіх прыхільнікаў яе таленту. Некаторыя з іх прыйшлі на мемарыяльную сустрэчу, наладжаную ў Дзяржаўным музеі гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Беларусі. Пра Лілію Міхайлаўну ўспаміналі яе сябры па творчасці: генеральны дырэктар Купалаўскага тэатра Мікалай Кірычэнка, артысты Марыя Захарэвіч, Генадзь Гарбук (партнёр па знакамітым спектаклі “Людзі на балодзе”), Зінаіда Зубкова. Чуллiва прагучала слова мужа Л. Давідовіч — Ігара Дылеўскага. З яе адыходам сваё апірышча страцілі і акцёрскае брацтва, і сям’я... Незабыўным набыткам культуры засталіся ролі Л. Давідовіч: ад Ганны Чарнушкі ў “Людзях на балодзе” да Боны Сфорцы ў “Чорнай панне Нясвіжа”.

Адмысловае скульптурнае кампазіцыю, прысвечаную мастаку Юдэлю Пэну, першаму настаўніку Марка Шагала, з’явілася ў цэнтры Віцебска на т. зв. “сінім” доме пры канцы мінулага года. Надпіс на мемарыяльным знаку, зроблены па-беларуску, паведамляе, што мастак і педагог Ю. Пэн з 1897 па 1937 год жыў і працаваў у доме на гэтым месцы. Кампазіцыю стварылі скульптары-віцебчане Аляксандр Гвоздзікаў ды Іван Казак і майстар мастацкага ліцця Аляксандр Бялоў.

С. ВЕТКА

Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Янкі Купалы: “Макбет”. Спектакль паводле аднайменнай трагедыі Уільяма Шэкспіра. Пераклад на беларускую Уладзіміра Шахаўца. Рэдакцыя тэксту Леаніда Дранько-Майсюка. Над пастаноўкай працавалі госці з Літвы: рэжысёр — лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР, заслужаны артыст Літоўскай Рэспублікі Альгірдас Латэнас, мастак Гінтарас Макарэвічус, мастак па касцюмах Сандра Страўкайтэ. У спектаклі гучыць музыка Фаўстаса Латэнаса, а таксама аргентынскага кампазітара Астора П’яцолы. Прэм’ера адбылася 16 снежня 2006 года.

Ёсць залаты кароль...

Вось і на Купалаўскай сцэне атабарыўся міжнародны тэатр. Акцёры, праўда, беларускія. А тэатралы крочаць на п’есу, пастаўленую ў гэтых сценах упершыню. І знаходзяць падставу для разваг: спектакль “Макбет” паводле Уільяма Шэкспіра, можа, і будзе станоўча адрознівацца арыгінальным сцэнічным і пластычным вырашэннем, калі ў гэтым тэатры забудуцца на лустэркі як элемент дэкарацыі і акцёры, нарэшце, належным чынам засвоіць, замацоўваюць тэкст сваіх роляў і пачнуць іграць.

Добра ведаю, што нельга меркаваць пра спектакль на падставе аднаго з яго першых прагонаў, але ж і гэта — крыніца ўражанняў і абгрунтаваных думак. Ледзі Макбет (Святлана Зелянкоўская) збірае ніціны сваіх інтрыг. Па сцэне блу-

каюць здані мінулага ў спадніцах, а ў партэры бясконца звоняць мабільныя тэлефоны. Такое было маё першае ўражанне.

Касцюмы ў спектаклі шыкоўныя і ўяўляюць сабой відовішчную феэрыю, хаця шатландскія кілты больш нагадваюць частку адзення японскіх вяльмож таго ж часу, што адпавядае падзеям у спектаклі. Віктар Манаеў (роля Дункана, караля Шатландыі)

прыцягвае ўвагу залатым адзеннем і каралеўскімі рухамі: ён жыве і гучыць, нібы музыка, якая распаўсюджвае ўладу сваю, і прыцягвае сваёй балючай таемнасцю, і прымушае слухача. Святлана Зелянкоўская то ў бліскучых латах — увасабляе моц і магутнасць, то ў шыкоўных строях — і... апанаваная распустай. Сяргей Чуб (роля Роса, шатландскага вяльможы) — строгі назіральнік, “шэ-

ры кардынал”: ён не адыгрывае ў падзеях значнай ролі, але сам яго выгляд гаворыць пра многае. Шэрыя здані плятуць інтрыгі і прадракаюць...

Музыка спектакля амаль не заўважаецца асобна, яна так уплечена ў падзеі, што часам думаеш: а ці была яна? Не прымроілася?

Шмат сказана і пра Шэкспіра, і пра яго творы — гэта класіка і гэта ўжо гісторыя. Але, як бы там ні было, яны жывуць у сучасных спектаклях. Сілкуюцца новымі ідэямі. Ці проста крывёй, якую праліваюць героі трагедыі: “Гамлета” ці “Рычарда III”. Ці “Шатландскай п’есы”, як містычна прамаўляюць дасведчаныя людзі пра “Макбета”. Прага ўлады, неабсяжная зайздасць, бязвінны ахвяры... Але ў спектаклі няма справядлівага пакарання. Спустошаныя душы так і блукаюць, не знайшоўшы прытулку. Дабро і зло застаюцца без адказу. Ці проста застаюцца, як застаецца і чалавечы род.

Відавочна, ёмісты тэкст п’есы і колькасць дзейных асоб давялося скараціць. Ніхто б сёння такое працяглае відовішча і не вытрымаў. Галоўнае — захаваць сэнс. Патрабаванне глядача — давай асноўнае, а дэталі можна пакінуць без увагі. Нема калі ў іх разбірацца. Але што ж тады зразумець, што адчуць, што ўбачыць? Што за каханне ў любоўнай сцэне паміж Макбетам (Алег Гарбуз) і яго ледзі? Які немінучы рок у няўцягнутых мроях? Калі такое вам цікава, перачытайце п’есу перад тым, як глядзець яе адрэдагаваны варыянт у спектаклі. А зрэшты, як няма часу на чытанне, проста прыходзьце і глядзіце. Тэатр — гэта асобнае своеадметнае мастацтва, там ёсць задумака рэжысёра, і яе можна часам прачытаць...

Андрэй КЛЮЧНИКАЎ
Фота А. Дзмітрыева

Эксперымент адкрытай весялосці

Калектыў сучасных айчынных мастакоў прадставіў у Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі навагоднюю экспазіцыю пад назвай “Другі горад: чарадзейная вандроўка”. Гэты вясёлы праект ажыццёўлены пры падтрымцы “Брыт’ыш-Амерыкан Табака Трэйд’ынг Компані”. Мастацтвазнаўца Таццяна Бембель, куратар праекта, выступаючы на вернісажы, распавяла пра нагодную выставку: “Казкі нараджаюцца ў Венецыі, Санкт-Пецярбургу. Яны і павінны там нараджацца, бо месцы надзвычай спрыяльныя для гэтага. А вось Мінск на “казачнай карце” няма. Урэшце знайшліся людзі, якія выправілі такую несправядлівасць. Таму запрашаем усіх далучыцца да гэтага эксперыменту адкрытай весялосці”.

Экспазіцыяная зала нагадвала гарышча, заваленае ўсялякімі дзівоснымі рэчамі. А, магчыма, — і куфэрак, які можа асяліць зьяннем і мігценнем свайго скарбу. Трапна сказала Т. Бембель пра “кліпавы настрой” выставкі. Але, нягледзячы на стракатацьці і хаатычнасць, усе экспанаты аказаліся злучаныя адзінай ідэяй: стварэнне казкі з простых і будзённых, на першы погляд, рэчаў.

Першы прыпынак “чарадзейнай вандроўкі” — палотны Аляксандра Дзямідава. Іх галоўнымі героямі з’яўляюцца маленькія хлопчык і дзяўчынка. Напэўна, яны брат і сястра, бо вельмі падобныя адно да аднаго. Смуглявыя тварыкі, кранутыя румянкам, вялізныя зялёныя вочы, летуценны позірк удалечыню і разам з тым — дарослая сур’ёзнасць... Што б яны ні рабілі ў сюжэтах мастака — ці размаўлялі паміж сабою, ці чыталі казкі, ці проста марылі, — заўсёды побач з імі іх лепшыя сябры: сінія, ружовыя, залацістыя конікі.

Крочым далей... Наталля Піневіч прадставіла ў экспазіцыі пасудзіны (шамот, высокае абпальванне, аскідны металаў). Ракавінкі, колцы, стылізаваныя раслінавыя матывы на паверхні — напэўна, гэта ўсё павеў мастацтва антычнай Грэцыі. Дый назвы даюць падказку:

“Выкраданне Еўропы”, “Архаічная пасудзіна”, “Падарожжа па часе” і г. д. Гэтыя ж пасудзіны можна заўважыць і на палотнах мастацкі.

Добрую палову сцяны выставачай залы аздобілі мастацкія фотаздымкі Ірэны Гудзіеўскай, аб’яднаныя ў цыкл пад назвай “Калейдаскоп прыроды”. Іх паспарту ствараюць эфект прычыненага акенца. Зазірнуўшы туды, можна ўбачыць, як распускаяцца кветкі, як яны п’юць кропелькі вады, як губляюць далікатныя пясцісткі. Работы пераліваюцца ўсімі колерамі і адценнямі.

А вось Святлана Даманавя ў сваёй палітры аддае перавагу далікатна блакітнаму, беламу колерам. Яны дапамагаюць мастацкім перадаць спакой у тэтрапіху “Зімовы сад” і трыпціху “Начны сад”. Дрэўцы, бы застыглыя і заварожаныя, знаходзяцца ва ўладзе зімовага і начнога сню. Ад выяў павявае свежасцю і меланхоліяй.

Меланхолію і задуменнасць заўважаеш у вачах лялек, створаных куратарам гэтага праекта Ганнай Балаш. Казачныя персанажы быццам сышлі са старонак улюбёных казак. Мастачка ажывіла чарадзейныя вобразы Парфумеркі, Пірата і Піраткі, Мацільды, Маркітанткі. Прыгажуні ў аксамітавых, шаўковых сукенках, шырокіх капелюшах,

аздобленых пёрамі, у дзівосных пярсцёнках і пацерках углядаюцца кудысьці, мараць пра нешта сваё. Загадкавыя і рамантычныя, у кожнага яны выклікаюць захапленне. Лялькі ўтульна месцяцца на крэслах, гушкарках, лавачках, куфары, зробленыя з дрэва і металу мастаком Юрыем Крушам. Ларыса Мілько, выкарыстаўшы тэхніку пляцення з лісіцы, стварыла цікавыя пано пад назвай “Вярчэнне”, інсталяцыю “Кляновыя сны”. Пакрочыўшы далей, можна апынуцца перад карцінамі Васіля Матусевіча. На іх — мора і чоўны. Яшчэ праз некалькі крокаў — акварэлі Юліі Матусевіч з выявамі старога і новага Мінска. На палічках, уладкаваных у зале, размясціліся бронзавыя, гранітныя, мармуровыя скульптуркі Андрэя Асташова.

Пасярэдзіне памяшкання — інсталіяцыя “Аўтапартрэты”. Яна ўяўляе сабою чамаданы ўдзельнікаў экспазіцыі. Кожнаму мастаку прапанавалі запоўніць свой чамадан асабістымі рэчамі. Пакорпаўчыся ў іх, можна было знайсці чорна-белыя і каляровыя фотаздымкі з выявамі людзей і экзатычных мясцін, лялькі, прылады працы, бутэльку партвейна, вершы паэтаў “срэбнага веку” ды іншыя дзівосы. Асабліва кідзецца ў вочы чамадан з вялікай колькасцю бутэлек разнастайных форм і памераў: у іх — неадпраўленыя любоўныя лісты.

А яшчэ экспаненты зрабілі ўласныя фотальбомы. Цікаўныя магі пагартаць яго старонкі, пачытаць, што мастакі пішуць пра сябе. Усе яны розныя, як і сама творчасць, — гэта зразумела. Але ёсць якасці, што іх яднаюць: гумар і адчайная фантазія. Разам яны стварылі казку пра Мінск, тым самым зрабіўшы цудоўны навагодні падарунак жытхарам нашай сталіцы.

Валянціна СНЕГІНА

19 — 20 студзеня Нацыянальны канцэртны аркестр Беларусі пад кіраўніцтвам прафесара Міхала Фінберга праводзіць ужо традыцыйнае свята высокага мастацтва: “Заслаўе. Музыка беларускіх сядзібаў”. Гэта VII Беларускае музычныя фестываль, заснаваныямі якога, апроч занага заслужанага калектыву, з’яўляюцца Заслаўскі гарадскі выканкам, Мінскі раённы і Мінскі абласны выканкамы, Нацыянальная акадэмія навук Беларусі.

Сёння ў Заслаўі

Прысвячаецца сёлетні фэст 200-годдзю з дня нараджэння нашага таленавітага земляка, мастака і музычнага дзеяча Напалеона Орды. Яго кампазітарская творчасць будзе разам з іншай адметнай музыкай прадстаўлена ў сённяшнім вечаровым канцэрце, які пройдзе ў Заслаўскай дзіцячай школе мастацтваў. Праграму, падрыхтаваную камернымі калектывамі Нацыянальнага канцэртнага аркестра і названую “Шляхамі Напалеона Орды”, будзе, як заўсёды, суправаджаць папулярыяныя асветніцкія каментарыі доктара мастацтвазнаўства Вольгі Дадзіёмавай. А ў першай палове дня маэстра Міхал Фінберг правядзе сустрэчу з жытхарамі Заслаўя.

Адметнасцю другога фестывальнага дня будзе яскравая джазавая праграма, з якой выступіць Біг-бэнд аркестра на чале з М. Фінбергам. Прыедуць і госці — аркестр народных інструментаў Магілёўскай абласной філармоніі пад кіраўніцтвам прафесара Леаніда Іванова. Выступіць таксама Дзяржаўны камерны хор Беларусі на чале з Наталляй Міхайлавай.

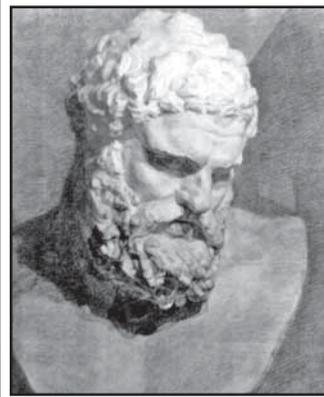
Наступны месяц, дый, можна сказаць, увесь гэты год, — асаблівы ў жыцці і творчасці М. Фінберга і яго калектыву: у лютым Нацыянальны канцэртны святкуе сваё 20-годдзе, юбілейная дата і ў яго мастацкага кіраўніка. Так што неўзабаве мы паведамім на старонках “ЛіМа” пра сёлетнія адмысловыя планы аркестра.

С. Б.

Яна заўжды спявала радасна

Да 100-годдзя з дня нараджэння народнай артысткі Беларусі Соф’і Друкер

Яе бацьку-музыканта ведалі не толькі ў родным Копысі, а, напэўна, ва ўсёй былой Віцебскай губерні. А Соня Друкер у дзяцінстве вельмі хацела быць доктарам. Скончыўшы школу, яна едзе ў Віцебск, каб паступіць у медыцынскі тэхнікум. Аднак набору студэнтаў у той год не было, і дзяўчына, нечакана для сябе, падае дакументы ў музычны тэхнікум. Экзамены здадзены, і яна — студэнтка. Спецыялісты звяртаюць увагу на багатыя магчымасці голасу Соф’і Друкер.

У Мінскай гімназіі-каледжы мастацтваў наладзілі выставку “Акадэмічны малюнак”, якая сваёй разнастайнасцю адлюстравала такі знаёмы і незнаёмы Мінск. Незвычайнае ўражанне стварыла спалучэнне ў экспазіцыі экстэр’ера і інтэр’ера. “Галоўнай мэтай гэтай выставы з’яўляецца папулярызацыя творчасці мастакоў-начаткоўцаў”, — удакладніў намеснік дырэктара па выхаванні Яўген Саковіч.

Мастацтва назірання

Адметна, што рост прафесійнага майстэрства навучэнцаў гімназіі-каледжа мастацтваў ажыццяўляецца ў цеснай сувязі з працэсам спасціжэння глыбіннага філасофскага сэнсу з’яў прызвучэння прыгажосці навакольнага свету. У экспазіцыі побач з работамі юных талентаў гімназіі былі прадстаўлены палотны вядомых майстроў. Сярод іх — народны мастак Беларусі У. Стальмашонак, які з зайздроснай энергіяй і ўпартасцю працуе над увасабленнем новых задум. Творчасць ягоная, сагрэтая глыбокай любоўю да роднай зямлі, да людзей, якія на ёй жывуць, здатная хваляваць, кранаць, прымушае разважаць і спрачацца.

Нельга пакінуць без увагі работу 18-гадовай Ганны Скаромнай (педагог Ю. Касцюкевіч). Вызваляючыся ў працы над карцінай ад жорсткага дыктату натурнага партрэта, Ганна авалодвае мастацтвам назірання, перажывання ў сабе ўлюбёнага матыву, прапускаючы канкрэтыку выканання партрэта праз эмоцыі, давяраючы памяці колераў, якая захоўвае самае істотнае, незабытае.

Семнаццацігадовыя Дзіяна Свіршчэўская (“Траецкае прадмесце”), Павел Саўчак (“Царква”), Света Бортнік і іншыя юныя творцы лічаць адной з найбольш важных задач, якія мастак імкнецца вырашаць у працы над жывапісным палатном, дасягненне колеравай гармоніі. Арыгінальная і смелая гама многіх работ, прысвечаных Мінску, — вынік упартай і напружанай працы па ўвасабленні каларыстычнай задумы. Творчая праца заўсёды вядзе да поспеху, калі яна кіруецца тонкай мастакоўскай інтуіцыяй.

Марыя КАЧУРКА
Фота аўтара

Зімовы «Верасень»

Аднойчы вядомыя беларускія мастакі, адмыслоўцы розных відаў графікі, блізкія паводле сваіх жыццёвых прынцыпаў і творчых поглядаў, вырашылі аб’яднацца. Такім чынам у 1989 годзе ўтварылася іх суполка “Верасень”. Крэда яе ўдзельнікаў, якія лічаць сваім настаўнікам выдатнага майстра Георгія Паплаўскага, — у прызванні, памкненні сцвярджаць праз выяўленчае мастацтва высокія маральныя і духоўныя агульначалавечыя каштоўнасці.

Традыцыйны апошніх 10 гадоў зрабіліся выстаўкі-справаздачы, якія праводзяцца кожныя два гады. Экспануюцца на іх лепшыя работы ўдзельнікаў аб’яднання. На выстаўцы “Верасень — 2006 год”, што ладкавалася ў Нацыянальным музеі гісторыі і культуры Беларусі і днёмі завяршыла работу, былі прадстаўлены творы майстроў, якія ўвайшлі ў гісторыю беларускага выяўленчага мастацтва: Сяргея Волкава, Мікалая Казлова, Уладзіміра Пашчасцева, Наталлі Суставай, Ірыны Лобан, Кацярыны Паплаўскай ды іншых. Зімовая экспазіцыя суполкі “Верасень” адлюстравала і творчасць яе маладога папаўнення. Маляўнічыя кампазіцыі Наталлі Марчанкі, Ілоны Касабукі, Лідзіі Ліхадзед, Улады Кірыенкі, Таццяны Царовай прывабліваюць адметнасцю аўтарскіх індывідуальнасцяў.

Я. КАРЛІМА
Фота К. Дробава

Установа адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі” абвешчае конкурс на замяшчэнне пасада (да 5-ці гадоў) прафесарска-выкладчыцкага складу (для тых, хто мае мінскую прапіску) з далейшым заключэннем кантракту ў выпадку выбарання на тэрмін, вызначаны Наймальнікам:

- кафедра спецыяльнага фартэпіяна прафесар — 0,5
- кафедра медных духавых і ударных інструментаў: загадчык кафедры — 1
- кафедра альты, віяланчэлі і кантрабаса прафесар — 1
- кафедра фізічнага выхавання загадчык кафедры — 1
- кафедра педагогікі, музычнай гісторыі і тэорыі выканальніцкага мастацтва дацэнт — 1

Тэрмін падачы заяў — адзін месяц з дня апублікавання. Заявы і дакументы накіроўваць на імя рэктара на адрас: 220030, г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 30. Даведкі па тэлефонах: 227 49 42; 226 06 70.

ўсім абліччы з’явілася значнасць, няўлоўна змяніўся твар, які быў азораны ўнутраным святлом. Так расцвітае чалавек, калі ў ім раскрываецца заповітнае і становіцца бачнай яго душэўная прыгажосць” (газета “Советская Белоруссия”, 6 студзеня 1944 г.). Летам 1940-га опера “У пушчах Палесся” была паказана на Дэкадзе беларускага мастацтва ў Маскве, і глыбока драматычны вобраз Аўгінні, створаны С. Друкер, атрымаў высокую ацэнку сталічнай грамадскасці, цэнтральнага друку. Неўзабаве яе ганаравалі званнем заслужанай артысткі БССР.

На сцэне раскрылася яшчэ адна грань творчасці спявачкі — яе камедыны талент. Ён выявіўся ў вобразах Дуэны (“Заручыны ў манастыры” С. Пракофьева), Фроські (“Марозка” М. Красева), Мірабэлы (“Цыганскі барон” Е. Штрауса). Уражвала глядача яе Адарка (“Запарожац за Дунаем” С. Гулак-Арцямюскага), асабліва ў дуэце з М. Ворвулевым у ролі Караса.

У гады Вялікай Айчыннай вайны Соф’я Юр’еўна працавала ў Саратаве, Горкім, Каўрове, актыўна ўдзельнічала ў франтавых канцэртных брыгадах і сустрэла Дзень Перамогі ва Усходняй Прусіі. У 1944-м вярнулася разам з тэатрам у Мінск і працавала на опернай сцэне да 1977 года. Званне народнай артысткі БССР атрымала ў 1955-м.

10 красавіка 1977 г. сотні прыхільнікаў таленту Соф’і Юр’еўны прыйшлі на вечар у Дзяржаўны тэатр оперы і балета Беларусі, каб выказаць сваю любоў і ўдзячнасць выдатнай спявачцы — за творчую працу і адданасць сцэне. 70-гадовая артыстка выканала партыю памешчыцы Ларынай з оперы “Яўгеній Анегін” П. Чайкоўскага. Калісьці гэта быў яе першы, а цяпер развітальны спектакль. Спявачка пакідала сцэну. Запамінальны дзень. Шмат кветак і шчырых слоў. Але з калектывам Соф’я Юр’еўна не развіталася. Яна працягвала працаваць у якасці старэйшай савета ветэранаў вайны і працы тэатра. Па-ранейшаму артыстку цяжка было заспець дома. Яна ўдзельнічала ў арганізацыі шэфскага канцэртаў, сустрэч ветэранаў, юбілейных вечароў, у абмеркаванні новых оперных спектакляў.

Выдатная спявачка была ля вытокаў прафесійнага опернага мастацтва Беларусі, непасрэдна ўдзельнічала ў яго станаўленні і развіцці. Паўстагоддзя аддадзена аднаму тэатру, якому яна не здрадзіла да апошніх дзён жыцця.

Прапануем фатаграфіі С. Друкер у жыцці і ў оперных спектаклях (з фондаў Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва).

Наталля САКАЛОЎСКАЯ,
вядучы навуковы супрацоўнік БДАММ

коўскага), Наташа (“Русалка” А. Даргамыжскага), Аіда ў аднайменнай оперы Д. Вердзі, галоўная гераіня “Тоскі” Д. Пучыні...

Упершыню ў ролі Фларыі Тоскі Соф’я Друкер выйшла на сцэну ў 1937 г., і гэта быў вялікі творчы поспех. У артыстыцы ўсё вабіла: моцны, прыгожы голас, глыбокі драматызм, тэмперамент. Выканальніцкая індывідуальнасць рабіла гэты яскравы драматычны вобраз непаўторным.

Соф’я Друкер была сярод тых, хто ўдзельнічаў у стварэнні першых нацыянальных спектакляў. У оперы А. Багатырова “У пушчах Палесся” яна выканала партыю Аўгінні. Увасабляла Алеся і Марысю ў операх Я. Цікоцкага “Алеся” і “Міхась Падгорны”, Рагнеду Янаўну ў “Калючай ружы” Ю. Семянякі. З удзячнасцю ўспамінаў сваю сумесную працу са спявачкай на рэпетыцыях спектакля “У пушчах Палесся” кампазітар А. Багатыроў: “1938 год. На рэпетыцыі маёй оперы “У пушчах Палесся” прыйшла маладая артыстка Соф’я Юр’еўна Друкер, выканаўца партыі Аўгінні. Пачалася работа над складаным сцэнічным вобразам пад кіраўніцтвам вядомага рэжысёра І. Шапянава. Ад рэпетыцыі да рэпетыцыі адбывалася пераўвасабленне артысткі... Зніклі сарамлівасць, няспрытнасць, скаванасць, яна стала рухацца пластычна і велічна, ва

У 1925 годзе, як студэнтка ўжо Мінскага музычнага тэхнікума, яна трапіла ў клас таленавітага педагога прафесара В. Цвяткова. З ёй займаўся і другі выдатны педагог, былы саліст Вялікага тэатра А. Баначыч, у якога ў Беларускай студыі оперы і балета будучая спявачка ўдасканалвала сваю музычную адукацыю (1930—1933). У 1932—1936 гг. яна вучылася ў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі (клас вакала П. Ціханова). Заняткі паказалі, што С. Друкер мае глыбокі, прыгожы голас (драматычнае сапрапа) і ўсе дадзеныя для опернай сцэны. У канцэртнай праграме яна магла аднолькава ўпэўнена і гожа спяваць беларускую народную песню, складаны раманс або оперную арыю. Ёй была ўласцівая рыса, якая спрыяла росквіту таленту: Соф’я Друкер заўсёды спявала з радасным узрушэннем, ёй падабалася атмасфера канцэрта.

У маі 1933-га адкрыўся Беларускі тэатр оперы і балета, і маладая спявачка прыйшла туды салісткай. Да маленькіх роляў Соф’я Юр’еўна заўсёды ставілася з такой жа творчай аддачай, як і да галоўных. У першым спектаклі тэатра, оперы “Кармэн” яна выконвала ролю ў масоўцы. І гэта была сапраўдная іспанка, дзяўчына з гарадской плошчы ў Севільі. Першай жа сольнай партыяй на вялікай сцэне стала партыя памешчыцы Ларынай у оперы П. Чайкоўскага “Яўгеній Анегін” (1933 г.). Маладая салістка добра ведала музыку оперы і спявала з сапраўдным натхненнем. У тым жа годзе яна выйшла ў партыі Домны Сабуровай (опера М. Рымскага-Корсакава “Царская нявеста”). Акурат названыя ролі сталых жанчын аказаліся своеасаблівай спробай творчых сіл спявачкі. Яе відэавочнай творчай удачай называлі партыю Лізы ў оперы П. Чайкоўскага “Пікавая дама”, якую тэатр паставіў у 1934 г. Выканаўцы ўдалося выразна паказаць усю глыбіню душэўнай трагедыі гераіні.

Прэм’еры з удзелам спявачкі выходзілі адна за адной. Публіцы запаміналіся яе вобразы: Яраслаўна (“Князь Ігар” А. Бардзіна), Марыя (“Мазепа” П. Чай-

МУЗЫКА на пазванках

У выхадныя дні пабываў я на некалькіх рынках. Народу — безліч. “Купі — прадай!” гэтыя словы цяпер надта распаўсюджаныя. Сярод стракатай публікі рознага кішталту мянялы, дзялкі. Асабліва звяртаюць на сябе ўвагу музычныя кіёскі, а таксама перасоўныя “кібіткі”, што гудуць нібыта патурбаваныя вуллі. Калі музычныя кіёскі маюць ліцэнзіі і нейкім чынам знаходзяцца пад кантралем дзяржавы, дык “кібіткі”, як прышчы на целе, пажадалі — ускачылі, пажадалі — зніклі. І ніякі “доктар” ім не перашкоджаў. На сталі ў адной з такіх “музычных шкатулак” японскі магнітафон, акуратна раскладзеныя кампакт-дыскі, касеты, шыльды з кошамі. Грыміць музычная арганія, льюцца саладжавыя песенкі. Падыходзь і выбрай сваю “касету душы”. Праўда, у кожнага свая песня, свой густ і свая справа. У гэтых маладых хлопцаў яна, справа, пастаўлена, як кажуць, на шырокую нагу, або дакладней, на шырокую славянскую душу.

“Стамбул! Канстанцінопаль!” — разрываецца ад напружання зазвала-дынамік, але раптоўна “голас” зрываецца, прыглушана хрыпіць. Мабыць, уладальнікі кібіткі пільным, вопытным позіркам выхапілі з натоўпу мілітэйскую фуражку. Цудадзейны ўзмах рукі і “Стамбул” разам з “Канстанцінопалем” накрываюцца бруднай анучай, на якой тут жа веерам раскідваюцца разнастайныя “бяшчодныя” гайкі, трубка ды іншая немудрагелістая драбязя. За імправізаваны столік, таропка і палахліва азіраючыся па баках, становіцца доўгавалосы хлопец у караткаватых штанах “а-ля Шурк”. Народ з разуменнем і спачуваннем глядзіць на гэтую дрэнную сцэну з кепскага спектакля.

Аднак “кудлаты” нядоўга грыміць запэцканымі ў мазут гайкамі — “ахоўнік” парадку, кінуўшы туды-сюды стомлены позірк, знікае, шморганьчы чырвоным носам. А з-пад рыззя раптам з’яўляецца “скарбонка” са сваім таварам (кампактамі і касетамі). Мясцовыя меламаны зноў кінуліся да “асветніка”, як матылі на святло, а магчыма, як мухі на мёд.

— Любая, — з выглядам мастацтвазнаўца пераконвае гандляр недаверліваю дзяўчыну з фіялетавымі губкамі. — Гэта ж сапраўдны рок-н-рол, апошні піск! Я ж за яго вар’яцкія грошы адваліў. Апошняя касета засталася...

“Любая”, не вытрымліваючы набыску і спакусы, адчыняе кашалёк і дастае адтуль пяцьдзесят тысяч, якія імгненна знікаюць у бяздонных кішэнях “кудлатага”. А “суперкасета” знаходзіць новы прытулак ў моднай сумачцы маладзенькай меламанкі. Сцішаны на хвілінку магнітафон-памочнік зноў прыводзіцца ў працоўны стан, заклікаючы чарговага кліента...

— Хэлоў, хлопчыкі! — уварваўся ў спакойнае музычнае жыццё знаёмы голас. Гэта з доўгачаканым грузам прыехаў Міхаіл Бакунін па мянушцы

Стэн. Тут, на рынку, ён лічыцца вялікім спецыялістам у галіне супермодных музычных пlynняў і накірункаў, у прыватнасці, “малба”. Да таго ж ніхто не ўмее так лоўка, як Стэн, прадаць небараку-пакупніку свой “нясвежы” тавар. “Хлопчыкі”, нібыта па камандзе, абкружылі маэстра, у руках якога ўжо зіхцелі на сонцы новенькія кампакты ды касеты.

— Стэн, як з “Вішнёвым садом”? — лісліва і аддана зазіраючы ў вочы “гаспадару”, пацікавіўся малады гандляр-навічок.

— Парадак — адквітнеў! — адказаў той і паблажліва вымавіў: — Добра, давай семдзесят тысяч. Аддаю толькі “па дружбе”...

Акт куплі-продажу адбыўся імгненна. Дамовіліся хутка, і гандаль працягваўся. Нечакана энергічна прауючы локцямі, у натоўп “хлопчыкаў” прабілася мажняя жанчына бальзакаўскага ўзросту. Не паспеўшы аддыхацца, яна выгукнула: “Бішчэ сэрца”. Танга...

— Калі ласка, мэ, — на твары маэстра расплылася ўсмішка, — 100 тысяч айчыннымі!

“Мэм” не сквапіцца і адразу ж робіць новую замову на наступны тыдзень...

Перад падарожжам па чарговую партыю прадукцыі масавай “культуры і мастацтва” Стэн вырашыў трошкі пагаманіць з калегамі па “бізнесе”.

— Вох і цяжка цяпер даводзіцца добрыя дыскі даставаць, круціцца, нібыта ўюн на патэльні! Аднаму — плаці, другому — прэзент, ды і часу нестае... Добра, што нядаўна развітаўся з калгаснай майстэрняй. Не атрымалася з мяне пралетарыя, бо душа поўная музыкі! Ды і з грашмыма цяпер зусім справа іншая, так бы мовіць, спалучаючы прыемнае з карысным, — хітравата падміргнуў ён.

Загадкава ўсміхнуўшыся, Стэн знік у натоўпе. А яго месца адразу ж заняў іншы камерсант — Мунька, у “напрацаваных” далонях якога былі бачны самаробныя пласцінкі з кавалкаў рэнтгенаўскай плёнкі. Аказваецца, калі гэтыя “рэбры” пакласці на круг праігравальніка, дык можна пачуць тужлівыя песні Пятра Лешчанкі і іншыя рэзтратворы. Адметна, што за кожны такі ўздых з “пазваночніка” Мунька зацвердзіў таксу ў 60 тысяч айчынных.

...Адгучаў “канцэрт”, разышліся пакупнікі, апусцелі палаткі ды кіёскі... З добра набітымі кішэнямі пакідаюць “поле цудаў” бакуніны, мунькі і астатнія спецы-мастацтвазнаўцы, якія спекулююць музычнай пошласцю. А прадазеныя імі (і нятанна) рок-н-ролы і “народныя песні” трапляюць адсюль у вясковыя клубы, кватэры, хаты, каб “вяселіць” беларускі люд у хвіліны радасці ці ў час смутку...

І падумалася, колькі ж яшчэ музычнага смецця выкінуць гэтыя “дабрадзеі” на галовы наіўных пакупнікоў?

Моўны бар’ер

Дзіўная цікавая сітуацыя складаецца! Жывём мы ў краіне, якая завецца Беларусь, сябе лічым беларусамі, а размаўляем па-руску. Вядома ж не ўсе, але пачуць беларускую мову на вуліцы надараецца вельмі рэдка. Чаму так адбываецца?

Прызнацца, вельмі сорамна за тых людзей, якія з гонарам называюцца беларусамі, а мовы не ведаюць. Ды і адкуль ведаць, калі бальшыня школ у нас рускамоўныя, а роднае слова вывучаецца толькі некалькі гадзін на тыдзень, нібы замежнае. З асабістага вопыту магу засведчыць, што беларуская мова даецца вучням нялёгка, бо дзеці чуюць паўсюдна рускую мову, а беларускую — толькі на ўроку. Вельмі часта і бацькі не могуць дапамагчы ў вывучэнні роднага слова, таму што самі яго не ведаюць. А з дзёньмі, якія прыязджаюць з іншых краін, дык і ўвогуле цяжка даводзіцца. Была ў мяне такая вучаніца з Расіі. Маці адразу запыталася, маўляў, якія дакументы патрэбны, каб адмовіцца ад вывучэння беларускай мовы.

— А вы на Беларусь часова прыехалі? — запыталася я.

— Нет, навсёгда. Мы дом купілі, на работу устроіліся.

— А як будзеце жыць у краіне, мовы якой не ведаеце?

— А здесь её почти никто не знает! — усміхнулася жанчына. — И живуть же!

— Няўжо ваша дачка не пойдзе вучыцца ва ўніверсітэт?

— Пойдэт, но только в русскоязычный. Зачем ребёнку голову ломать? Мы вчера, читая сказку, долго пытались понять, что такое *палыванне*. Решили, что в переводе это означает *поливать огород*. Уже позже у соседки старушки выяснили, что это *охота*. Пожалуй, английский выучить легче!

Вядома, ніякіх вызваленняў ад вывучэння беларускай мовы ёй не далі, хоць жанчына і была незадаволеная. А вось яе васьмігадова дачка Насця паспяхова вывучала гэты прадмет.

Нядаўна мне ў рукі трапілі сачыненні дзевяцікласнікаў, напісаныя на беларускай мове. Чытаць і было сорамна і прыкра. Што ні сказ — то рускія словы, у беларускіх — шмат канчаткаў на рускі манер. Пагаварыла з аўтарамі сачыненняў і аказалася, што амаль усе

яны спачатку пішуць сачыненне па-руску, а потым перакладаюць на беларускую. Ды яшчэ са слоўнікам! Сумна зрабілася ад такой размовы.

За ўсё жыццё мне пашчасціла пачуць родную мову ў транспарце ці краме з вуснаў не больш за дзесятак чалавек. Яны прыгожа і чыста размаўлялі па-беларуску. Усе гэтыя людзі падаваліся мне такімі незвычайнымі, добрымі ды цікавымі, як і належыць беларусам.

А колькі разоў даводзілася быць сведкай камічных і разам з тым непрыемных сітуацый. Напрыклад: да вулічнай гандляркі, якая прадавала булкі, абаранкі, пірожныя ды іншыя прысмакі, падышоў мужчына. Ён ветліва ўсміхнуўся ёй і кажа:

— Ой, паненка, якое ў вас печыва! Нават і булкі з разынкамі!

Жанчына гнеўна абурлася:

— С какими ещё резинками?! Нормальные булочки! Вы мне всех покупателей разгоните, нахал. С резинками...

Мужчына сумна ўздыхнуў, пахітаў галавой і прайшоў міма, так і не набыўшы ніякага печыва. Вось так.

А нядаўна ехаў ў аўтобусе. У салоне вольна, не шматлюдна. Насупраць мяне сеў крыху нападзітку мужчына ў гадах, каля яго стаялі маладыя дзяўчаты.

— Наступны прыпынак “Вуліца Радужная”, — аб’явіў металічны голас.

— Радужная! — паўтарыў мужчына. — И выдумают же такое название. А знаете, — звярнуўся ён да дзяўчат, што стаялі побач, — как по-белорусски «радуга»?

Дзяўчаты адмоўна паківалі галавамі. Мужчына ўзняў указальны палец і з важным выглядам прававіў:

— Блискавица! — запомните, девочки. — Может, пригодится.

Мне так карцела выправіць гэтага вялікага знаўцу беларускай мовы, які добраахвотна ўзяўся “вучыць” маладое пакаленне. Але я ўсё ж стрымалася, бо размаўляць з чалавекам, які, як

кажуць, пад мухай, не варта, нават у такім выпадку.

Так, на жаль, існуе ў нас моўны бар’ер для роднага слова. Кожная краіна мае сваю мову, а мы чамусьці карыстаемся мовай суседняй краіны, няхай і блізкай нам гісторыяй і культурай. А як хацелася б, каб, прыйшоўшы ў любую ўстанову, нават сферу бытавога абслугоўвання, можна было б звярнуцца да супрацоўніка па-беларуску і адказаць пачуць на роднай мове. А калі б запытаўся па-руску, дык каб і адказалі табе адпаведна. Вось у такім выпадку сапраўды можна было б назваць нашу Беларусь краінай, дзе прыняты адразу дзве дзяржаўныя мовы.

З асабістых назіранняў. Калі пачынаеш размаўляць па-беларуску на вуліцы, у краме, ці транспарце, то людзі адразу ж паварочваюць у твай бок галовы. Для іх пачуць беларускія словы больш нязвыкла, чым замежную гаворку. Неяк ехаў ў маршрутнай тасоўцы на апошнім сядзенні. Кампанія падабралася даволі шумная, нават музыка з прыёмніка нельга было пачуць. У маёй кішэні зазваніў мабільны. Я дастала слухаўку і пачала размаўляць па-беларуску. У салоне маршруткі адразу зрабілася ціха, і кожны пасажыр павярнуўся да мяне, каб паглядзець нібыта на нейкі цуд. Маю размову ўважліва праслухалі да канца.

Што рабіць? Як выхоўваць любоў да роднай мовы ў беларусаў? Ёсць, гэта, спосабы. Але пакуль што беларуская мова перажывае не лепшыя часы. Раней па-беларуску размаўлялі ў вёсках, але цяпер моладзь імкнецца патрапіць ў горад і адразу ж пачынае гаварыць “як усе” — нібыта па-руску. Дзеці ў школах вывучаюць роднае слова, быццам замежную мову. І што застаецца? У наш час чалавек, які добра ведае беларускую мову, абавязкова належыць да высокаадукаваных людзей. Вось так, пакрыху, але наша мова набывае статус элітарнай, а не мужыцкай, якой яе лічылі раней. Гэта вымушае глядзець на роднае слова зусім з іншага боку. Таму і дзеці ў некаторых школах, пачуўшы пра элітарнасць беларускай мовы, пажадалі вывучаць яе глыбей. Я раю ім больш чытаць па-беларуску:

— Сёння вельмі прэстыжна ведаць творчасць сучасных беларускіх пісьменнікаў і адкрываць для сябе новыя імяны з племды маладых аўтараў, — заклікала я вучняў у сваёй школе.

І з гонарам дадам, што ў вачах вучняў загарэўся нязгасны агеньчык зацікаўленасці.

Кацярына ХАДАСЕВІЧ-ЛІСАВАЯ

Такі і лёс...

Пісаць пра беларускую мову — што на могілках забяўляцца. У якім месцы ні спыніся — усюды сум.

Але ж наракаць ды скардзіцца на тое, што беларусы роднае мовы цураюцца, — сэнсу таксама няма, бо колькі можна...

Таму лепей запытайцеся мяне, скуль завялася ў нас гэтка прыкрыя завяздэнка. І я вам умомант адкажу: беларусы на злом галавы бягуць не ад мовы, а ад таго лёсу, што накіраваны ім роднай мовай...

Пасля васьмага класа бацькі выправілі мяне з мястэчка ў няблізкі свет — вучыцца аж пад Маскву. Даволі хутка я вярнуўся дахаты без навукі, але з упэўненай расейскай гаворкай, на якой, не хаваючы форсу, гаманіў у мястэчку.

Ах, з якім захапленнем і зайздрасцю глядзелі на мяне сябрыкі, якой глыбокай радасцю свяціліся вочы бацькоў, калі яны слухалі маю расейшчыну... І толькі праз шмат год, неяк згадаўшы той выпадак, я зразумеў: нагодай для ўхвалы былі не мае лінгвістычныя здольнасці, а спадзеў, што хлопец, які гэтак лёгка забываецца на роднае слова, будзе мець лепшую ад беларускай долю.

Між іншым, долю мы выбіраем самі, а лёс нам накіраваны мовай. Якая мова — такі і лёс. У адрозненне ад старабеларускай — мовы княжай канцылярыі, ужо тутэйшая беларуская доўгі час была мовай адно тых, хто жыў з мазаля. На ёй не размаўлялі ні святары, ні гандляры, ні настаўнікі, ні паны — і нават падпанкі не на ёй размаўлялі...

Тутэйшая мова была тым таўром, якое пазначала месца чалавеку побач з быдлам. І каб патрапіць у людскі свет, трэба было перадусім выдзіліць з сябе гэтае таўро.

тады беларуская мова, якая раней была толькі знакам бядоты, стала знакам бяды. Бяды сапраўднай, блізкай, смяротнай для ўсялякага, хто сваёй мовы не адчураўся. У лепшым выпадку змагароў за мову чакалі прыгнёт і нішчышніца, у горшым — эміграцыя, Сібір ды Курапаты.

Многія дзівіцца: як гэта Пётра Машэраў, які добра-такі прыклаўся да вынішчэння беларушчыны, стаўся народным героем? А вось менавіта таму і стаўся, што, загнаўшы нацыянальнае красамоўства выключна ў пісьменніцкі асяродак, ён насамрэч загнаў у рэзервацыю не беларускую мову, а адвечную беларускую бяду, якая на гэтай мове палягала. І калі Станіслаў Шушкевіч паспрабаваў вызваліць мову з рэзервацыі, яго хуценька адлучылі ад ганаровай пасады Старшыні Вярхоўнага Савета. Беларусы і розумам ведалі і нутром адчувалі, што як толькі кіраўнік дзяржавы пачне размаўляць на мове бяды, неўзабаве ўсёй краінай гора не абярэцца...

З дарогі ў роднае мястэчка нябожчык бацька зазвычай сустракаў мяне словамі: “Беларус прыехаў”. Я за гэтыя трохі злаваўся, і часам мне карцела запытацца: “А вы што, бацька, з неба зваліліся? Ці ж не такі самы беларус, як і я?”

Але не пятаўся, паколькі разумеў — бацька мае рацыю. Бо азначэнне “беларус” у нас найперш адсылае да свядомага ўжытку роднай мовы і з гэтага да адметнага спосабу мыслення і ладу жыцця, а ўжо потым да нацыянальнай прыналежнасці, якая сама з сябе ні пра што не кажа.

Размаўляць па-беларуску — гэта выключыць сябе з нормы і паўз уласнае жаданне быць для адных місіянерам новай веры, для другіх варожым голасам, а для ўсіх астатніх — аг, такім сабе бланзам.

Ва ўсім свеце чалавек, размаўляючы на роднай мове, проста размаўляе. У нас зусім інакш... Усялякі раз, калі на людзях мы гамонім па-беларуску, дык не проста сумовімся, а як бы ладзім грамадскую акцыю ці мастацкі перформанс, бо кожны побач адразу напінаецца ўвагай. Свядома трымацца мовы — гэта штодня выконваць ролю беларуса ў трагікамічным спектаклі без пачатку і канца. Гэта — жыць і памерці на сцэне з родным словам на вуснах. Але і па смерці твая роля беларуса не мусіць быць перапыненай, і на помніку тваё імя напішуць на матчынай мове. Каб хто ні ішоў побач, дык запыніўся думкай:

— Бач ты, і на тым свеце яму наймецца. І пасля яшчэ доўга сам-насам дзівіўся:

— От жа і ўпартыя бываюць сярод беларусаў. Хоць кол ім на галаве чашы, а яны ўсё роўна за сваё чапляюцца!

Валянцін АКУДОВІЧ

Мікола ЖЫГОЦКІ

У полі зроку — кінасфера

Дэпартамент па кінамаграфіі Міністэрства культуры РБ павінен у самыя кароткія тэрміны разабрацца з праблемамі айчыннага "сінема" і ўзняць яго на прыцытова новы ўзровень. Той, хто ў курсе спраў, ведае дакладна: хіба ў сферы беларускага кіно зашмат.

Патрабаваўся чалавек, які б узяў гэтую нялёгкаю і пачэсную справу ў свае рукі. Згодна з настановай Савета Міністраў ад 8 жніўня 2006 г. кіраўніком Дэпартамента стаў Максім БУДАНАЎ. Менавіта з ім мы вырашылі пагаварыць пра першыя вынікі працы новай структуры ды пра стан айчыннага кіно ў цэлым.

— Наш Дэпартамент быў створаны згодна з указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 26 кастрычніка 2005 года. Ён утварыўся шляхам зліцця дзвюх структур: упраўлення кінавідамастацтва Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь і Дзяржрэгістра кінавідафільмаў і кінавідапраграм.

Рэальна Дэпартамент пачаў функцыянаваць з 1 верасня 2006-га. Сёння мы працягваем фарміраванне штата нашай арганізацыі, уважліва прыглядаемся да перспектывных кадраў.

Галоўная задача ўстановы — ажыццяўленне дзяржаўнай палітыкі ў сферы кіно. А гэта забеспячэнне правоў на творчае самавыяўленне ў кінамастацтве, аптымізацыя дзейнасці кінапракатчыкаў, кінастудыі "Беларусьфільм" і "Белвідэацэнтра", павышэнне прафесійнай кваліфікацыі супрацоўнікаў вышэйзгаданых устаноў.

Таксама ў полі нашага зроку — распрацоўка і кантроль за выкананнем заканадаўчых актаў у кінамаграфіі.

Дэпартамент актыўна садзейнічае развіццю міжнародных творчых зносін. Яны ўвасабляюцца ў развіцці фестывальныхна руху (і прыкладам для гэтага можа служыць нядаўні "Лістапад"), наладжванні сумеснай кінавытворчасці. Перш за ўсё з расіянамі.

— **Расійскае кіно — камерцыйнае і збоўлага прыватнае. Наша — дзяржаўнае?**

— Так, дзяржава зацікаўленая ва ўкладанні грошай у вытворчасць буйнамаштабных айчынных фільмаў. Але кінастудыя "Беларусьфільм" таксама ўдзельнічае і ў праектах з сумесным фінансаваннем.

— **Дарэчы, Прэзідэнт даручыў павялічыць колькасць уласных кінафільмаў да шасці штогод.**

— Задача стаіць, але нам трэба браць, можа, не столькі колькасцю, колькі якасцю, прычым з мэтай зацікаўлення нашым прадуктам знешніх пакупнікоў. Не хацелася б, каб у будучым рэсурсы нашай студыі выкарыстоўваліся ў якасці здымачнай пляцоўкі іншых краін.

— **Здзяйсненню даручэння кіраўніка дзяржавы можа дапамагчы добры сцэнарны партфель...**

— Так, але ён пакуль што вельмі слабы. Гэткае заключэнне не аднаго чалавека, а групы экспертаў! За апошні час поўнаасцо змяніўся склад мастацкага савета кінастудыі, экспертны савет Дэпартамента па кінамаграфіі. Спалдаюся, свежы погляд новых кадраў паспрыяе поспеху...

У працэсе працы над тым ці іншым праектам мы павінны ўсведамляць, што няўдач быць не павінна. Нешта не пайшло — будзь гатовы ў кароткія тэрміны замяніць няўдалы праект на новы. Але нам непатрэбна праца для "галачкі" ці кіно для архіваў!

— **Якія жанры прысутнічаюць у беларускім сцэнарным партфелі?**

— У сцэнарным партфелі будзе месца і меладрамам, і гістарычнаму кіно, і фільмам пра Вялікую Айчынную вайну, і фільмам пра сучаснае жыццё. Тут нельга зацывацца толькі на адной тэме!

Зараз разглядаецца праект фільма пра беларускую армію з рабочай назвай "Щит отечества". Праца над ім будзе весціся па заказе Міністэрства абароны РБ і прымяркоўвацца да 90-гадовага юбілею Узброеных Сіл...

— **Вы згадалі праблему кадраў. Якімі шляхамі мяркуюце яе вырашаць?**

— Зараз абмяркоўваем з расійскім бокам магчымасць павышэння кваліфікацыі нашых кадраў у вядучых расійскіх ВНУ. Менавіта там засталася і база, і традыцыі выпуску савецка-

га кіно, якое блізкае нашаму глядачу. Пагадзіцеся, мы ўжо стаміліся ад замежных баевікоў і фільмаў жахаў. Глядач чакае сваё кіно!

Думаю, што сёння ў нас ёсць магчымасць стварыць спрыяльныя ўмовы для творчай самарэалізацыі кінатворцаў. Але трэба яшчэ правесці вялікую працу, каб гэтыя ўмовы зацікавілі чалавека, каб яго ўсё задавальняла і не ўзнікала жадання бегчы за мяжу па грошы.

— **Многія людзі памятаюць цудоўныя работы "Беларусьфільма" савецкага часу. Гэта шчырае дзіцячае кіно, праўдзівыя фільмы пра вайну, экранізацыя твораў класікаў літаратуры. Такім чынам, традыцыі ў нас ёсць. Ці... былі?**

— У савецкія часы ў нас мелася магутная база і значны творчы патэнцыял. Але пасля распаду СССР "Беларусьфільм" страціў сваю моц: і ў эканамічным, і ў творчым планах. Сёння кіраўніцтва нашай дзяржавы і асабліва Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь надаюць вельмі вялікую ўвагу развіццю айчынных кінавідавытворчасці. У сувязі з гэтым мы павінны больш руліцца працаваць над палітыкай кадраў: больш увагі надаваць моладзі, але не забывацца пра старых вопытных супрацоўнікаў... Бо імя сабе можна рабіць і ў Беларусі, як у свой час гэта засведчылі Віктар Тураў і іншыя дзеячы кіно.

Людзі прыходзяць у кіно, каб падзяліць адну і тую ж мару. Бернарда Берталучы, кінарэжысёр

— **Максім Аляксандравіч, да заступлення на сённяшняю пасаду вы таксама былі звязаны з кіно?**

— Не з кіно, а са сферай культуры. Я скончыў Мінскае музычнае вучылішча імя Глінкі, потым — Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў, атрымаў дыплом з адзнакай. Таксама з адзнакай скончыў Акадэмію кіравання пры Прэзідэнце РБ, працаваў у органах выканаўчай улады.

Але цікавае да кіно ў мяне была. Зараз яна толькі ўзраста. Лічу, што калі працуеш у той ці іншай сферы культуры і не хварэш за працу — лепш пайсці і не перашкаджаць агульнай справе.

— **За час вашай работы сур'ёзны крок наперад у дзейнасці Дэпартамента — гэта...**

— ...нядаўняе сустрэча з кіраўнікамі кінапракатных арганізацый. Апошнім часам такія сустрэчы ўвогуле не праводзіліся. Сёння ў кінапракатчыкаў на месцах адчуваецца дэцэнтралізацыя падпарадкавання. У адпаведнасці з даручэннем кіраўніка дзяржавы Дэпартамент па кінамаграфіі завяршае работу ў гэтым напрамку. Падчас сустрэчы актыўна абмяркоўвалі пытанні рэпертуарнай палітыкі, шляхі паліпшэння матэрыяльнай базы.

Дарэчы, і адна з нядаўніх калегій у Міністэрстве культуры прысвячалася менавіта сітуацыі з кінапракатам у рэгіёнах...

— **А вы самі выязджалі на месцы, знаёміліся з працай кіношнікаў у рэгіёнах?**

— Так, я наведваў не адзін рэгіён. Самай слабой па матэрыяльнай базе на сённяшні дзень з'яўляецца Віцебская вобласць. Напрыклад, у самім Віцебску, буйным культурным цэнтры, дзейныя толькі тры кінаатэатры! Калі ў Мінску кіназалы не пустуюць,

то ў Віцебску на дзённы сеанс ходзіць 3—5 чалавек. Пры гэтым умовы прагляду, мякка кажучы, ніякія. Вядома ж, такія кінапаказы нерэнтабельныя!

— **Якія рэкамендацыі можаце даць такім стратным устаноўкам?**

— Кінаатэатры павінны не толькі зрабіцца заламі для прагляду фільмаў, але і несці ў сабе функцыі культурна-забаўляльных цэнтраў. Інакш глядач можа змяняць паход у кінаатэатр на прагляд якаснай DVD-копіі, уладкаваўшыся на канапе. Зараз арганізацыя такіх цэнтраў — агульнапрынятая практыка. Бліжэйшы прыклад — Расія. Мы таксама працуем у дадзеным кірунку.

Увогуле пераход на самаакупнасць з'яўляецца стратэгічнай мэтай галіны, дасягненне якой патрабуе нямала высілкаў, плённай працы і, адпаведна, часу.

Да таго ж трэба працаваць над паліпшэннем матэрыяльнай базы. Цяпер Беларусь мае толькі 25 гукавых устаноўак Dolby, патрабуецца рамонт залаў, замена экранаў. У хуткім часе можа састарэць сённяшняе самае сучаснае абсталяванне. Кіно робіцца лічбавым! Расіяне гэта ўжо зразумелі...

Таму і нам трэба ўкладаць грошы туды, дзе яны змогуць акупіць сябе і прынесці прыбытак у бюджэт дзяржавы. Дакладней, у кінацэнтры буйных гарадоў. Сёння ў Мінску вядуцца будаўнічыя работы на месцы былога кінаатэатра "Беларусь". Новы сталічны кінаатэатр будзе несці ў сабе функцыі забаўляльнага цэнтра.

На мой погляд, нам трэба заканчваць карміць амерыканскіх кінамаграфістаў, пераглядаць пракатную палітыку. У адной з абласцей рэспублікі, не буду яе называць, паводле статыстыкі больш як палову кінапаказу складаюць фільмы вытворчасці ЗША. Лічу, што зараз трэба больш пільна і ўважліва падходзіць да рэпертуарнай палітыкі кінапраката.

— **Якія станючыя рысы работы кінапракатчыкаў можаце адзначыць?**

— Вядома ж, плюсаў хапае. Гэта работа з дзецьмі, аднаўленне практыкі тэматычных кіналекторый. Дарэчы, гэтую справу падтрымала Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. Бо кіно не толькі забаўляе, але і выхоўвае чалавека!

— **Мы згадалі пра рэгіёны. А як вы ацэньваеце работу УП "Кінавідапракат" Мінгарвыканкама?**

— Станоўча. Думаю, што вопыт мінчан карысны для рэгіянальных кінапракатных арганізацый. Яны калі і бяруць грошы, то адпрацоўваюць іх і нават зарабляюць! Добрым чынам выдзецца рэпертуарная палітыка...

— **Як наладжана праца Дэпартамента з Беларускамі саюзам кінамаграфістаў?**

— Вельмі шчыльна! Мы абмяркоўваем шмат сумесных праектаў, але амаль за пяць месяцаў маёй працы на пасадзе кіраўніка Дэпартамента гаварыць пра глабальныя вынікі яшчэ рана.

— **Кінападзеі мінлага года сталася адкрыццём Дома кіно. Што можаце назваць кінападзеі-2006?**

— Мне вельмі цяжка вылучыць нешта адно, бо кожнае паспяхова праведзенае мерапрыемства (як нядаўні фестываль "Лістапад") можна назваць Кінападзеі з вялікай літары.

— **Якое кіно глядзіць дырэктар Дэпартамента па кінамаграфіі?**

— Вельмі люблю глядзець класічнае кіно...

Гутарыў Сяргей ДУБОВІК
Фота аўтара

МЕРКАВАННЕ

Гарадская грамадская арганізацыя былых непаўналетніх вязняў нацызму, у прыватнасці, Першамайскага раёна сталіцы, хадайнічае аб устаноўцы на турысцкіх сцяжынах пад Мінскам мемарыяла «Прымірэнне». У Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў скульптарам У. Слабодчыкавым пры дапамозе архітэктара І. Марозава, які прымаў удзел у распрацоўцы канцэпцыі, і А. Скачка — былога непаўналетняга вязня, створаны макет будучага помніка. На выяве — дзве маці схляюцца над магіламі сыноў, просяць у іх прабачэння, прымаючы будую вайну як вэнную драму.

Ці будзе мемарыял «ПРЫМІРЭННЕ»?

Плануецца, што побач са скульптурай-помнікам размесцяцца магілы спачылых у нашыя дні сведкаў мінулых баявых дзеянняў.

«Адходзячыяе пакаленне ветэранаў, што маюць дачыненне да вайны, у тым ліку і былыя вязні канцлагераў, пераканана, што магчымасць прымірэння ля магіл, выбару годнага месца пахавання, у тым ліку на пагосце «Прымірэнне», даражэйшае нават за льготы на лекі, за астатак жыцця, калі хочаце...» — напісана ў звароце, з якім Анатоль Скачак звяртаецца да службовых асоб.

Пры ўсім згадваецца, што ініцыятары ўстаноўкі мемарыяла згодныя дапамагчы арганізацыйна і матэрыяльна — калі рашэнне будзе станоўчым.

Анатоль Скачак — малалетні вязень нацызму, заслужаны работнік прамысловасці Рэспублікі Беларусь, вынаходнік, пенсіянер за асаблівых заслугі. Узнагароджаны юбілейным медалём «60 год перамогі ў Вялікай Айчынай вайне 1941—1945 гг.», памятным нагрудным знакам «Вязню нацызму». З 1998 года на пенсіі. Прымае ўдзел ва ўсіх аматарскіх зімовых спаборніцтвах па лёхах, і, як сам лічыць, гэта дазваляе яму падтрымліваць здароўе і жыццёвы тонус, быць сярод нямногіх жывых сведкаў мінулай вайны.

Да 60-годдзя Перамогі ён склаў план мерапрыемстваў па ўшанаванні памяці і заслуг перад Радзімай ўсіх ахвяр фашызму, часткаю якога з'яўляецца ўстанавленне згаданага мемарыяла. План свой Анатоль Васільевіч даводзіў да ведама Савета Міністраў, Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, парламента, Беларускага рэспублі-

канскага фонду ўзаемаразумення і прымірэння. Многія з пунктаў цяпер рэалізаваны. У прыватнасці, А. Скачак — ініцыятар стварэння памятнага нагруднага знаку «Вязню нацызму», распрацоўшчыкам эскіза якога выступіў сам.

— На выяве я імкнуўся перадаць пачуцці чалавека, які знаходзіцца ў палоне: краты, агонь Перамогі, рука, сціснутая ў кулак, калочы дрот, надпіс: «1945—2005 галы», — расказавае былы вязень. Яго бацька ў далёкім сорок першым, калі апынуўся ў акупацыі, быў старшынёй сельскага савета, сям'я мусіла хавацца ў лесе, у партызанскай брыгадзе. Аднак, у красавіку 1944-га воляю лёсу маленькі Анатоль разам з многімі вяскоўцамі апынуўся — такі ў руках фашыстаў, знаходзіўся за кратамі ў Мар'інай Горцы. Хаця, як сам лічыць, ахвярамі былі ўсе дзеці вайны. І даўно ўжо час зрабіць так, каб яны годна пачувалі сябе на гэтай зямлі.

Ірына ТУЛУПАВА
Фота аўтара

Жыве мая вёска

Больш як 130 розных мерапрыемстваў было праведзена ў палацах, дамах культуры і сельскіх клубах Старадарожчыны за мінулы год у рамках раённага фестывалю-конкурсу пад такой назвай. Гэта былі святы вёскі, двара, сям'і і здароўя, вечары-партрэты, агенчыкі і юбілейныя вечарыны...

Кожная творчая акцыя мае сваё лагічнае завяршэнне, на якім падводзяцца вынікі. Гэтым разам лепшыя творчыя калектывы і асобныя выканаўцы сабраліся ў Старадарожскім сельскім Доме культуры на заключны канцэрт фестывалю-конкурсу.

Выявіў пераможцаў даручылі журы ў складзе начальніка адзела ідэалагічнай работы райвыканкама Святланы Каролькі, загадчыка райаддзела культуры Дзмітрыя Давыдава, старшыні Старадарожскага сельвыканкама Марыі Жукавец, дырэктара дзіцячай музычнай школы Вячаслава Кісялёва і в.а. дырэктара Палаца культуры Святланы Камозінай.

Ад імя журы вынікі фестывалю «Жыве мая вёска» і заключнага канцэрта паведаміў Дзмітрый Давыдаў. За яркае арганізацыйна-творчае ўвасабленне ідэй вясковай культуры лаўрэатамі прызнаны і ўзнагароджаны дыпламамі і памятнымі падарункамі калектывы мастацкай самадзейнасці Горкаўскага сельскага Дома культуры і Баранаўскага сельскага клуба, за значны ўклад у развіццё і падтрымку сацыяльна-культурнай сферы аграгарадка і ўдзел у конкурсе — Шчыткавіцкага сельскага Дома культуры.

Пераможцамі конкурсу на лепшую літаратурна-музычную кампазіцыю пра родную вёску сталі самадзейныя артысты Старадарожскага СДК, Баранаўскага сельскага клуба і Языльскага Палаца культуры і адпачынку. За ахвочальнымі дыпламамі адзначана таксама выступленне прадстаўнікоў вёсак Прусы і Шчыткавічы.

Сярод лепшых салістаў і аўтараў песень пра родную вёску былі названы Людміла Баратава (Палажэвіцкі СДК), Ірына Кірлык і Уладзімір Петрушэня (Старадарожскі СДК), Тамара Арлова (Языльскі палац культуры і адпачынку).

Дырэктару мясцовага СДК Валянціне Спідар уручылі дыплом Мінаблупраўлення культуры за актыўны ўдзел у І туры рэспубліканскага конкурсу «Клуб года».

Аляксандр ЛІСЦКІ

КАШТОЎНАСЦЬ НУМАР АДЗІН

З НАТАТНІКА ПІСЬМЕННІКА

Самая вялікая каштоўнасць на зямлі — чалавек, яго жыццё і яго дабрабыт. Аксіёма, якая не патрабуе доказаў.

З гэтага вынікае, што галоўны клопат улады, сутнасць дзяржаўнай палітыкі — берагчы народ. Так павінна быць у любой краіне, незалежна ад таго, колькі часу яна існуе на геаграфічнай карце, на якім этапе свайго сацыяльна-эканамічнага развіцця знаходзіцца.

Калі ж гаворка ідзе пра Беларусь, то задача зберажэння народа (так вельмі трапна сфармуляваў сутнасць сітуацыі ў адносінах да Расіі Аляксандр Салжаніцын) набывае асаблівае значэнне.

Наша маладая дзяржава, суверэнітэт якой не налічвае і двух дзесяцігоддзяў, імкнецца стаць моцнай, квітнеючай, заняць “свой пачэсны пасады між народамі”. Годны ўзровень сённяшняга жыцця і сваю шчасліваю будучыню мы можам гарантаваць сабе толькі ўласнымі высілкамі. Наколькі мы будзем моцнымі ўсе разам і кожны паасобку, такой моцы будзе і наша Айчына.

Калі б акрэсленая праблема мела выключна медыцынскі змест, то, вядома, я не браўся б разважаць пра яе — тут больш слушнымі былі б меркаванні медыкаў. Цвёрда перакананы: яна мае агульнанацыянальнае гучанне, закранае інтарэсы кожнага жыхара Беларусі.

Дарчы, тэму гэтага артыкула мне падказаў уласны горкі вопыт — знаходжанні ў кардыялагічным цэнтры, куды мяне, своечасова і ў добрыя рукі, прывезлі на машыне “хуткай дапамогі” з рабочага месца.

Відавочна, што наша нацыя перажывае сёння перыяд патрыятычнага ўздыму. І ўсё ж трэба прызнаць, што асэнсаванне кожным грамадзянінам Беларусі асабтай адказнасці за лёс Бацькаўшчыны ў новых рэаліях жыцця па розных прычынах зацягваецца. А без гэтага самавызначэння хутка і ўпэўнена рухацца наперад беларускае грамадства не зможа. Бо прагрэс краіны сілкуецца не толькі рашэннямі ўлады, нават самымі дальнабачнымі, прадуманымі і талковымі, а перш напярш калектыўным розумам і калектыўнай энергіяй мільёнаў суайчыннікаў, іх штодзёнай стваральнай працай.

На парадку дня беларускай дзяржаўнасці стаіць, на мой погляд, адно, але вельмі канкрэтнае пытанне: ці гатоў кожны з нас максімальна рэалізаваць сябе, аддаць роднай Беларусі ўсё свой патэнцыял?

Ступень моцы і росквіту любой краіны найперш вызначаецца развіццём чалавечых рэсурсаў. Праблемы дэмаграфічнай бяспекі ў той ці іншай ступені закранаюць практычна ўсе краіны свету. Па звестках ААН, да 2050 года колькасць насельніцтва паменшыцца ў 33 дзяржавах. Напрыклад, Японія страціць 12 працэнтаў сваіх жыхароў, Італія — 22 працэнта, а Балгарыя, Грузія, Латвія, Расія і Эстонія — да 30—50 працэнтаў. Сярод асноўных прычын эксперты адзначаюць зніжэнне нараджальнасці, распаўсюджванне СНІД, пераход чалавецтва ад сельскага побыту да гарадскога. Асабліва хуткімі тэмпамі зніжаецца нараджальнасць у Еўропе. З 20 нацый, якія маюць сёння самы нізкі ўзровень нараджальнасці, 18 — еўрапейскія.

Наша краіна — не выключэнне. Таму вырашэнне дэмаграфічных праблем выступае прыярытэтам дзяржаўнай палітыкі Рэспублікі Беларусь і асновай забеспячэння нацы-

янальнай бяспекі. Нельга не пагадзіцца з Кіраўніком дзяржавы: ні пра якую бяспеку Беларусі не можа быць і гаворкі, калі не будзе каму абараняць нашу зямлю.

Спецыялісты лічаць, што беларуская зямля можа сёння пракарміць 30 мільёнаў, а ў нас меней за 10 (каля 3,5 млн. нашых суайчыннікаў жывуць за мяжой). Гэта для нас сапраўды глабальнае пытанне.

Праблема чалавечага патэнцыялу нашай краіны, на мой погляд, патрабуе глыбокіх, грунтоўных даследаванняў. Нам неабходна правесці своеасаблівую інвентарызацыю чалавечага фактару ва ўсіх яго праявах, каб дакладна ведаць, якія рэальныя магчымасці для прагрэсу грамадскага развіцця мае Беларусь, якія нас чакаюць перспектывы. Гэта справа не толькі навукоўцаў, але і агульнанацыянальнае клопат.

Аднак першачарговым з’яўляецца іншае — не адкладваючы, ужо сёння звесці да мінімуму чалавечыя страты, спыніць бяздумнае ігнараванне грамадзянамі клопатаў пра ўласнае здароўе.

Задача задач — стварэнне ў нашай краіне бяспечных умоў жыцця. Вышэй за гэты — клопатаў улады, знізу даверху, няма, не павінна быць.

Пакуль будзе бруднае паветра, пакуль мы будзем піць брудную ваду, і пакуль будзем дрэнна харчавалася, наша здароўе не палепшыцца.

Пакуль будуць кепскія дарогі (праўда, тут у нас відавочны прагрэс, і нам пачалі зайдросціць жыхары суседніх краін, але мы ведаем: яшчэ шмат на Беларусі дарог, ад вёскі да вёскі, дзе праехаць цяжка), і пакуль будзем садзіцца п’янымі за руль (тут прыкметных зрухаў, здаецца, няма), колькасць дарожна-транспартных здарэнняў і няшчасных выпадкаў на аўтамагістралях не паменшыцца.

Пакуль не заменім састарэлае вытворчае абсталяванне (трэба настойліва шукаць сродкі на гэта!), не навядзём належную дысцыпліну на старых і новых прадпрыемствах, не створым паўсюдна бяспечныя ўмовы працы, траўматызму на заводах і будоўлях пазбегнуць не ўдасца.

Пакуль будзе беспрацоўе, — хоць і невялікае, як сёння, — незанятых працай людзі будуць не толькі бязмэтна швэндацца па вуліцах, але і шукаць іншыя, нярэдка крымінальныя, сродкі існавання, ставячы “падножку” і ўласнай сям’і, і дзяржаве.

Пакуль не будзе вырашана жыллёвая праблема і чалавек не будзе мець даху над галавой, сям’я як галоўны інстытут грамадства не стане апірышчам дзяржаўнасці.

Пакуль, пакуль... Гэтых аб’ектыўных “пакуль” у нашай краіне яшчэ шмат, і нельга спадзявацца, што яны адпадуч, знікнуць з дапамогай нейкай чароўнай сілы, без нашых намаганняў.

Штогод колькасць насельніцтва скарачаецца прыкладна на 50 тыс. чалавек — можна сказаць, з карты Беларусі знікае невялікі горад.

На 1 студзеня 2006 года ў Беларусі пражывала 9 млн. 750 тыс. чалавек — на 543 тыс. меней, чым 15 гадоў назад. Смяротнасць перавышае нараджальнасць, таму прагноз сумны: да 2010 года насельніцтва рэспублікі скароціцца прыкладна на 300 тыс. чалавек — а гэта, лічыце, цэлы абласны цэнтр.

У пералік асноўных дэмаграфічных пагроз, якія адмоўна ўздзейнічаюць на развіццё сацыяльна-эканамічнай сферы, уваходзяць працэсы дэпапуляцыі (зніжэнне колькасці насельніцтва ў выніку перавышэння смяротнасці над нараджальнасцю), старэння нацыі, праблемы сям’і.

казаць! Хтосьці спіўся. Ці атруціўся. Або скончыў жыццё самагубствам. Згарэў у пажары, які сам і ўчыніў, заснуўшы з цыгарэтай у зубах. Сеў у нецвярозым стане за руль аўтамабіля ці трактара...

Чаму мы своечасова не дапамагі гэтым людзям? Яны ж жылі побач з намі...

Жыць лепш — неабавязкова жыць багата.

Калісьці вядомы расійскі хірург-афтальмолаг Святаслаў Фёдарав, жыццё якога таксама абарвалася трагічна, справядліва адзначаў: не лічыце, колькі ў краіне багатых людзей, а лічыце, колькі шчаслівых — гэтыя лічбы не супадаюць, пераважае колькасць шчаслівых. Тых, хто імкнецца годна жыць нават у неспрыяльных умовах.

Беднасць, вядома, не спрыяе добраму здароўю, але і галоўнай праблемай здаровага ладу жыцця быць не можа.

Чаму ў нябедных амерыканцаў культ здароўя? Хворы чалавек не толькі не зарабляе, а траціць сродкі на лячэнне — для сямейнага бюджэту двойныя страты. Амерыканцам не саромеюцца напамінаць: глядзі, захварэш, схопіш інфаркт — назад на працу не возьмем.

Трэба і ў Беларусі ўсіх прымусяць задумацца над сваім здароўем, асабліва маладых.

Берагчы народ — сутнасць дзяржаўнай палітыкі. Берагчы самога сябе — абавязак кожнага грамадзяніна.

Паводле прагнозных паказчыкаў, калі не прыняць неабходных мер, у 2020 годзе Беларусь будзе насяляць 8 мільёнаў 850 тысяч чалавек.

З 1991 года ў краіне ўтварыўся так званы «беларускі крыж», калі смяротнасць па многіх рэгіёнах у два-тры разы перавышае нараджальнасць. У 1940 годзе, напрыклад, на 1 тысячу насельніцтва выпадала 27 нованароджаных і 13,7 памерлых. Цяпер на 1 тысячу чалавек прыпадае 9,2 нованароджаных і 14,5 памерлых.

Таму асноўныя мэты дзяржаўнай дэмаграфічнай палітыкі — павелічэнне нараджальнасці і працягласці жыцця насельніцтва, зніжэнне смяротнасці, захворваемасці і інваліднасці, аптымізацыя міграцыйных працэсаў.

Істотны негатыўны ўплыў на дэмаграфічныя працэсы аказвае пагаршэнне здароўя насельніцтва, высокая смяротнасць, асабліва сярод мужчын працаздольнага ўзросту, распаўсюджванне “нездаровых” звычак — курэння, п’янства.

Смерць косіць маладых. Зайдзіце на любыя беларускія могікі — амаль што ні магіла, то маладога чалавека, якому жыць ды жыць. Як двум маім стрыечным братам, двум Міколам, аднаму Бог даў усяго сорака, памёр сваёй смерцю, ад раку лёгкіх, а другому і сарака не было — загінуў пад гусеніцамі трактара, на якім працаваў як гасстарбайтар, у Каалінінградскай вобласці, у выніку няшчаснага выпадку, па ўласнай неасцярожнасці.

Маладымі пайшлі з жыцця на той свет таленавітыя творцы Рыгор Семашкевіч, Яўгенія Янішчыц, Алесь Пісьмянкоў, Анатоль Сыс, Аляксандр Ісачоў...

Колькі заўчаснага, няўцешнага гора ў нашых беларускіх сем’ях — не злічыць, не пера-

медыкі дакладна называюць прычыны смяротнасці — сардэчна-сасудзістыя захворванні (55,9 працэнта), анказахворванні (12,1 працэнта), траўматызм (11,9 працэнта).

Ад інсульта штогод паміраюць каля 15 тысяч чалавек. У кожнага пятага жыхара — павышаны артэрыяльны ціск.

Урачы сцвярджаюць, што сёння гіпертонікі не толькі пенсіянеры, а і падлеткі.

На 1 студзеня 2006 года колькасць хворых СНІДам перавысіла 7 тыс. чалавек, колькасць хворых наркаманіяй за апошнія пяць гадоў павялічылася на чвэрць.

У 30 працэнтах выпадкаў на ўтварэнне анкалогіі ўплывае курэнне... Кажуць, што кінучы курць — цяжка. Але спытайце ў тых, хто перамог гэтую дрэнную звычку, як яны сябе цяпер адчуваюць, адмовіўшыся ад тытуню. Яны вам з радасцю раскажуць, як ім лёгка дыхаецца. Магу пацвердзіць гэта і на ўласным вопыце — я кінучы курць 26 гадоў таму пасля трынаццацігадовага “стажу” курьлішчыка. Чаму пайшоў на такі рашучы крок? За мною штодзень хадзіў з двума растапыранымі пальцамі, імітуючы курэнне, чатырохгадовы сын...

Небяспечная для грамадства з’ява — курэнне жанчын.

Будзем аб’ектыўнымі: дзяржаўныя структуры пастаянна б’юць у званы трывогі, прымаюць канкрэтныя захады, каб захаваць здароўе людзей і іх жыцці. Яшчэ ў 2004 годзе Прэзідэнт падпісаў Дырэктыву № 1 «Аб умацаванні грамадскай бяспекі і дысцыпліны». Асноўная мэта гэтага дакумента, як патлумачыў у звароце да суайчыннікаў Кіраўнік дзяржавы, — умацненне абароны жыцця і здароўя чалавека. А які ўсчаў-

ся тады вэрхал у апазіцыйных сродках масавай інфармацыі: Лукашэнка ўводзіць у краіне надзвычайнае становішча, закручвае гайкі... Ды такую дырэктыву, такое надзвычайнае становішча кожны павінен увесці для самога сябе, не чакаючы дзеянняў улады, бо гэта — клопат пра сваё здароўе, пра сваю ўласную бяспеку! І, не баюся быць залішне катгарычным, — у такім рэжыме персанальнай адказнасці трэба жыць на працягу ўсяго свядомага жыцця.

У Беларусі распрацаваны і выконваюцца такія праграмы, як “чыстая вада”, “чыстыя дарогі”, “чыстая прадукцыя” і іншыя. Створана нацыянальная сістэма маніторынгу навакольнага асяроддзя. Ёсць у нас цудоўныя паркі, яблыневыя і вішнёвыя сады, палацы здароўя, якія я бачыў і на маёй роднай Гродзеншчыне, і ў Брэсцкай, і ў Мар’іўскай абласцях.

Агульнымі намаганнямі ўлады і насельніцтва гарадоў і вёсак мы ўзнялі ўзровень добраўпарадкавання, што заўважлі і адзначаюць госці краіны. Да нас стала болей ездзіць турыстаў з блізкага і далёкага замежжа. Аднак добраўпарадкаваннем трэба займацца штодзень і паўсюдна, бо знешні выгляд будынкаў, стан вуліц і паркаў не даюцца раз і назаўсёды.

У галіне аховы здароўя ў Беларусі вызначаны сацыяльныя стандарты, якія рэгулююць гэтую сферу. Яны павінны няўхільна выконвацца, асабліва ў сельскай мясцовасці.

Бальніц у нас дастаткова, нам патрэбны новыя медыцынскія тэхналогіі і сучаснае абсталяванне. І сапраўднае, непаказнае, увага да людзей медыцынскіх работнікаў, што абсалютна большасці беларускіх медыкаў і ўласціва.

Наш даўні і нясперпны боль — Чарнобыль. Пасля той жудаснай катастрофы забруджанай стала амаль чвэрць тэрыторыі нашай краіны, на якой пражывала пятая частка насельніцтва. Спынілі сваё існаванне сотні населеных пунктаў. На Захадзе нават паспяшаліся “прадкаваць” знікненне беларусаў і Беларусі.

За дваццаць мінулых гадоў на ліквідацыю наступстваў Чарнобыля дзяржава выдаткавала звыш 17 млрд. долараў толькі э бюджэту. А яшчэ столькі сродкаў укладзена з пазабюджэтных фондаў. З раёнаў радыёактыўнага забруджвання адселена амаль 140 тысяч чалавек. У чыстых раёнах Беларусі ўзведзена 239 пасёлкаў з усёй неабходнай інфраструктурай.

Але Чарнобыль — гэта надоўга... Беларусь будзе жыць з радыяцыйнай меткай яшчэ вельмі працягла перыяд часу. Таму стан здароўя кожнага жыхара рэспублікі павінен быць пад рэгулярным кантролем.

У нашай невялікай краіне рэальнай задачай з’яўляецца правядзенне штогод татальнай дыспансерызацыі. Адно трэба: каб мы не аднесліся да гэтага аб’явава, каб за намі, як на футбольным полі за мячом, не ганяліся медыкі. Інша-чому шляху, каб выявіць захворванне на ранняй стадыі, няма. Лягчы і танней хваробу папярэдзіць, чым яе лячыць.

Асабліва пільнай увагі патрабуюць дзеці. Я з радасцю нядаўна даведаўся, што наш урад мае намер рабіць медаклады дзяцей двойчы на год.

Краіна, дзяржава пачынаецца з сям’і. Умацаванне сям’і — сярод прыярытэтных напрамкаў развіцця Беларусі.

Сёння масавая з’ява — аднадзетная сям’я. Нараджэнне

дзіцяці ўспрымаецца хутчэй як выключэнне з правілаў, чым заканамерная праява сямейнага жыцця.

Не можа не хваляваць і тое, чаму з незвычайнай лёгкасцю распадоўца маладыя сем'і. А колькі пар жывуць у незарэгістраваных шлюбам?

Нядаўна прачытаў у адным часопісе: у Расіі абарты робяць 60 працэнтаў цяжарных жанчын, а 15 працэнтаў сямейных пар бесплодныя.

А ў Беларусі? Я такой статыстыкі не сустракаў. Вядома толькі, паводле слоў міністра юстыцыі Віктара Галаванава, што ў 2005 годзе органы ЗАГС выдалі 91 тыс. 356 пасведчанняў аб нараджэнні

у нашай краіне было б болей за паўмільёна (525600) юных жыхароў (гэта мой асабісты падлік). Але хто іх столькі народзіць?..

Сёдата ўпершыню за шмат гадоў тэмпы росту нараджальнасці ў Беларусі перавысілі тэмпы зніжэння смяротнасці. Паводле прагнозаў, калі гэтая станоўчая тэндэнцыя захавецца, то прыкладна праз пяць гадоў нараджальнасць можа пачаць перавышаць смяротнасць. Гэта, па-мойму, першая відавочная, адчувальная прыкмета паляпшэння сацыяльна-эканамічнай сітуацыі ў нашай краіне.

Упершыню за 12 гадоў нараджальнасць перавысіла смя-

Ташцяна Піліпаўна Сцяшкова і Аляксей Міхайлавіч Пяткевіч, якія з усіх вядомых чалавечтву культураў на першае, законнае, месца ставілі культ ведаў, якія яны лічылі асяродкам асобы і яе сацыяльнай вартасці.

Мае школьныя настаўнікі Валянціна Мікалаеўна Бародка, Галіна Іосіфаўна Жураўская, Галіна Яфімаўна Камінская, Валянціна Уладзіміраўна Кіслая, Васіль Рыгоравіч Геней, Вячаслаў Сяргеевіч Гладкі і сёння застаюцца для мяне ўзорам прафесійнай дасканаласці, чалавечай годнасці і маральнай чысціні, хоць зямны шлях некаторых з іх таксама скончыўся.

Безумоўна, сумленных, адданных справе і сваім выхаванцам школьных педагогаў і выкладчыкаў ВНУ ў нашай краіне абсалютная большасць. Але нават і адзін такі прыкры выпадак павінен хваляваць грамадства, бо ён можа нарадзіць "вірус" спакусы паўтарыць яго ці, што яшчэ горш, памножыць.

Яшчэ адна праблема — мы не выхоўваем ні ў школе, ні ў сям'і будучых маці і бацькоў. Станоўчыя прыклады, нават калі яны і пераважаюць, супакойваць не могуць. У дадзеным выпадку грамадства павінна канцэнтравана свая ўвагу на адмоўным, на тым, што трэба неадкладна агульнымі намаганнямі пераадолець.

Беларусь ці не першай у свеце ўсур'ез занялася праблемай абароны дзяцей. Зроблены рашучыя крокі да таго, каб у нашай краіне не было сацыяльнага сіроцтва. Узмацняецца адказнасць асоб, пазбаўленых бацькоўскіх правоў. Штогод дзяржава вымушана забіраць у жывых, нядбайных бацькоў каля 5 тысяч дзяцей. І, вядома, такія гора-бацькі павінны кампенсавать выдаткі на ўтрыманне дзяцей у адпаведных дзяржаўных установах ці ў апякунскіх сем'ях. Меры строга, але неабходныя. Іншага выйсця няма, калі мы хочам даць няшчасным дзецям будучыню.

А хіба мы не бачым, што цяпер гарэлку, піва купляюць часцей, чым кнігі? Раней людзі хадзілі ў бібліятэкі, як у храмы, каб наталіць "смагу духоўнасці". Мне могуць запыраць: сёння кнігі ёсць амаль у кожнай сям'і. Ёсць, але нярэдка яны адно збіраюць пыл на кніжных паліцах...

Не можа быць універсальным калодзежам духоўнасці і сусветнае электронна-інфармацыйнае павуцінне — Інтэрнет, калі там можна знайсці ўсё антычалавечае — ад брыдкаслоў, агіднай парнушкі да інструкцый па вырабу выбуховых рэчываў.

Прынцып "мая хата з краю" нам, беларусам, не падыходзіць. Менавіта з гэтым я і хацеў звярнуцца да чытачоў.

І найперш — да калег-творцаў. Ніхто за нас, беларускую інтэлігенцыю, гэтую вельмі патрэбную дзяржаве, нашай нацыі справу не зробіць.

Слова — таксама дзейсны лекавы сродка. Каалі яно своечасовае, важнае і пераканаўчае. Сёння дэфіцыт добрага, спагадлівага, мудрага слова ў нашай краіне вельмі адчувальны.

Давайце агульнымі намаганнямі пісьменнікаў, журналістаў, дзяцяў мастацтва, педагогаў, урачоў, спартсменаў будзем ствараць культ сям'і, дзіцяці, здароўя. Нам ёсць што сказаць і на старонках друку, і ў тэлерадыёэфіры, і са сцэны. І найперш — у студэнцкай аўдыторыі, школьным класе.

"Людзмі звацца", як заклікаў нас Янка Купала, — значыць быць годнымі ва ўсіх адносінах. Але ў першую чаргу — быць здаровымі, імкнуцца годна пражыць свой чалавечы век.

Іван КАРЭНДА

Юныя спадкаемцы Макаёнка

У верасні гэтага года Гомельскае абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі і рэдакцыя Рагачоўскай раённай газеты "Свабоднае слова" аб'яўлялі рэгіянальны літаратурны конкурс "Праба п'яра" з мэтай падтрымкі інтэлектуальнага, творчага і духоўна-маральнага развіцця дзяцей і моладзі, удасканалвання сістэмы эстэтычнага выхавання падрастаючага пакалення. Выявіць і падтрымаць талентаў аўтараў, стымуляваць літаратурную творчасць моладзі, адшукаць творы, якія адлюстроўваюць пазітыўныя бакі сучаснай рэчаіснасці, фарміруюць вобраз станоўчага героя, сцярджаюць чалавечую годнасць — асноўныя задачы конкурсу.

У літаратурным конкурсе прынялі ўдзел навучэнцы школ горада і раёна: 18 чалавек прадставілі паэтычныя творы — грамадска-патрыятычныя, любоўныя і пейзажныя лірыка і 27 чалавек удзельнічалі як аўтары публіцыстычных твораў.

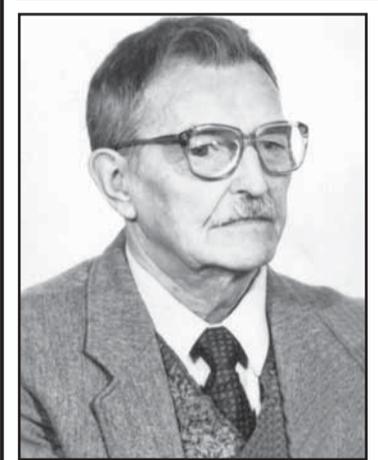
Вынікі конкурсу былі падведзены днямі на радзіме народнага пісьменніка Беларусі Андрэя Макаёнка — у вёсцы Журавічы. Сюды на сустрэчу з вучнямі і настаўнікамі Журавіцкай сярэдняй агульнаадукацыйнай школы імя А. Макаёнка прыехаў вялікая група пісьменнікаў Гомельшчыны: старшыня абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Уладзімір Гаўрыловіч, Валянціна Кадзетава, Юрый Арэстаў, Міхась Болсун, Іван Бісеў, Ніна Шклярава, Лілія Вялічка, Сяргей Сыс, Аляксандр Джэд, Генадзь Говар, Міхась Сліва. Яны ўсклалі кветкі да помніка Андрэю Макаёнку, пакінулі свае запісы ў літаратурна-краязнаўчым музеі імя А. Макаёнка і гісторыка-краязнаўчым музеі, якія працуюць у школе, а таксама наведалі мясцовую сельскую бібліятэку. Падчас сустрэчы ў школе чыталі свае творы, дарылі кнігі.

Дарэчы, мерапрыемства супала адразу з дзвюма знамянальнымі датамі — 80-годдзем з пачатку літаратурнай творчасці Андрэя Макаёнка і 20-годдзем стварэння ў школе яго музея. Парадавалі пісьменнікаў навучэнцы школы — чыталі свае творы, якія былі станоўча ацэнены аўтарытэтным журы ў складзе прадстаўнічай дэлегацыі пісьменнікаў-прафесіяналаў. Пры падвядзенні вынікаў конкурсу ўлічваліся валоданне літаратурнай мовай, пісьменнасць, мастацкая выразнасць твора, творчая самастойнасць. Першае месца ў намінацыі "Паэзія" аднагалосна было прысуджана вучаніцы 10 класа Рагачоўскай сярэдняй агульнаадукацыйнай школы № 3 Крыспіне Ігнаценцы, трэцяе — вучаніцы 10 класа Журавіцкай сярэдняй агульнаадукацыйнай школы імя А. Макаёнка Марыі Санкоўскай. У намінацыі "Публіцыстыка" лаўрэатам конкурсу стала вучаніца Рагачоўскай СШ № 2 Марына Ксендзікава. А вучаніца 11 класа Журавіцкай СШ імя А. Макаёнка Васіліна Цімашэнка атрымала падзяку ад абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі за стварэнне легенды аб родным краі. Былі заахвачаны многія іншыя навучэнцы, якія прысвяцілі свае творы роднай прыродзе, маці, Бацькаўшчыне.

Дыпламам праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі ўзнагароджаны паэт, член Саюза пісьменнікаў Беларусі, кіраўнік народнага літаратурна-музычнага аб'яднання "Прыкосновеніе" Юрый Арэстаў, які ўнёс вялікі ўклад у развіццё маладых талентаў Рагачоўшчыны, падрыхтаваў і выдаў два зборнікі паэзіі школьнікаў, актыўна займаецца выхаваннем творчай моладзі.

Міхась КАВАЛЁЎ

Фёдар КОНЫШАЎ

вяшчання. Працаваў у маладзечанскай абласной газеце, быў уласным карэспандэнтам газеты "Сталінская моладзеж".

Некаторы час жыў у г. Арол (Расія), дзе працаваў намеснікам рэдактара, рэдактарам газеты "Арлоўскі камсамолі", дырэктарам мастацкай галерэі. Завочна скончыў Літаратурны інстытут імя Горкага (1963), пасля чаго быў накіраваны ў Кішынёў уласным карэспандэнтам газеты "Труд" па Малдавіі.

У 1970 г. вярнуўся ў Мінск, загалваў рэдакцый у БелТА, быў галоўным рэдактарам беларускага радыё, намеснікам галоўнага дырэктара праграм Белтэлебачання. У выніку няшчаснага выпадку пры выкананні грамадскіх абавязкаў стаў інвалідам і датэрмінова пайшоў на пенсію.

Заслужаны работнік культуры БССР (1979). Аўтар аповесцяў "Топіля на кургане", "Долгая-долгая ноч", рамана "Ход конём".

Да апошніх дзён жыцця Фёдар Васільевіч мужа супраціўляўся хваробе, быў поўны творчых задумак. На вялікі жаль, спраўдзіць іх не давялося...

Быў, дарагі паплекнік і сябра!

Саюз пісьменнікаў Беларусі

Саюз пісьменнікаў Беларусі смуткуе з прычыны смерці пісьменніка КОНЫШАВА Фёдара Васільевіча і выказвае спачуванні яго родным і блізкім.

Мінскае гарадское аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі смуткуе з прычыны смерці пісьменніка КОНЫШАВА Фёдара Васільевіча і выказвае спачуванні яго родным і блізкім.

(на 1,5 працэнта больш у параўнанні з папярэднім годам) і 73 тыс. 209 — аб заключэнні шлюбу (на 21 працэнт больш, чым летась). Пэўная надзея на ўмацаванне беларускай сям'і ў прыведзеных звестках ёсць.

Мы хочам, каб болей нараджалася дзяцей. Але дэмаграфічны крызіс сам па сабе не праблема. Хто ведае, як павялічыць далей мужчыны і жанчыны. Галоўнае, на мой погляд, у тым, каб палітыка падтрымкі дзяцінства і мацярынства была відавочнай і адчувальнай.

У нас ёсць і закон "Аб дэмаграфічнай бяспецы Рэспублікі Беларусь", і Нацыянальная праграма дэмаграфічнай бяспекі на 2006—2010 гады, якая ўключае ў сябе падпраграму "Умацаванне сям'і і стымуляванне нараджальнасці", і прэзідэнцкая праграма "Дзеці Беларусі" на гэты ж перыяд.

Дзякуючы мэтанакіраванай дзяржаўнай палітыцы па ахове мацярынства і дзяцінства, паляпшэнню матэрыяльнага становішча сям'яў з дзецьмі, у краіне стала прыкметнай тэндэнцыя да павышэння нараджальнасці (у 2002 годзе нарадзілася 8,9 дзіцяці на 1000 чалавек, у 2003-м — 9, у 2004-м — 9,1, у 2005-м — 9,3). Варта таксама заўважыць, што ў Беларусі самы нізкі сярэд краін СНД паказчык дзіцячай смяротнасці.

Павышэнню нараджальнасці ў рэспубліцы заклікаюць садзейнічаць вырашэнне жыллёвай праблемы, павелічэнне матэрыяльнай падтрымкі сем'ям у сувязі з нараджэннем дзяцей (асабліва трэцяга дзіцяці і наступных), развіццё сістэмы адраснай дапамогі шматдзетным сем'ям і падняцце іх прэстыжу ў грамадстве.

Кожную мінуту ў свеце нараджаюцца 260 чалавек, паміраюць — 107. У суседняй Расіі назіраецца супрацьлеглае. Калі ў мінуту нараджаюцца тры чалавекі, то паміраюць — 5.

А што ў Беларусі? Калі б у нас кожную мінуту нараджаўся хоць адзін чалавек, то за год

ротнасць у стаціцы: 9,8 і 9,3 адпаведна.

У бягучым годзе 1 верасня ў першы клас пайшлі на 2000 дзяцей болей, чым летась. Журналісты, не без падстаў, назвалі гэты факт "першай ластаўкай", якая сведчыць пра вынік палітыкі дзяржавы, накіраванай на вырашэнне дэмаграфічнай праблемы.

Глабалізацыя пранікае сёння і ў нашу краіну, і ў душы, свядомасць людзей — гэта рэальнасць. Ад яе нікуды не дзецца, тут ёсць і свае плюсы, і свае мінусы. Адзінае, што трэба нам памятаць і рабіць, — актыўна ўдзельнічаць у яе працэсах з мэтай захавання інтарэсаў Беларусі.

Вядома, усе нашы інтарэсы наўрад ці магчыма адстаяць, але інтарэсы нацыянальнай бяспекі мы адстаяць мусім.

Пакуль на Захадзе працягваюць тэхналогіі разбурэння, мы павінны старанна вучыць і выхоўваць дзяцей — вучыць і выхоўваць лепш, чым гэта робяць там, на Захадзе.

На вялікі жаль, і тут наша грамадства сутыкаецца з прыкрымі, ганебнымі фактамі.

З газетнай публікацыі даведаўся, што выкладчык маёй альма-матэ, Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта, далучаў юнакоў і дзяўчат да наркатычнага зеляня. На лекцыях гаварыў адно, а пасля заняткаў, імкнучыся папоўніць свой уласны бюджэт, рабіў другое — адваротнае, што не адпавядае разумнаму, добраму, вечнаму.

Такога ў наш час (канец 60-х — пачатак 70-х гадоў) не было. У сценах гэтай ВНУ давалі не толькі грунтоўныя веды для будучай настаўніцкай прафесіі — з дня ў дзень тут загартоўвалі патрыятычныя пачуцці студэнтаў, мэтанакіравана закладвалі ў нашу свядомасць цагляны грамадзянскай адказнасці за свае паводзіны. Ім, нашым інстытуцкім выкладчыкам, не перашкаджалі ніякія "ідэалагізмы", якімі была перапоўнена савецкая эпоха. Такімі ў маім студэнцкім жыцці былі, напрыклад,

Выходзіць з 1932 года
У 1982 годзе газета ўзнагароджана ордэнам Дружбы народаў

ГАЛОЎНЫ РЭДАКТАР
Анатоль КАЗЛОЎ

Рэдакцыйная рада:

Святлана БЕРАСЦЕНЬ
Леанід ГАЛУБОВІЧ
Алесь ГАЎРОН
(намеснік галоўнага рэдактара)
Віктар КАВАЛІЁЎ
Янка ЛАЙКОЎ
Валерый ПІНЧУК
(адказны сакратар)
Ірына ШАЎЛЯКОВА

АДРАС РЭДАКЦЫІ:
220034, Мінск,
вул. Захарова, 19

ТЭЛЕФОНЫ:
галоўны рэдактар — 284-66-73
намеснік галоўнага рэдактара — 284-66-73

АДДЗЕЛЫ:
публіцыстыкі — 284-66-71
пісьмаў і грамадскай думкі — 284-66-71
паэзіі, літаратурнага жыцця, крытыкі і бібліяграфіі — 284-44-04
прозы — 284-66-73
музыкі, тэатра, кіно і выяўленчага мастацтва — 284-66-71
бухгалтэрыя — 284-66-72
Тэл./факс — 284-66-73

E-mail: minsk@lim.by

Адрас у Інтэрнеце:
www.lim.by

Пры перадруку просьба спасылка на "ЛіМ"
Рукпісы рэдакцыя не вяртае і не рэцензуе
Пазіцыя рэдакцыі можа не супадаць з меркаваннямі і думкамі аўтараў публікацый
Набор і вёрстка камп'ютэрнага цэнтра РВУ "Літаратура і Мастацтва"

Выходзіць раз на тыдзень па пятніцах

Друкарня Рэспубліканскага унітарнага прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку" г. Мінск, пр. Незалежнасці, 79

Індэкс 63856 Наклад 3499
Умоўна друк. арк. 3,72
Нумар папісанні ў друк 17.01.2007 у 11.00

Заснавальнікі:
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь

ГА "Саюз пісьменнікаў Беларусі"

РВУ "Літаратура і Мастацтва"

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Літаратура і Мастацтва"

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 715
Заказ — 76

Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Зміцер ВІШНЁЎ. Нарадзіўся ў 1973 годзе ў горадзе Дзебразне (Венгрыя). Скончыў факультэт журналістыкі БДУ. Вучыўся на Вышэйшых літаратурных курсах у Маскве. Працаваў кансультам у апарате СП Беларусі. Цяпер — рэдактар і куратар літаратурнай серыі "Другі фронт мастацтваў" у выдавецтве І. П. Логвінава. Адзін з найбольш актыўных стваральнікаў і сяброў літаратурных суполак "Бум-Бам-Літ" і "Schmerzwerk". Аўтар некалькіх самавыдаўчых друкінаў. Выдаў кніжкі "Штабавы тамтам", "Тамбурны маскіт", "Трап для суліка альбо некрафілічнае даследаванне аднаго віда грызуноў", "Верыфікацыя нараджэння". Нядаўна з'явіўся чарговы зборнік яго вершаваных тэкстаў "Фараон у запарку" (выдавецтва І. П. Логвінава, 2006, серыя "Другі фронт мастацтваў", рэдакцыйная калегія: В. Акудовіч, І. Сін, 170 стар., 500 асобнікаў).

У камп'ютары суцэльны кірмаш. З вуха вязьдзеасе машына. Галава — гумовая шына.

Калі чалавек і пасля трыццаці гадоў нястомна працягвае ўвекавечваць сваё імя падобнымі віршамі, то ён мае амбітную пэўнасць застацца ў беларускім красным пісьменстве тым жа, чым застаўся ў рускім літаратурным працэсе футурыст Аляксей Кручоных — і да гэтай пары помнымі бздурамі тыпу:

Дыр-бул-шчыл
убешичур
скул
вы со бу
рл за

Дарэчы, прачытаўшы маніфест футурыстаў 1913 года, разумеш, што ў яго прасталінейныя параграфы творчасць Зміцера Вішнёва ўкладваецца куды лашвей, чым у нефармальны маніфест "Бум-Бам-Літа", хоць сам Вішнёў гэты факт абвяргае, пішучы ў аднаровым часопісе "Тэксты": "...бумбамлітаўцы ў адрозненне ад футурыстаў нікога не співаюць з карабля мастацтва", каб тут жа (у гэтым жа тэксце) абскрадзіць сябе самога: "несмяротныя савецкія тэксты" зоймуць сапраўды паважнае месца ў нашым жорсткім бескампрамісным свеце. Формула: варыят + савецкі іздэўр = макулатура — набывае рысы музейнасці, "арганізацыю з бальшавіцкай хрыбецінай нічым не пераломіш, — "чырвоных дыназаўраў" нельга палішыць, можна толькі знішчыць". Як кажучы, не проста з карабля скідваюць, а прама пад вінты...

Вакол — паэтаў, як прусакоў.

І кожны кідаецца словамі, нібыта какасамі. Я — не паэт!

Я — машыніст радка! — правакацыйна ёрнічае З. Вішнёў у сваёй новай кніжцы. А В. Акудовіч (ідэалагічны айцец Бум-Бам-Літу, для якога, на мой погляд, гэтая суполка была своеасаблівым палігонам для ўласных літаратурных і філасофскіх даследаў) характарызуе свайго былога вучня так: "я канчаткова ўпэўніўся, што Зміцер Вішнёў, стыльова цэласны і арганічны як іманентнаму сюжэту ўласнага бытавання, так і трансцэндэнтнай фэбале таямнічага кону". Зразумелі? Я — таксама. Пэўна скажу адно, што для мяне З. Вішнёў "цэласны і арганічны" найперш па-за творчасцю (у працы, гамонцы, будзённым жыцці і добрай кампаніі). Ён насамрэч добры і сентыментальны чалавек, з ім можна жыць, смяяцца і самоціцца... Але "сказаць: "Я — паэт", па-мойму, гэта няціпла. — Даводзіў Роберт Фрост. — Павінен быць пачыць страх перад гэтым словам, бо гэта ўсё адно што сказаць пра сябе: "Я — добры чалавек".

У большасці сяброў былой суполкі "Бу-Бам-Літ" апошнім часам адчуваецца замаруджанасць (замарожанасць?) творчага росту. Ды і сам Вішнёў, перафразуючы словы Шніпа, можна сказаць "застаўся напрыканцы 90-х". Я — пішучая сволач.

Я — вельмі пісучая сволач.

(...) Мяне не пазнаюць. Ты не Вішнёў, ты — вішнёўка. Часам Астан. Зрэдку гарэлка.

(...) У мяне была мара. Я хацеў да помніка.

Сапраўды, маючы на ўвазе помнік, нават у сцэбавым яго разуменні, такое жаданне прасвечвалася, бо нездарма ж да кніжак З. Вішнёва пісалі прадмовы П. Васючэнка і В. Акудовіч, што сведчыць ці то пра настойлівасць аўтара да выбітных у нашай літаратуры асоб ці то пра нейкія іншыя каліялітаратурныя ўзаемаадносінны і выдавецкія схемы. Дарэчы ў сваёй прадмове да першай кнігі паэта П. Васючэнка пісаў, што "прачытанне зборніка — няважна як, з пачатку да канца, па дыяганалі або зазіраючы "ў хвост", — стане для чытача таксама — нечаканасць, неспадзяванка".

І ўсё ж, сярод усяго ў гэтай кніжцы трэба вызначыць нізку вершаў "Аб'іткі птушых лапак". Калі адважыцца і назваць яе чыстай лірыкай, то, бадай, гэта і будзе адзіным сапраўдным, што стварыў джае Вішнёва як паэта і адмяжоўвае яго (праўда, не ад замежжа, дзе ён часты гоць, што, магчыма, часова і акрыяе, але на вяршыню Парнаса ўсё ж не ўздымае) ад фармалістычных правакацый і наўмысна здуманнага абсурдызму, у тым ліку і калег па "шызарэалізму". Часцей за ўсё Вішнёў пазнавальны не лепшым бокам сваёй творчасці. Тым больш усцешна, калі здараецца наадварот. Да прыкладу, хіба гэтыя эфірныя радкі не сведчаць пра тонкую і ранімую душу таго, хто прагне называцца посмадэрністам (ды хоць чортам, мілейшы Зміцер, толькі бы не апускалася планка мастацкага ўзроўню!)

вусны як матылькі як пралелеры веерам валасы вочы — зялёныя абадкі ў чорным аксаміце

рукі як лаптаўкі чыстая песня класіка беларускай літаратуры гучная партытура для кампазітара неверагодная суперкласная калядная лепшая першая — ты

У гэтым выпадку нельга не пагадзіцца з аўтарам, што "вершы // пішуча // ішэтам // ішчыні". Разуменне гэтага творчага пастулата, як на маю думку, дае штуршок для значнага прагрэсу З. Вішнёва ў крытыцы і літаратурнай эсэістыцы. Тут яго творчыя ўдачы заўважныя, а мастацкі плён найбольш адчувальны. То, магчыма, на тое і скіраваць бы яму ўсе свае здольнасці і "бурагленную" энергію...

Пакуль жа ён упарты ў пераадоленні першаабранага ім шляху, дзе няма ні апошніх ні першых сярод жывёллаў самы найменшы іду наперад адзін ні Пушкін ні Аладзін... Вольнаму — воля...

ЛеГал

Богам, зямны час, а другі падпадае пад катэгорыю вечнага...

— Таварышы! Істэрычна крычу я. — Таварышы! Я займаюся словаблудствам! —

пісаў З. Вішнёў яшчэ дванаццаць гадоў таму ў сваім самапальным зборніку "Бочкавы краб". І там жа, на завяршэнні, палюхаў супрацоўнікаў літаратурных выданняў:

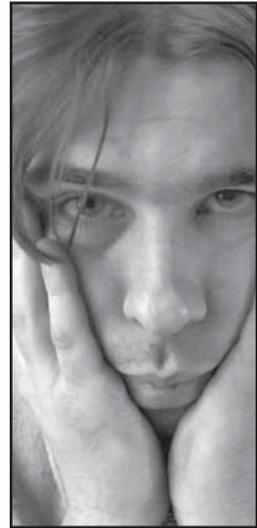
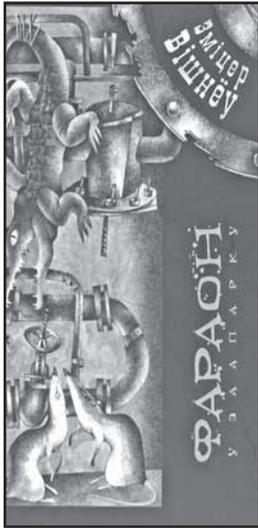
Павыціраю ціхія слёзы. Выцягну шабло. Пайду ў рэдакцыю.

Нека адзін мой знаёмы, пачытаўшы вершы падобнага да Вішнёва паэта, недаўменна сказаў мне: "Слухай, я з ім гаварыў. Нармальны чалавек. Што ж так ненармальна піша?" На што я адказаў: "Творчыя людзі, яны ўсе такія. У іх альбо творы ненармальныя (неардынарныя) альбо — самі... Вядома, з Божай ласкі і супадзенні здараюцца. Але то — рэдкасць."

Зміцер Вішнёў адносіць сябе "да новага пакалення моладзі, што захапляецца літаратурай з інтэлектуальнай гульні". Найбольш трапнае ў гэтым выказванні "захапляецца... гульні", бо казаць пра "інтэлектуальнасць" у выпадку з тэкстамі Вішнёва пакуль не выпадае. Заўважце, як крытычна ставіцца ён да Анатоля Сыса, у якога, на яго думку, "сярод лозунгаў, іштучных слёзаў і зоркавай хваробы, безумоўна, вытупчаюцца запаленыя вены паэзіі. Няхай часам каструбаваць і нязграбнай, але кранаючай за душу. Разам з тым заўважым, што творчасць Сыса патыхавым, што творчасць Сыса патыхавым пэўнай кан'юктуршчынай. (...) Самае сумнае, што зусім не выціскае слязіну, а толькі псуе настрой, — разуменне безвыходнасці патыхавыя шляху Сыса. Меў рацыю спадар Шніп, калі пісаў, што "Сыс застаўся там, у канцы 80-х і пачатку 90-х гадоў". Таму лепшага чакаць ад "Сыса" не даводзіцца".

Больш за тое, яму падаецца надуманым вобраз паэта-пакутніка ў наступных радках А. Сыса: "я задыхаюся, // я паміраю, // сеначы ў мяне кроў хлынула ротам". Але ж менавіта так і сканаў самы знаны паэт нашага часу праз два гады пасля напісання гэтых слоў З. Вішнёвым. Бо ПАЭТ у зямным жыцці, вобразна кажучы, і павінен натуральна сысці крывёю, а не аблівацца бурачным сокам на публіку падчас перформансаў, як тое бывае з Вішнёвым і яго калегамі. Гармонія і адзінства паэта і паэзіі, творчасці і асобы — вось што выяўляе і адрознівае сапраўднае мастацтва ад іштучнасці і самадзейнасці.

Запісаць сваю думку — тое самае, што забіць мураша. Мурын коціць шар. Гучыць беларускі марш.

"Без нахабства няма іздэўраў. Паэзія ўічэнт разаб'е цёмныя сілы і падпарадкуе іх чалавеку. Мы стаім на строце стагоддзяў!.. Дык дэля чаго ж азірацца назад? Вось-вось мы прасячом акно проста ў патэжны свет немагчымага!"

Ф. Т. МАРЫНЕЦІ (з "Першага маніфеста футурызма", 1909)

З пільнай увагай сачыў я ў сярэдзіне 90-х гадоў мінулага стагоддзя за стварэннем, станаўленнем і творчасцю суполкі "Бум-Бам-Літ". На фоне ўсеагульных грамадскіх ператварэнняў і перамен я дзейнасць выклікала непадробную цікавасць літаратурнай грамадскі і крытыкі. Абнаўленне мастацкага канону нацыянальнай літаратуры напрошвалася знутры самой яе сутнасці і было натуральным запатрабаваннем часу, таму ўспрымалася, за выняткам традыцыйна-ўтравелых і адпрыродна-кансерватыўных таварышаў, як добры знак на будучае. Але паступова дзейнасць неардынарнай суполкі ператварылася ў масовачны, напавуэстрадна-кітчавы (перформансны) эпажак. Вонкавы каліялітарны поспех і папулярнасць ідэйна размагнічвалі і зацянялі іх (і без таго не асабліва вылучную ў мастацкіх адносінах) творчасць. Было праігнаравана асноўнае правіла мастацкай гульні ("полной гибели всерьёз"): без сур'ёзных лёсавызначальных надломаў, драматычнасці і трагічнасці творчай асобы (пры адсутнасці папярэдняга складанага жыццёвага вопыту) літаратура незаўважна страчвае свой духоўны імунітэт, губляе арыенціры і стымулы для далейшага росту. Пры гэтым аблудныя іштучальны зямной прагнасты аблытваюць плоць аўтара і не даюць вызваліцца яго стомленаму духу...

Усё гэта, так ці іначай, тычыцца і творчасці Зміцера Вішнёва.

Я не адношу сябе да тых крытыкаў, якія бы супрацоўнікі АТК (адзела творчага кантролю; менавіта так, перафразаванайшы вядомую абрэвіятуру, некалі хацелася мне назваць уласную рубрыку) праштампоўваюць літаратурна "продукцыю" (са слоў М. Гарэцкага адносна вершаванай творчасці маладнякоўцаў) на "вартую" і "нявартую"... У гэтым сэнсе хутчэй можна вызначыцца не так з творами аўтара як з яго прызнаннем: паэт-не паэт. Калі пагадзіцца з тым, што паэт — гэта чалавек, які мае пастаяннае неардынарнае светаадчуванне, а паэзія — гэта своеасаблівы, але канкрэтны, у тым ліку і ў часе, зафіксаваны стан душы, то мы сутыкнемся з паняткамі заўсёднага і часовага. Пераблытаць іх немагчыма, бо першы якраз укладваецца ў свой пэўны, адпущаны

Лірыка слова і музыкі

Нядаўна атрымаў ад вядомага ў нашай вобласці самадзейнага кампазітара Мікалая Галаўнёва гожа выданы ў Віцебску пры садзейнічэнні ўпраўлення культуры гарвыканкама зборнік яго лірычных песень пад мілагучнай назвай "Край мой любові, дарогі..."

Гэта рэпертуарны зборнік калектываў мастацкай самадзейнасці. У ім змешчана больш як 30 песень (тэксты з нотамі), створаных кампазітарам у розны час.

Песенным тэкстам з нотамі папярэднічае ўступнае слова члена Беларускага Саюза кампазітараў Н. Усцінавай. Яна адзначае, што М. Галаўнёў ужо шмат гадоў з'яўляецца сябрам клуба самадзейных кампазітараў пры Віцебскім абласным навукова-метадычным цэнтры народнай творчасці і культветработы. Падчас вучобы ў тутэйшым музычным вучылішчы ён браў урокі ў вядомага беларускага кампазітара Я. Касалапава. Тады і напісаў сваю першую песню "Кветкі Беларусі" на словы талачынца

В. Аўсёвіча, якая, дарэчы, была адзначана дыпломам рэспубліканскага фестывалю-конкурсу "Чырвоныя гваздзікі".

А ўсяго на творчым рахунку М. Галаўнёва зараз больш як 70 песень (некаторыя напісаны і на яго словы). Сярод аўтараў іх тэкстаў як добра вядомыя ў краіне паэты П. Панчанка, Г. Бураўкін, Т. Бондар, А. Дзеружынскі, так і многія мясцовыя аматары прыгожага пісьменства — У. Папковіч, У. Марудаў, А. Нафрановіч, Н. Давыдзенка...

Розныя па тэмах і жанрах, песні М. Галаўнёва прывабліваюць сваёй шчырасцю і цеплынёй, прысвечаны роднаму краю, слаўным баявым і працоўным справам нашых людзей. Большасць яго твораў вызначаецца асаблівай мілагучнасцю, лірызмам. Напрыклад, такія з іх, як "Край мой любові, дарогі...", "Оркестр играет марш" ды іншыя, якія папулярныя не толькі сярод слухачоў, але і сярод прафесійных музыкантаў і спевакоў.

"Для мяне няма больш пачэснай справы, чым усаўляць у песнях свой родны край, сваю Баячкаўшчыну", — кажа Мікалай Галаўнёў. І гэта яму добра ўдаецца.

А нарадзіўся ён у 1950 годзе ў вёсцы Вялікая Чэрніца Віцебскага раёна. Музыкай захапіўся яшчэ ў дзіцячыя гады. У школе, асвоіўшы баян, ён актыўна ўдзельнічаў у мастацкай самадзейнасці; тады паспрабаваў ствараць песні.

Калі сям'я пераехала ў Віцебск, Мікалай пайшоў у музычны гурток пры Палацы культуры, затым паступіў у музычнае вучылішча на аддзяленне харавога дырыжыравання, дзе пазнаёміўся з Якавам Касалапамым і спрычыніўся да кампазіцыі.

Працуючы пасля заканчэння вучылішча кіраўніком мастацкай самадзейнасці на прадпрыемствах горада, а апошнія 15 гадоў — акампаніятарам у санаторыі "Сасноўка", ён увесь час адасканальвае ўласную творчасць. І цяпер песні М. Галаўнёва выконваюцца не толькі на мясцовых сцэнах, але і па радыё, па тэлебачанні, з'яўляюцца ў абласных і рэспубліканскіх выданнях.

Алесь МАЗУР